

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2021

Lenka Lejnarová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Hospodářsko-politická analýza vztahu Islandu a Evropské unie
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka Lejnarová**
Osobní číslo: **E19619**
Studijní program: **N0413A050009 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a management podniku**
Téma práce: **Hospodářsko-politická analýza vztahu Islandu a Evropské unie**
Zadávající katedra: **Ústav podnikové ekonomiky a managementu**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je na základě hospodářsko-politické propojenosti Islandu a Evropské unie formulovat doporučení ohledně vstupu nebo odmítnutí vstupu této země do Evropské unie.

Osnova:

- Představení a ekonomická situace Islandu.
- Propojenost třech hlavních hospodářských sektorů Islandu s Evropskou unií a dopad případného členství v této organizaci na dané sektory.
- Důsledky finanční krize na Islandu v roce 2008 na vztah s Evropskou unií.
- Vnímání Evropské Unie z pohledu islandského obyvatelstva a islandských politických stran a analýza případné pozice Islandu v této organizaci.
- Analýza výhodnosti islandské koruny v komparaci s případným přijetím společné měny eura.
- Přínosy, náklady a vlastní zhodnocení případného členství Islandu v Evropské unií.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BOAMAH, Mustapha Ibn. Iceland's currency options. Journal of Applied Finance and Banking [online]. 2014,4(4), 73-83 [cit. 2020-03-12]. ISSN 1792-6599. Dostupné z: http://www.sciencypress.com/Upload/JAFB/Vol%204_4_6.pdf.
Eurostat[online]. Brusel: European Commission [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
HILMARSSON, Hilmar Bór. Should Iceland seek European Union membership? Regional Formation and Development Studies[online]. 2017, 3.5.2017,21(1), 53-67 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <http://journals.ku.lt/index.php/RFDS/article/view/1409>.
MAJER, Robert a Petr KANIOK. Příčiny islandské žádosti o vstup do EU: Postupná proměna, nebo náhlý skok? Mezinárodní vztahy 3/11[online]. Ústav mezinárodních vztahů, 2011. l.,46(3), 77-92 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=149189>.
Statistics Iceland[online]. Reykjavík [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.statice.is/>.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jan Černošský, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2021**

LS.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Práci s názvem Hospodářsko-politická analýza vztahu Islandu a Evropské unie jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26.4.2021

Lenka Lejnarová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Za pomoc při zpracování této diplomové práce bych chtěla hlavně poděkovat doc. Ing. Janu Černoorskému, Ph. D., za jeho trpělivost, porozumění a odbornou pomoc při zpracování dané problematiky. Dále Mgr. Janě Voltrové, že mi pomohla se dostat na studijní program Erasmus, díky kterému jsem mohla strávit jeden semestr na univerzitě v Akureyri. Také mé velké díky patří Helze Kristijánsdóttir, se kterou jsem mohla konzultovat své nápady a myšlenky týkající se Islandu a jeho vztahu k EU. Nakonec bych také chtěla poděkovat své rodině, která mě podporovala v průběhu celého mého studia

ANOTACE

Tato diplomová práce pojednává o hospodářsko-politickém vztahu mezi Islandem a Evropskou unií. Práce obsahuje představení ekonomické situace Islandu, analýzu dopadů na tři hlavních sektory islandské ekonomiky v případě členství v Evropské unii, analýzu dopadů finanční krize v roce 2008 na vnímání Evropské unie islandským obyvatelstvem, analýzu islandského politického smýšlení ohledně vstupu do Evropské unie a zjištění případné pozice Islandu v evropských institucích a následně analýzu vhodnosti eura vůči islandské koruně. Zjištěné závěry z analýz jsou následně vyhodnoceny a formulovány do vlastního zhodnocení a doporučení strategie jak pro Island, tak pro Evropskou unii.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie, Island, islandská hospodářská situace, islandská politická situace, finanční krize, euro, národní suverenita

TITLE

An Economic-political analysis of the relationship between Iceland and the European Union

ANNOTATION

This master thesis deals with an economic-political analysis of the relationship between Iceland and the European Union. The thesis includes the introduction of the Icelandic economic situation, an analysis of consequences of three main sectors of the Icelandic economy in terms of the accession to the European Union, an analysis of consequences of the financial crisis in 2008 and its impact on the way how Icelandic inhabitants see the European Union, an analysis of Icelandic political thinking about accession to the European Union and consideration of future Icelandic position in European institutions, and finally, an analysis of advantages of euro compared to Icelandic crown. Detected results from the analysis are evaluated and formulated to the final evaluation and the recommended strategy for Iceland, as well as, for the European Union.

KEYWORDS

The European Union, Iceland, Icelandic economic situation, Icelandic political situation, the financial crisis, euro, national sovereignty

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ.....	9
SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	10
ÚVOD.....	11
1 Představení a ekonomická situace Islandu.....	13
1.1 Historie Islandu	13
1.2 Evropské dohody a Island	15
1.3 Ekonomická analýza Islandu.....	16
1.3.1 Vývoj hrubého domácího produktu Islandu	17
1.3.2 Vývoj inflace.....	21
1.3.3 Vývoj nezaměstnanosti	23
1.3.4 Vývoj zahraničního obchodu	25
1.3.5 Kodaňská kritéria a další podmínky přijetí.....	30
2 Propojenost třech hlavních sektorů Islandu s Evropskou unií	33
2.1 Rybářský sektor.....	34
2.1.1 Spor o rybolov makrel	38
2.2 Energetický sektor.....	39
2.3 Turismus.....	41
3 Důsledky finanční krize v roce 2008 na vztah s EU a celkové shrnutí efektivity krizového řízení EU	44
3.1 Efektivita krizového řízení EU.....	46
4 Islandské politické strany, islandské obyvatelstvo a jejich vztah k EU.....	51
4.1 Politické strany na Islandu	52
4.2 Islandské obyvatelstvo a jejich postoj k EU	55
4.3 Případná pozice Islandu v institucích EU	56
5 Komparace islandské koruny s případným přijetím eura	58
5.1 Maastrichtská kritéria.....	61
6 Přínosy, náklady a vlastní zhodnocení případného členství Islandu v EU	66
ZÁVĚR	71
POUŽITÁ LITERATURA	74
PŘÍLOHY	83

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: HDP Islandu a EU 27 v roce 2019 (v mil. UDS)	18
Obrázek 2: HDP na obyvatele Islandu a EU 27 v roce 2019	19
Obrázek 3: Vývoj HDP Islandu a EU	20
Obrázek 4: Roční přírůstek HICP pro Island a EU 27 v roce 2019	22
Obrázek 5: Inflace měřená pomocí CPI Islandu a EU 27	23
Obrázek 6: Míra nezaměstnanosti na Islandu a EU27 v roce 2019	24
Obrázek 7: Vývoj nezaměstnanosti Islandu a EU27	25
Obrázek 8: Vývoj celkového exportu a importu zboží na Islandu (v bilionech USD)	26
Obrázek 9: Vývoj platební bilance k HDP Islandu a EU 27 (v %).....	27
Obrázek 10: Vývoj podílu exportu a importu k HDP na Islandu.....	28
Obrázek 11: Vývoj dovozu a vývozu zboží a služeb do EU	29
Obrázek 12: Vývoj přijatých FDI k HDP na Islandu a EU 28 (v %).....	30
Obrázek 13: Sektorové rozdělení exportu islandské ekonomiky	33
Obrázek 14: Vývoj turistů z určitých zemí Evropy přilétající na Island.....	42
Obrázek 15: Vývoj cestujících na Island skrz mezinárodní letiště v Keflavíku	43
Obrázek 16: Vývoj EUR k ISK.....	59
Obrázek 17: Vývoj kurzů členských států EU, které zatím nepřijali EUR a Islandu.....	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Poměr úlovků tresek Islandu a zahraničních rybářů v Islandských vodách s důrazem na tresčí války	35
Tabulka 2: Rozdělení přístupů islandských politických stran zastoupených v islandském parlamentu ke vstupu do EU.....	55
Tabulka 3: Vyhodnocení Maastrichtských kritérií Islandem pro rok 2019	65

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CAP	Společná zemědělská politika
CFP	Společná rybářská politika
CPI	Index spotřebitelských cen
ČNB	Česká centrální banka
ECB	Evropská centrální banka
ECCL	Enhanced Conditions Credit Line
EEA	Evropský hospodářský prostor
EEZ	Exkluzivní ekonomická zóna
EFTA	Zóna volného obchodu
EMU	Evropská měnová unie
EU	Evropská unie
ESM	Evropský stabilizační mechanismus
FDI	Přímé zahraniční investice
GHG	Skleníkové plyny
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
HDP	Hrubý domácí produkt
ICB	Islandská centrální banka
ICES	Mezinárodní rada pro průzkum moře
ILO	Mezinárodní organizace práce
IMF	Mezinárodní měnový fond
ISK	Islandská koruna
ITQ	Individuální převoditelné podílové kvóty
LO	Povinnost vylodění
MRI	Institut mořských zdrojů
NATO	Severoatlantická aliance
PEPP	Nouzový pandemický program nákupu aktiv
SITC	Mezinárodní standardy klasifikace obchodu
SRR	Speciální požadavky na rezervy
TAC	Celkové povolené úlovky
USA	Spojené Státy Americké
USD	Americký dolar
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

ÚVOD

V dnešní době společnost čelí mnoha komplikovaným rozhodnutím a výzvám. V Evropě jsme za posledních pár let řešili několik důležitých momentů, které nás posunuly dál nejen jako národ a kontinent, ale také jako lidskou rasu. Integrace je důležitou součástí moderní doby a je důležité jí jít naproti, jelikož integrace vede k porozumění a respektu jeden druhého, což napomáhá zabránit konfliktům. Když jsme čelili uprchlické krizi, monetární krizi, Brexitu a teď i COVIDu-19 a s ním spojené krizi, čelili jsme jim společně jako Evropa se vzájemnou pomocí, respektem a komunikací.

Island je země na kraji Evropy, která se bližší integraci Evropy stále brání. Ačkoli se částečně podílí na záležitostech Evropy i celého světa, stále zůstává více méně izolován od EU. Rozhodli jsme se udělat analýzu hospodářsko-politického vztahu Islandu a Evropské unie, jelikož je tento vztah často politicky a ekonomicky diskutovaným tématem.

Z výše uvedeného vyplývá **cíl této práce, který je na základě hospodářsko-politické propojenosti Islandu a Evropské unie formulovat doporučení ohledně vstupu nebo odmítnutí vstupu této země do Evropské unie**. Ke splnění tohoto cíle je nutné splnit parciální cíle:

- představit ekonomickou situaci Islandu;
- vysvětlit propojenost třech hlavních hospodářských sektorů Islandu s Evropskou unií a dopad případného členství v této organizaci na dané sektory;
- vymežit důsledky finanční krize na Islandu v roce 2008 na vztah s Evropskou unií;
- pochopit vnímání Evropské unie z pohledu islandského obyvatelstva a islandských politických stran a provést analýzu případného členství Islandu v této organizaci;
- provést analýzu výhodnosti islandské koruny v komparaci s případným přijetím spolčené měny eura;
- shrnout přínosy, náklady a provést vlastní zhodnocení případného členství Islandu v Evropské unii.

Problematika vstupu jakéhokoli státu do EU je velmi rozsáhlá s mnoha aspekty, které se musí zvážit. V této analýze jsme se soustředili jen na vybrané výše zmíněné determinanty vstupu. Pro komplexní a odborné posouzení by byla potřeba ještě hlubší analýza, na kterou by bylo třeba delší časové vymezení a lepší přístup ke zdrojům dat. Tato analýza hospodářsko-politické

propojenosti Islandu a Evropské unie bude provedena jak z pohledu Islandu, tak z pohledu Evropské unie. Následná formulace doporučení bude tedy provedena u obou stran.

1 PŘEDSTAVENÍ A EKONOMICKÁ SITUACE ISLADNU

V této kapitole si shrneme základní informace o Islandu. Představíme si důležité události islandské historie, které jsou klíčové pro komplexní pochopení problematiky vztahu Islandu a Evropské unie (EU). Poté se zaměříme na dohody, kterými jsou Island a EU svázány. Nakonec analyzujeme aktuální ekonomickou situaci Islandu. K této analýze použijeme čtyři základní makroekonomické ukazatele obohacené o další dílčí determinanty, které by v relaci Islandu a EU mohly hrát významnou roli.

Island je země, která pokrývá ostrov na severu Atlantického oceánu. Na východ od Islandu se nachází Norsko a na západě je Grónsko. Ostrov z jihu ovlivňuje teplý Golfský proud a ze severu ledový Arktický proud, což způsobuje velkou proměnlivost počasí.¹ Islandu se přezdívá „země ohně a ledu“.² Toto označení vzniklo na základě kontrastní existence ledovců, horkých pramenů a aktivních vulkánů na tomto ostrově.³ Vulkanická aktivita je velká převážně kvůli dvěma tektonickým deskám, Severoamerické desce a Euroasijské desce, které se střetávají pod tímto ostrovem. Případné tření vyvolává zemětřesení.

Island se rozkládá na 100 000 km² a má 329 100 obyvatel.⁴ Hlavním městem této země je Reykjavík. Islandané používají svou měnu, islandskou korunu (ISK). Určité části země jsou neobyvatelné. Až jedna třetina obyvatel žije v hlavním městě. Druhým největším městem je Akureyri na severu ostrova. Island je znám také pro své odlehlé farmy, kde žijí rodiny separátně od zbytku civilizace. Mezi tradiční hospodářské aktivity na Islandu patří zemědělství, převážně chov ovcí, a rybářství.

1.1 Historie Islandu

V historii této země nenajdeme žádná známá fakta z prehistorického období. Tento ostrov byl osídlen jako poslední v Evropě norskými vikinky. Islandská historie je protkána různými druhy odporu, ať už proti křesťanské víře, kterou nakonec přijali na popud norského krále, nebo posléze proti přijetí luteránství, které u nich převládá dodnes. Island skoro od počátků jeho osídlení měl svůj parlament, který držel výkonnou a justiční moc. Exekutivní moc v zemi

¹ HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017, s.6.

² About Iceland: Closer than you think. *Inspired by Iceland* [online]. Promote Iceland, 2019 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://visiticeland.com/about-iceland>.

³ Iceland Geography. *Inspired by Iceland* [online]. Promote Iceland, 2019, 2019 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://visiticeland.com/article/iceland-geography>.

⁴ Tamtéž.

nebyla. Dá se předpokládat, že toto mohl být také jeden z důvodů, proč se Island nakonec podrobil roku 1262 po různých vzdorování norskému králi.⁵ Později Island spadl pod Dánskou vládu, pod kterou zůstal až do roku 1944, kdy se znovu stal zcela samostatným státem. Každopádně cesta za samostatností Islandu začala už dlouho před rokem 1944.

Světové války na Islandu neměly tak devastující účinek jako v ostatních zemích. V průběhu první světové války byl Island neutrální. Až 10. května 1940 přišly britské vojenské jednotky na Island. Ačkoli se dá říci, že se jednalo o invazi, předseda vlády Hermann Jónasson požádal obyvatele, aby se chovali k britským jednotkám jako k hostům.⁶ Britské jednotky snížili na Islandu, konkrétně v okolí Reykjavíku a na ostatních strategických místech, nezaměstnanost. V roce 1941 byla sepsána americko-islandská obranná dohoda a americké jednotky také přišli na Island. Amerika nechala postavit základnu v Keflavíku a zbudovala tam také mezinárodní letiště. Americké jednotky byly na Islandu také v době studené války. Island měl v Severoatlantické alianci (NATO) speciální postavení díky své poloze a ohrožení Sovětským svazem. Postupem času se ovšem jeho strategický význam snížil a političtí představitelé Islandu museli vyjednávat s představiteli Spojených Států Amerických (USA) o vojenských jednotkách a podstatě další spolupráce.⁷ Jelikož Island nemá své vlastní vojenské jednotky, je pro tamější obyvatele velmi důležité, aby měli spolehlivého partnera, který jim v případě nouze pomůže.

Po válce Island ekonomicky rostl, převážně díky rybářskému průmyslu. Proto není divu, že Island si své rybářské hranice bránil a chtěl je rozšířit. Kvůli tomu došlo k tresčím válkám mezi Islandem a Velkou Británií, které se táhly od konce padesátých let do poloviny sedmdesátých.⁸ Island pomalu rozšiřoval své rybářské území. V roce 1952 rozšířil své území ze tří na čtyři míle od pobřeží, v roce 1958 se hranice islandského rybářského prostoru posunuly ze čtyř mil na dvanáct díky první tresčí válce. Druhá tresčí válka trvala od roku 1972 do 1973. Díky této válce Island rozšířil své limity na 50 mil. Třetí tresčí válka začala v listopadu 1975 a Island díky ní dosáhl rozšíření na 200 mil (cca 370 km) rybářského prostoru od pobřeží.

⁵ HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017, s.58.

⁶ HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017, s. 155-156.

⁷ THORHALLSSON, Baldur a Hjalti Thor VIGNISSON. The Special relationship between Iceland and the United States of America. THORHALLSSON, Baldur. *Iceland and European integration: On the edge*. Oxon: Routledge, 2004, s. 110-118.

⁸ SAWE, Benjamin Elisha. What Were The Cod Wars? *World Atlas* [online]. World Atlas.com, 2018, 27 February 2018 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://www.worldatlas.com/articles/what-was-the-cod-wars.html>.

V minulosti určití proevropští islandští politici prosazovali myšlenku připojení k Evropské unii z důvodu bezpečnosti.⁹ Tato myšlenka byla podporována převážně po vyjednávání Norska a EU ohledně apelování na nutnost řešit otázku společné obrany Evropy. Tento argument ovšem neprošel. Island a USA byly spojeni nejen vojensky, ale také ekonomicky, což není radno zapomínat. USA Islandu v dobách recese finančně pomáhaly a mnozí Islandčané si neodvážili udělat žádnou akci, která by oslabil vztah těchto dvou zemí. V nynější době už ovšem vztahy s USA ochladly a hlavním obchodním partnerem Islandu je Evropa.

1.2 Evropské dohody a Island

Island vstoupil do Zóny volného obchodu (EFTA) v roce 1970.¹⁰ Její členové jsou kromě Islandu také Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Cílem této organizace je zajistit volný trh a ekonomickou integraci na mezinárodní úrovni tak, aby z toho profitovaly členské státy a také jejich obchodní partneři.

Hlavní úlohy této organizace jsou¹¹:

- udržování úmluvy, která reguluje ekonomické vztahy členských států;
- správa dohody o Evropské hospodářském prostoru (EEA), která slučuje členské státy Evropské unie a členské státy EFTA v jeden trh;
- rozvoj celosvětové sítě dohod volného obchodu.

Ovšem ne všechny státy, které jsou členy EFTA, musí být součástí EEA, jako například Švýcarsko.¹² Island díky svému členství v EEA získal volný přístup k Evropskému trhu, kam dodává většinu své produkce. Hlavním rozdílem mezi úplným členstvím v Evropské unii a členstvím v EFTA a EEA pro Island je ten, že nemusí přijmout společnou rybářskou politiku (CFP) ani společnou zemědělskou politiku (CAP), které by mohly mít pro Islandskou ekonomiku velké důsledky.¹³

⁹ THORHALLSSON, Baldur a Hjalti Thor VIGNISSON. The Special relationship between Iceland and the United States of America. THORHALLSSON, Baldur. *Iceland and European integration: On the edge*. Oxon: Routledge, 2004, s. 104 a 115.

¹⁰ HILMARSSON, Hilmar Þór. Should Iceland seek European Union membership? *Regional Formation and Development Studies* [online]. 2017, [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: doi:<http://dx.doi.org/10.15181/rfds.v21i1.1409>

¹¹ European Free Trade Area. *EFTA* [online]. EFTA [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association>.

¹² EEA: Europe. *Visaguide.world* [online]. Kosovo: VisaGuide.world, 2020 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://visaguide.world/europe/eea/>.

¹³ Více v kapitole 2.

Ačkoli díky tomuto členství Island nemůže přímo ovlivnit novou legislativu v EU, může se nepřímou účastnit jejího tvoření. Na základě EEA dohody se islandští experti mohou podílet na formování evropské legislativy v přípravné fázi. Toto je možno skrz účast v expertních skupinách Evropské komise, které mají poradenský charakter v návrzích nových zákonů.¹⁴ Ačkoli se toto může zdát jako významná výhoda, dle Hilmarssona¹⁵ je to pro Island také výzvou, jelikož mají díky své nízké populaci omezené lidské zdroje. Tento autor také tvrdí, že budoucnost postavení EEA dohody může být ohroženo, pokud by se Norsko rozhodlo odstoupit a stát se plným členem Evropské Unie. To by totiž přineslo otázku, zda by dva zbývající malé státy, Island a Lichtenštejnsko, dokázali významnost dohody obhájit.

Island je také součástí Schengenského prostoru, který zabezpečuje volný pohyb osob. Díky této dohodě lidé ze států tohoto prostoru mohou volně cestovat mezi svými hranicemi. Tato dohoda velmi usnadnila migraci obyvatel v této zemi. Dle Davise a Gifta¹⁶ účast v Schengenském prostoru pomáhá rozvoji ekonomiky mnoha způsoby. V teorii můžeme uvést příklad rozšíření sortimentu a obchodních příležitostí, kde imigranti hledají v nové zemi jejich tradiční výrobky. Negativním dopadem této dohody může být například nedostatek pracovních míst v dané zemi. Pokud je v zemi nízká nezaměstnanost a těch pár volných pracovních míst v ekonomice obsadí migranti ze zemí EU, dá se počítat, že to pro domácí obyvatelstvo může být problém.

Díky těmto dohodám se Island dostal k třem základním principům Evropské unie, a to je volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Je ovšem nutné zmínit, že od finanční krize v roce 2008 má Island nastavené kontroly kapitálu, tudíž tuto jednu výhodu plně nevyužívají. K nastavení tohoto opatření Island dostal povolení od EFTA, aby měl lepší cestu k znovunastartování ekonomiky po devastujících účincích krize.

1.3 Ekonomická analýza Islandu

Ekonomická analýza Islandu je velmi důležitým východiskem pro posouzení celého vztahu Islandu k EU. Abychom pochopili ekonomickou situaci Islandu a EU, je třeba zjistit vývoj důležitých makroekonomických veličin a ukazatelů a výsledky náležitě porovnat. Základní ekonomická analýza každé země musí obsahovat čtyři základní makroekonomické ukazatele, a

¹⁴ HILMARSSON, Hilmar Þór. Iceland, economic integration and the European Union. *Review of International Comparative Management* [online]. Bucharest, Romania, : Faculty of Management, Academy of Economic Studies, 2016, [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/rom/rmcimn/v17y2016i4p373-391.html>.

¹⁵ HILMARSSON, Hilmar Þór. Should Iceland seek European Union membership? *Regional Formation and Development Studies* [online]. 2017, [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: [doi:http://dx.doi.org/10.15181/rfds.v21i1.1409](http://dx.doi.org/10.15181/rfds.v21i1.1409)

¹⁶ The Positive Effects of the Schengen Agreement on European Trade. *The World Economy* [online]. 2014, 37(11), 1541-1557 [cit. 2020-10-29]. ISSN 03785920. Dostupné z: [doi:10.1111/twec.12158](https://doi.org/10.1111/twec.12158).

to hrubý domácí produkt (HDP), inflaci, nezaměstnanost a saldo platební bilance. Pošta¹⁷ poukazuje na to, že „každá makroekonomická veličina dokáže vysvětlit jen omezenou množinu jevů“, proto je třeba se zaměřit na všechny významné makroekonomické ukazatele současně.

Ekonomickou analýzu začneme vývojem HDP Islandu. Dále se podíváme na vývoj inflace, nezaměstnanosti a zahraničního obchodu, ve kterém zahrneme i platební bilanci. K tomuto ukazateli přidáme také přímé zahraniční investice (FDI), abychom dokázali porovnat přísun kapitálu z EU, což je pro nás podstatné z pohledu pochopení vzájemného vztahu mezi Islandem a touto organizací

Tato kapitola je zakončena vysvětlením Kodaňských kritérií, což je nezbytné pro další debatu nad vztahem Islandu a EU, jelikož to znamená, zda je Island nyní schopen vstoupit do EU. Z tohoto důvodu rozebereme podmínky přijetí a zhodnotíme, zda je Island splňuje.

1.3.1 Vývoj hrubého domácího produktu Islandu

Hrubý domácí produkt je jednou ze základních makroekonomických veličin. Holman tento pojem definuje jako „tok zboží a služeb, vyrobených v určité ekonomice za určité časové období.“¹⁸

Pošta se na definici HDP zaměřil v rámci rozčlenění HDP v kupních cenách a stálých cenách. HDP v kupních cenách definuje jako: „konečný výsledek výrobní činnosti rezidentských výrobních jednotek, přičemž rezidentskými jednotkami se rozumí jednotky, jejichž ekonomický zájem je soustředěn na ekonomickém území dané země po více než jeden rok“¹⁹. Tato veličina je využívána více než HDP v základních cenách. Některá literatura HDP v základních cenách uvádí také jako reálný domácí produkt²⁰. Význam veličiny je ovšem stejný. Jedná se o velikost produkce, která je oceněna v jednotných cenách. Tato cena může být určena cenovou hladinou v určitém přesném roce (např. tento rok vybírá statistickým úřadem, který veličinu počítá), nebo je to hodnota minulého období (pokud jsou porovnávány dva roky, jestliže jich je porovnáváno více, jedná se o první rok z časové řady). Pokud použijeme tento ukazatel, dostaneme velikost HDP očištěnou o inflaci, což přesněji vystihuje rozdíly ve velikosti produkce, a proto je významnější pro tvorbu analýz a závěrů.

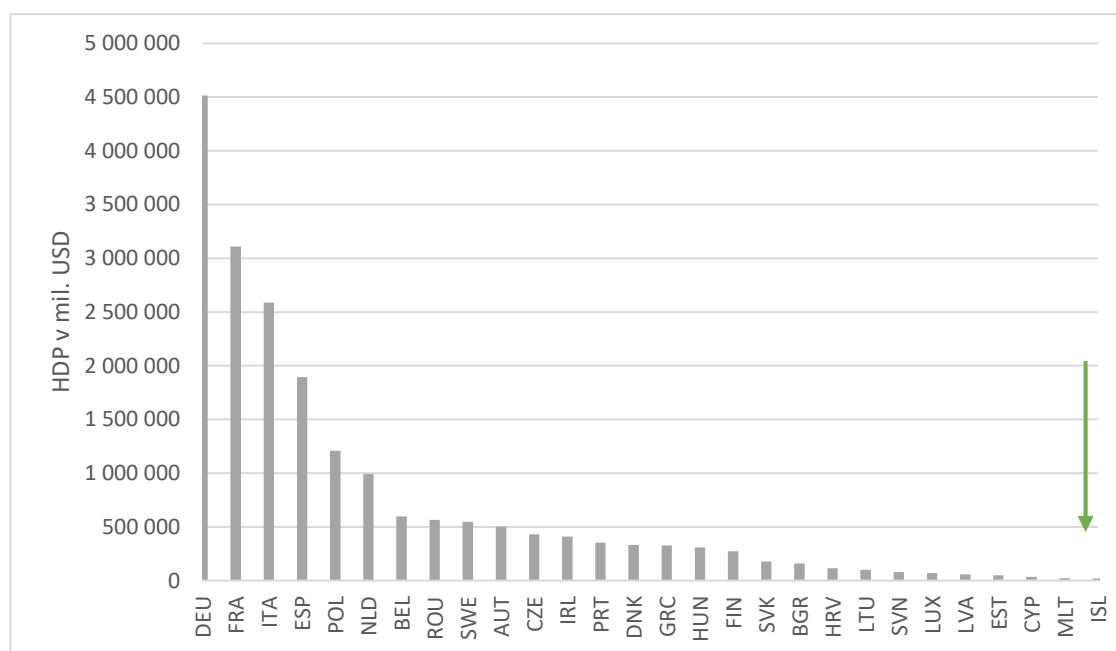
¹⁷ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H: Beck, 2018, st 2.

¹⁸ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 404.

¹⁹ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H: Beck, 2018, s 2.

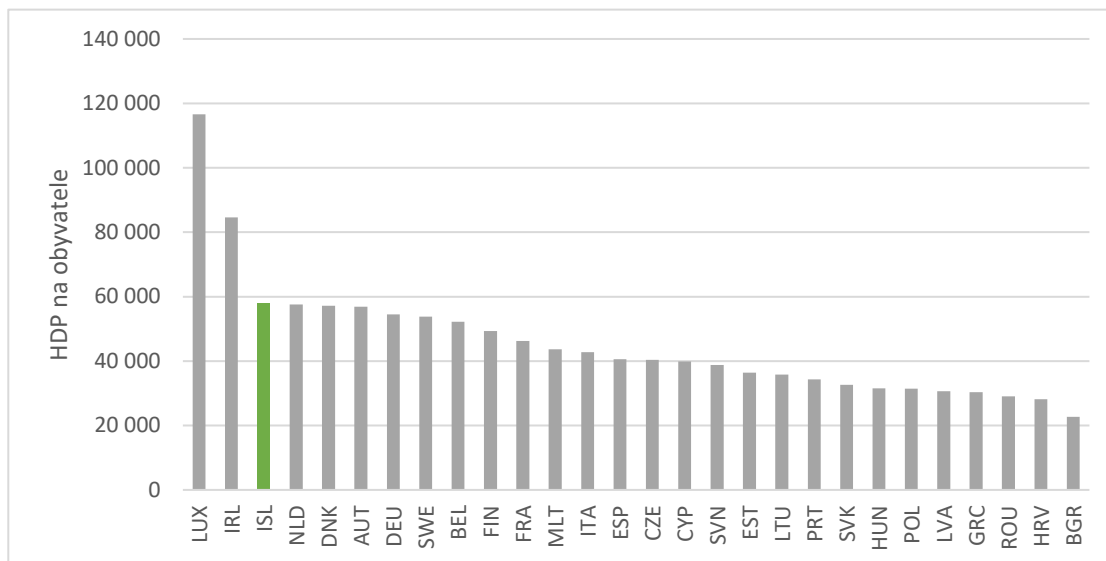
²⁰ Např. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 409.

Island je velmi specifická země, co se týče provádění analýz. Jelikož je to malá země s malým počtem obyvatel, musíme být velmi opatrní při interpretaci jakýchkoli veličin. Příklad představuje Obrázek 1 a 2. Pokud se podíváme jen na ukazatel HDP v milionech amerických dolarů (USD) v komparaci s nynějšími dvaceti sedmi zeměmi EU (viz Obrázek 1), řekli bychom, že Island má velmi zanedbatelné HDP, tudíž je to velmi malá ekonomika, která svou produkcí nepředčí ani Kypr nebo Maltu. Pokud se naopak podíváme na HDP na obyvatele Islandu a nynějších dvacet sedm států EU (viz Obrázek 2), můžeme konstatovat, že Island patří svou produkcí mezi nejvyspělejší státy EU. Na tomto obrázku je Island klasifikován na třetím místě, za Lucemburskem a Irskem, což jsou také menší státy. Můžeme zde vidět, že i přes malý počet obyvatel, je Island velmi produktivní a vyspělý stát.

Obrázek 1: HDP Islandu a EU 27 v roce 2019 (v mil. UDS)

Zdroj: Gross Domestic Product (GDP). OECD [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: doi:10.1787/dc2f7acc-en

Obrázek 2: HDP na obyvatele Islandu a EU 27 v roce 2019

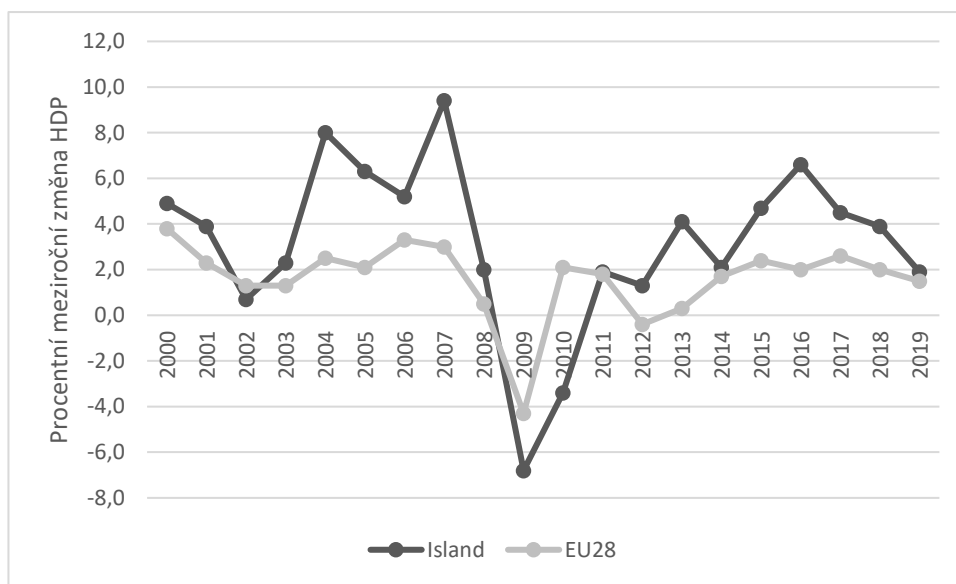
Zdroj: Gross Domestic Product (GDP). OECD [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: doi:10.1787/dc2f7aec-en

Ačkoli by tedy pro analýzy v této práci bylo ideální použít vývoj HDP ve stálých cenách, v rámci našich analýz bude vývoj HDP Islandu představován pomocí procentuálních ročních přírůstků. Tímto vyřešíme nerovnost vůči stavovým ukazatelům, které také v různých databázích bývají vykazovány v různých měnách.

Následující obrázek ukazuje roční procentuální přírůstky HDP v komparaci s ročními procentuálními přírůstky EU. Jak můžeme vidět, vývoj obou křivek je velmi podobný, což je způsobeno převážně velkou globalizací ekonomik a mnoho společných externích faktorů, které na obě ekonomiky působí. I dle vyjádření Islandské obchodní komory, je větší volatilita v hospodářských cyklech normální, jelikož Island je malá otevřená ekonomika.²¹ Obecně k tomuto jevu dochází díky menší regionální diversifikaci. Je nutné si ovšem také všimnout, že extrémní hodnoty mají na Islandu větší rozpětí než ve vývoji Evropské Unie. Toto může být

²¹ *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2016, 2016(19) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.vi.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2016.pdf, st. 18.

zapříčiněno především tím, že Island je malá ekonomika, a vývoj HDP EU je tvořen všemi členskými státy, mezi kterými jsou největší ekonomiky Evropy.

Obrázek 3: Vývoj HDP Islandu a EU

Zdroj: Gross Domestic Product (GDP). OECD [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: doi:10.1787/dc2f7aec-en

V roce 2000 bylo zřejmé, že Islandská ekonomika je přehřátá a inflace vzrostla, což způsobilo deprecii ISK.²² Island ovšem na tuto hrozbu zareagoval rychle a v roce 2003 se ekonomika začala znovu rozbíhat. V roce 2004 byla také povzbuzena investicemi do výroby hliníku a energetického sektoru. Na výše uvedeném obrázku je také dobře znatelná mezinárodní finanční krize v roce 2008, která byla pro Islandskou ekonomiku devastující.²³ Island se ovšem z důsledků krize velmi rychle vzpamatoval a začal opět prosperovat. Velký vliv ve vývoji hrál i turismus, kdy se například v roce 2015 očekávalo, že počet turistů navštěvující zemi se bude rovnat pětinasobku počtu obyvatel země.²⁴ V reportu z roku 2018 se lze dočíst, že islandská centrální banka očekávala od roku 2016 snížení tempa růstu ekonomiky, což se také stalo.²⁵ Tato očekávání byla způsobena zejména díky nepříznivé změně vývoje externích podmínek a velké pozitivní mezeře výstupu. Centrální banka odhadovala dlouhotrvající trend růstu 3 %.

²² *Economy of Iceland 2006* [online]. Reykjavík, Iceland: The Central Bank of Iceland, 2006 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.cb.is/library/Skraarsafn/Efnahagsmal/Economy-of-Iceland/EOI%20September%202006.pdf>, s. 7.

²³ Více viz kapitola 3.

²⁴ *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2016, **2016**(19) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.vi.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2016.pdf, s. 3.

²⁵ *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2018, **2018**(21) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.chamber.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2018_report.pdf, s. 19.

Snížení se očekávalo v exportu, soukromé spotřebě a v investicích, naopak ve vládních výdajích se počítalo s navýšením.

1.3.2 Vývoj inflace

Inflace je dle České národní banky definována jako: „*opakovaný růst většiny cen v dané ekonomice*“²⁶. Udržování cenové hladiny je hlavním cílem České centrální banky. Většina centrálních bank, stejně jako ta česká, má za hlavní cíl udržování cenové stability, tudíž v rámci České republiky inflaci na 2 % s možnou odchylkou +/- 1 %. Islandská centrální banka má za cíl udržovat inflaci na 2,5 % ročně²⁷ a Evropská centrální banka má za cíl držet inflaci také do 2 %, ovšem ideální hodnota je kolem 2 %²⁸.

Existují různé způsoby měření cenové stability. Nejznámější je pomocí indexu spotřebitelských cen (CPI), který také využívá Český statistický úřad. Index spotřebitelských cen se propočítává na základě pravidelného zkoumání vývoje cen jednotlivých položek spotřebního koše. Pošta²⁹ udává, že u malé otevřené ekonomiky jsou důležitým ukazatelem také směnné relace, které „*zachycují vztah mezi cenovou hladinou vývozu a cenovou hladinou dovozu*“. Pro země Eurozóny je aktuální Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP). Dalším způsobem měření inflace jsou deflátoři. Pošta³⁰ je vymezuje jako „*cenové indexy, které vyjadřují vztah mezi hodnotami národně účetních agregátů v běžných cenách a cenách základního období*“.

²⁶ Inflace. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/inflace/>.

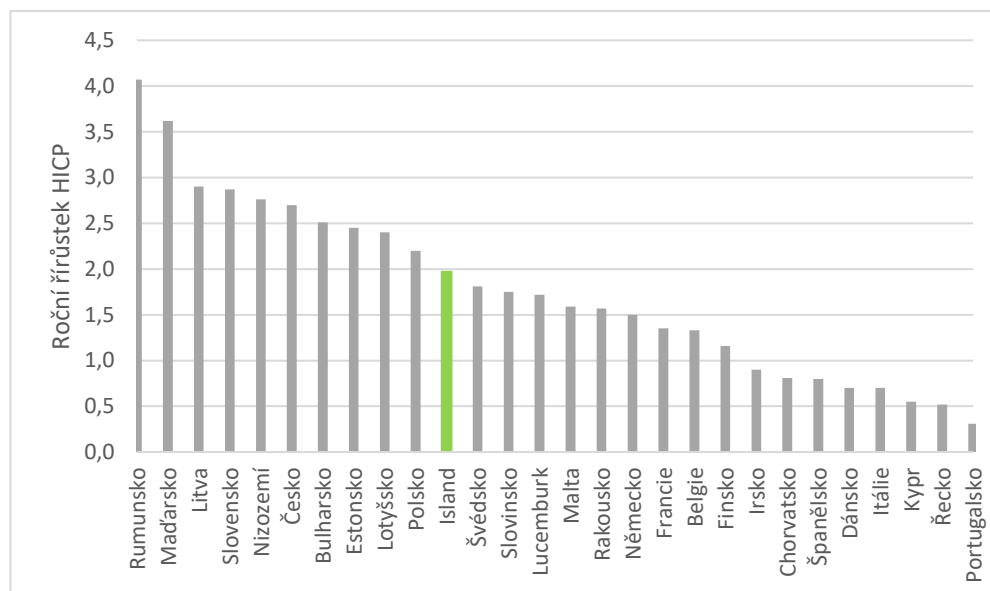
²⁷ Monetary Policy. *Sedlabanki Íslands* [online]. Reykjavík: The Central Bank of Iceland [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.cb.is/monetary-policy/#:~:text=One%20of%20the%20objectives%20of%20Central%20Bank%20of,transmitted%20to%20the%20economy%20and%20affect%20price%20developments>.

²⁸ Monetary Policy. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>.

²⁹ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H: Beck, 2018, s. 135.

³⁰ Tantěž, s. 142.

Na následujícím obrázku lze vidět evropský HICP (harmonizovaný index spotřebitelských cen) pro dvacet sedm zemí EU pro rok 2019. Island je zde v prostřední části grafu a vidíme, že jeho inflace byla kolem 2, což je optimální scénář. Na základě tohoto obrázku bychom mohli říci, že Island je, co se inflace týče, v dobré pozici v komparaci se zeměmi EU.

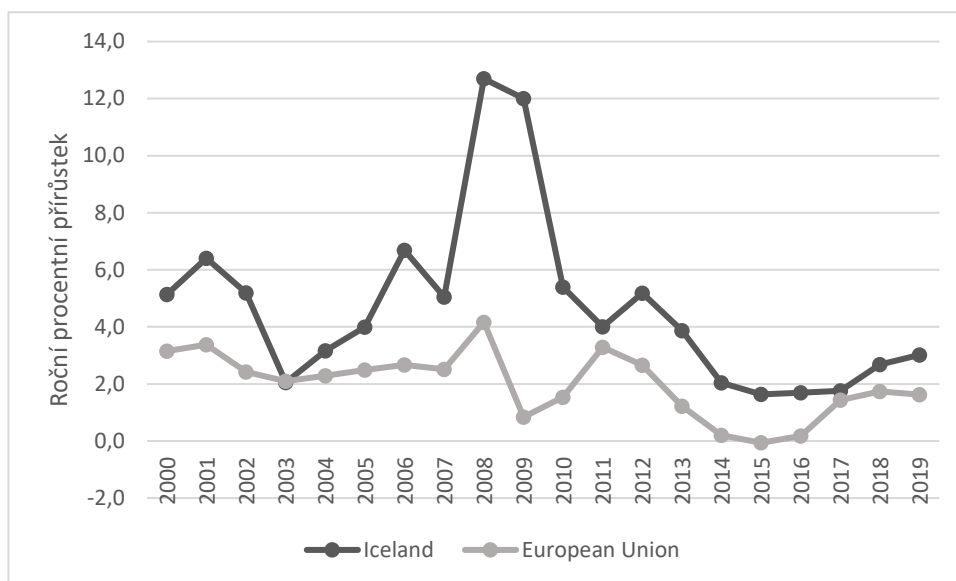

Obrázek 4: Roční přírůstek HICP pro Island a EU 27 v roce 2019

Zdroj: HICP (2015 = 100): annual data (average index and rate of change). In: Eurostat [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020, 18.11.2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_aaind/default/table?lang=en

Pokud se ovšem podíváme na hodnotu CPI (index spotřebitelských cen) historicky, je možné vidět, že Island nebyl v této komparaci stabilní. Tento jev je možné vidět na následujícím obrázku. Inflační odchylky Islandu od EU byly obrovské v určitých letech. V roce 2000 byla islandská ekonomika přehřátá a v recesi. Ve čtvrtém čtvrtletí 2001 se v reportu centrální banky zmiňuje očekávané „zchlazení“ ekonomiky a pomalý návrat k inflačnímu cíli.³¹ Toho bylo dosaženo v roce 2003. Poté se ovšem ekonomika znovu postupně přehřívala, což vyústilo až ve finanční krizi v roce 2008, kdy byla inflace v desítkách procent. Island se ovšem z devastujících účinků krize pomalu dostává. Od roku 2014 už můžeme vidět určité sblížení mezi inflací Islandu a EU a dodržování inflačního cíle islandské centrální banky.

³¹ Increased likelihood of the Bank's inflation target being attained in 2003 – Interest rates cut. *Monetary Bulletin* [online]. Reykjavík: The Central Bank of Iceland, 2001, **2001**(4), 2 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: [https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/FromOldWeb/Acrobat-\(PDF\)/mb014_1.pdf](https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/FromOldWeb/Acrobat-(PDF)/mb014_1.pdf).

Obrázek 5: Inlace měřená pomocí CPI Islandu a EU 27

Zdroj: Inflation, consumer prices (annual %): Iceland, European Union. In: World Bank [online]. Washington DC: World Bank Group, 2020, 15.10.2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2019&locations=IS-EU&start=2000>

1.3.3 Vývoj nezaměstnanosti

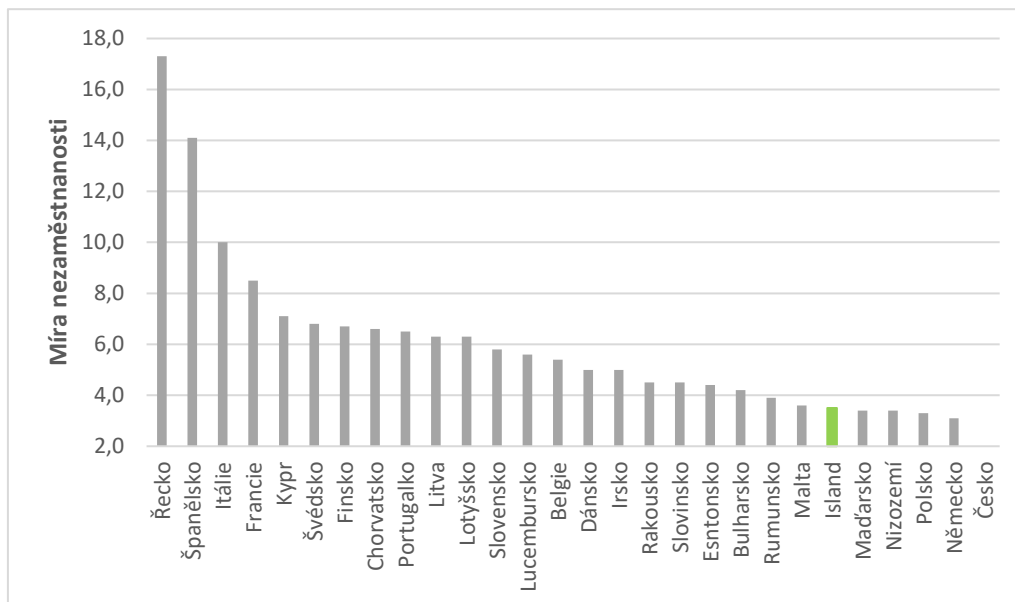
Vývoj nezaměstnanosti v zemi udává ukazatel míry nezaměstnanosti. Tato míra může být počítána různými způsoby. Obecná míra nezaměstnanosti je dle Českého statistického úřadu definována jako: „podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde čitatel i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS)“³². Mezinárodní definice šetření a ukazatelů jak zaměstnanosti, tak nezaměstnanosti udává Mezinárodní organizace práce (ILO). Doporučenou metodiku k šetření pro země EU udává Eurostat. Míru nezaměstnanosti počítá každý statistický úřad země.

Výběrové šetření pracovních sil se provádí pomocí náhodného výběru. Tento náhodný výběr zahrnuje množinu vybraných soukromých domácností. Domácnosti odpovídají na otázky, jejichž výsledky jsou tedy vztaženy pouze k období provádění šetření. Výběrový soubor se určuje nový pro každé počítané čtvrtletí.³³

³² Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS: Metodika. Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020, 3.11.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps.

³³ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H: Beck, 2018, s. 185.

Následující obrázek představuje míru nezaměstnanosti v zemích EU a na Islandu v roce 2019. Můžeme zde vidět, že Island je na tom, co se týče komparace s členskými státy, velmi dobře. Jeho míra nezaměstnanosti o hodnotě 3,5 % byla v roce 2019 šestá nejnižší v rámci členských států EU.

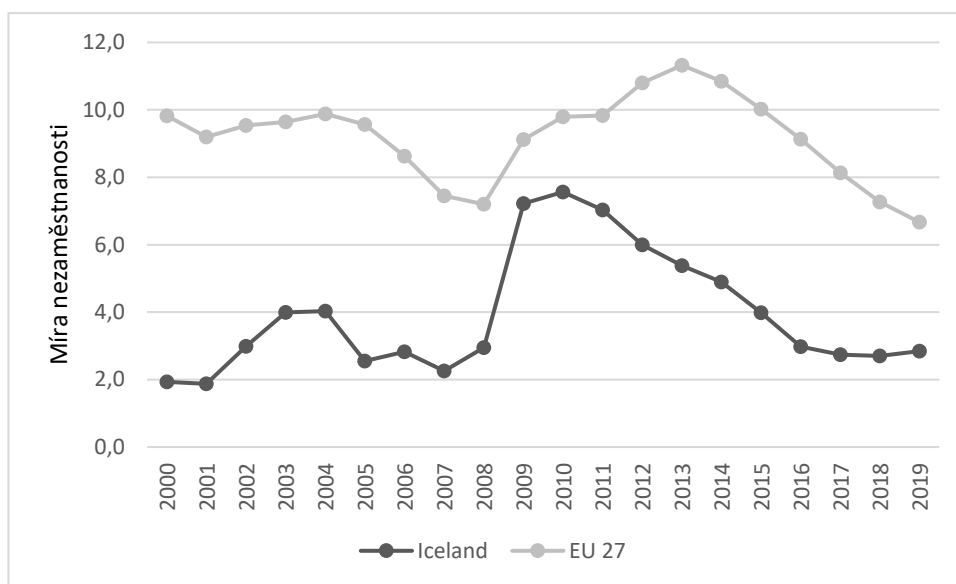
Obrázek 6: Míra nezaměstnanosti na Islandu a EU27 v roce 2019

Zdroj: *Unemployment rates by sex, age and citizenship (%)*. In: Eurostat [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020, 11.11.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: LFSA_URGAN

Na dalším obrázku lze vidět, že Island si dlouhodobě udržuje lepší míru nezaměstnanosti, než je průměr zemí EU. V roce 2001 až 2003 lze vidět v grafu navýšení míry nezaměstnanosti. Ta byla způsobena přehřátím ekonomiky. Velký vzestup důchodů navíc způsobil, že některá odvětví ztratila pracovníky. Na Island ovšem přijížděli pracovat cizinci, kteří zvýšili pružnost Islandského trhu práce. V roce 2005 se tamější trh práce rozšířil a nezaměstnanost klesla.³⁴ Druhý prudký nárůst nezaměstnanosti byl způsoben, již zmiňovanou, globální finanční krizí v roce 2008.³⁵ Lze předpokládat, že pokud by Island vstoupil do EU, průměrná míra nezaměstnanosti EU by se snížila.

³⁴ *Economy of Iceland 2006* [online]. Reykjavík, Iceland: The Central Bank of Iceland, 2006 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.cb.is/library/Skraarsafn/Efnahagsmal/Economy-of-Iceland/EOI%20September%202006.pdf>, s. 7.

³⁵ Více v kapitole 3.

Obrázek 7: Vývoj nezaměstnanosti Islandu a EU27

Zdroj: Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate): Iceland, European Union. *World Bank* [online]. Washington DC: World Bank Group, 2020, 21.6.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2020&locations=IS-EU&start=1991&view=chart>

1.3.4 Vývoj zahraničního obchodu

O zahraničním obchodu pojednává několik ekonomických ukazatelů. Mezi výše zmíněné čtyři základní makroekonomické ukazatele patří také platební bilance, která porovnává vývoj zahraničního obchodu. Dle definice Pošty je platební bilance „účetním dokladem, který shrnuje ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty, jež se odehrály během sledovaného období“³⁶. Podle Holmana „platební bilance porovnává platby ze zahraničí a platby do zahraničí“³⁷, což je velmi podobná definice s Poštou. Rozdíl výkladů obou autorů je v tom, že Holman udává, že vychází z teritoriálního principu, kdežto Pošta³⁸ nabízí také pohled na platební bilanci z pohledu komoditní struktury. Tyto komoditní struktury mohou mít různá členění. Jedno z těchto členění je SITC (Standard International Trade Classification – Mezinárodní standardy klasifikace obchodu). Tyto standardy obsahují devět základních skupin, které se poté dále člení na další podskupiny.

Platební bilance má tři hlavní části. První je běžný účet, druhá je kapitálový účet a třetí je finanční účet. Součástí běžného účtu je i tzv. obchodní bilance. Obchodní bilance je dle Holmana³⁹ „rozdíl mezi hodnotou vývozu a hodnotou dovozu zboží a služeb“. Obchodní bilance

³⁶ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 232.

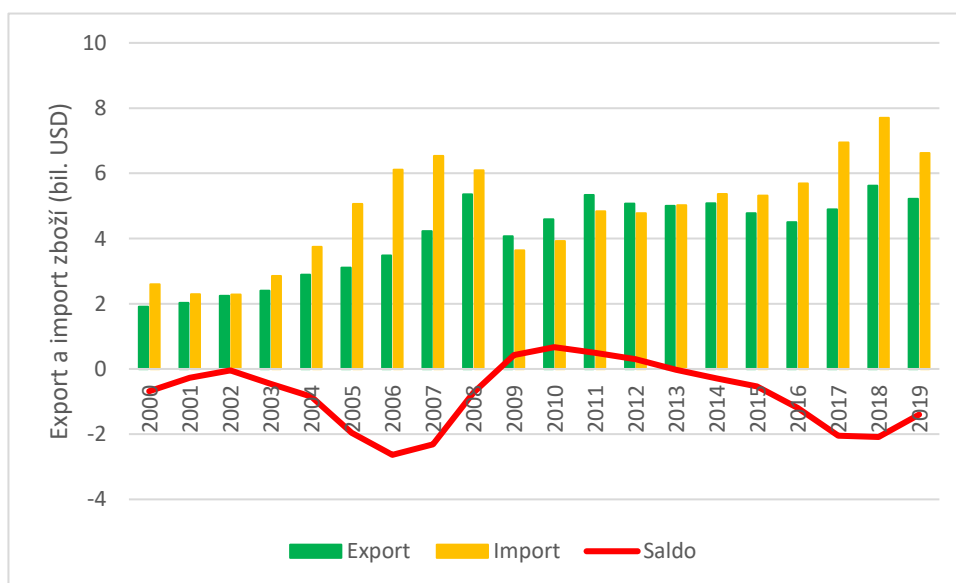
³⁷ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 587.

³⁸ POŠTA, Vít. *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. 1. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 246.

³⁹ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 593.

jen mezinárodní pohyb zboží. Důvod pro časté sledování obchodní bilance je ten, že z ní lze vyčíst mnoho důležitých ukazatelů mezinárodního obchodu, jako je například otevřenost ekonomiky či závislost na zahraničním obchodu. Otevřenost ekonomiky se posuzuje pomocí komparace vývozu a dovozu. Často je velikost ekonomiky a její vyspělost spojována se závislostí na zahraničním obchodu. Postavení zahraničního obchodu je zpravidla významnější u menších a ekonomicky vyspělejších států, jako je Island. U platební bilance je také z makroekonomického hlediska velmi sledováno saldo běžné bilance, a to z důvodu ohodnocení návaznosti na bilanci stavu celkového zadlužení země. Právě tento ukazatel je sledován ratingovými agenturami a zahraničními investory, kteří posuzují poměr deficitu běžné bilance k HDP dané země. Dále platební bilanci také významně ovlivňují i přímé zahraniční investice, které mohou působit jak negativně, tak pozitivně na další vývoj ekonomiky.

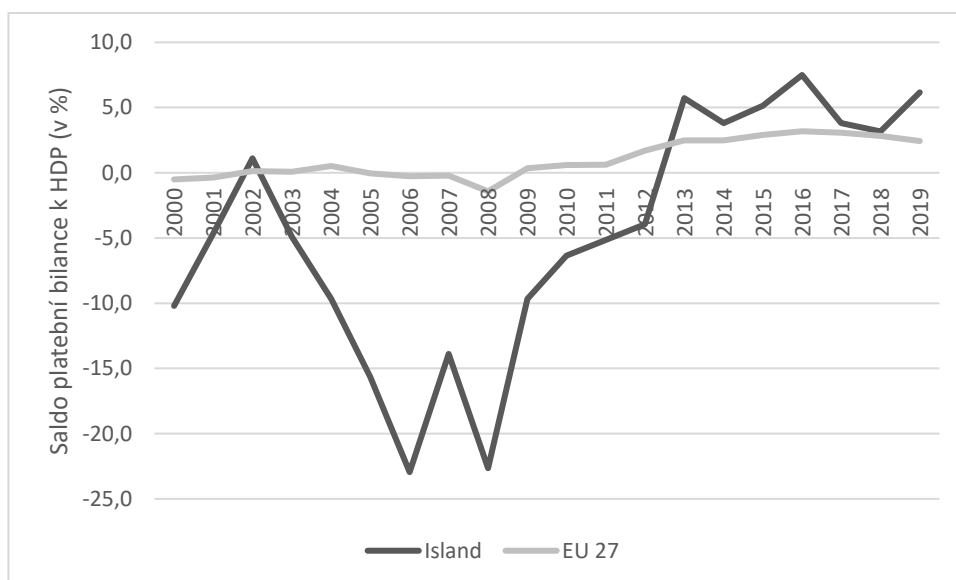
Na následujícím obrázku vidíme vývoj celkového exportu a importu Islandu. Největší rozdíl je viditelný v roce 2006, kdy se více dováželo, než vyváželo. Překvapivě, od roku 2008, kdy byl Island zasažen finanční krizí, je saldo kladné, což znamená, že export převyšoval nad importem. Toto je způsobeno hlavně vývojem kurzu, který se po pádu bankovníctví znehodnotil a tím vytvořil příznivější podmínky pro export a horší podmínky pro import. Vidíme ovšem, že se hladina obchodu se zahraničím snížila. V dalších letech je ale možné znovu pozorovat převyšující dovoz.

Obrázek 8: Vývoj celkového exportu a importu zboží na Islandu (v bilionech USD)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Trade in goods (indicator). In: OECD [online]. Paris: © Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: doi:10.1787/1ea6b5ed-en.

Vývoj platební bilance Islandu v komparaci s vývojem platební bilance EU 27, můžeme vidět na následujícím obrázku. Ačkoli platební bilance musí být každý rok vyrovnaná, její konečná hodnota se mění. Pokud chceme odstranit fakt, že Island je malá ekonomika oproti Německu, musíme hodnoty převést k HDP v procentním vyjádření. Z obrázku je patrné, že zde se Island a EU nachází v úplně jiné pozici. Islandská ekonomika má mnoho velkých výkyvů, kdy jeden z nich je znovu způsoben finanční krizí v roce 2008⁴⁰, kdy ztroskotal celý islandský bankovní systém. Ovšem, podle Holmana i Pošty záporná hodnota platební bilance nemusí nutně znamenat nezdravou ekonomiku. Může to být jen obrazem vysokého přílivu zahraničních investic do dané ekonomiky. Toto je také důvodem poklesu vývoje na Islandu před touto krizí. Je tedy nutné analyzovat různá data, aby se mohl utvořit nějaký závěr o zahraničním obchodu dané země. V posledních pár letech už ovšem u islandské ekonomiky můžeme vidět určité pásmo oscilace, ve kterém se drží v komparaci s EU.

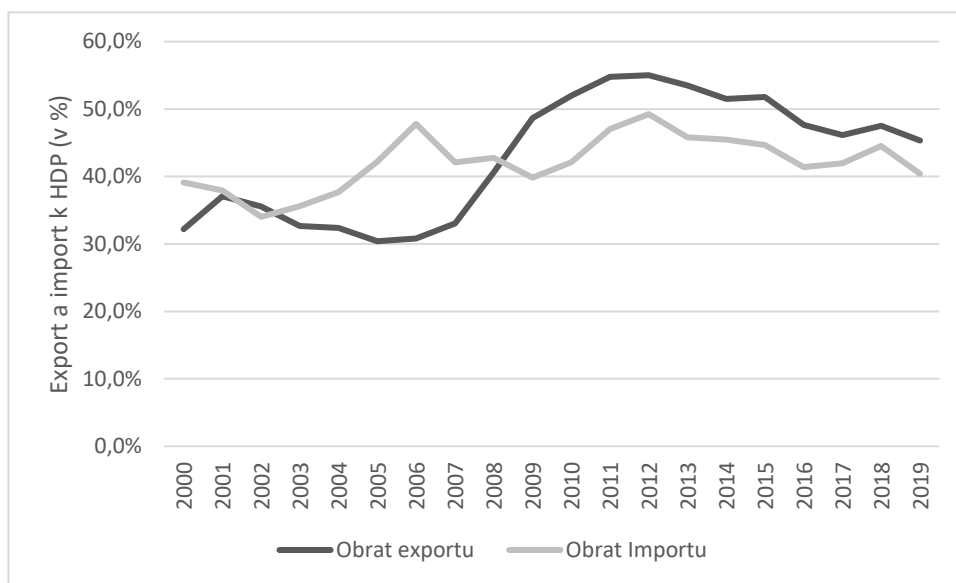

Obrázek 9: Vývoj platební bilance k HDP Islandu a EU 27 (v %)

Zdroj: Current account balance. In: OECD: Data [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: doi:10.1787/b2f74f3a.

⁴⁰ Více v kapitole 3.

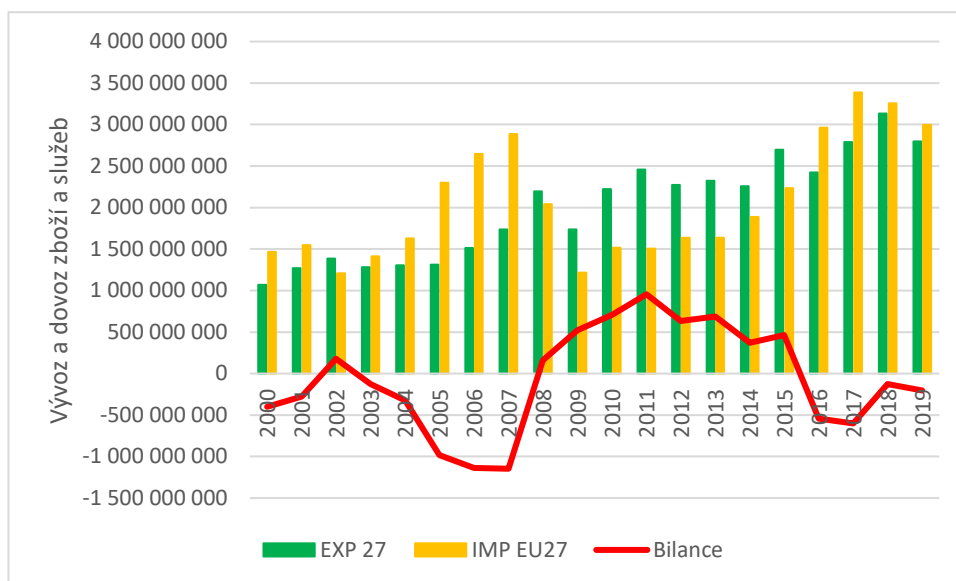
Kritickým ukazatelem pro zahraniční obchod je otevřenost trhu daného státu. Standardně se otevřenost určité ekonomiky udává poměrem vývozu či dovozu k HDP. Vývoj těchto ukazatelů je znázorněn na následujícím obrázku. Z tohoto obrázku je tedy možné vyvodit, že Island je otevřená ekonomika vůči zahraničí.

Obrázek 10: Vývoj podílu exportu a importu k HDP na Islandu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z *Gross domestic product and Gross national income 1980-1995*. Statistics Iceland [online]. Reykjavík: Statistics Iceland [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur_thjodhagsreikningar_landsframl_1_landsframleidsla/THJ0102b.px.

Vývoj obchodu Islandu a EU reprezentuje rozdíl bilance v každém roce. Island s EU obchoduje ve velké míře. Island s EU obchoduje ve velké míře. Na následujícím obrázku vidíme vývoj exportu a importu Islandu a EU. Saldo vývozu a dovozu zboží a služeb kopíruje trend obrázku 8, na kterém je znázorněn vývoj dovozu a vývozu zboží na Island. Před rokem 2008 byla bilance záporná, ovšem po krizi se situace otočila a Island začal do EU více vyvážet. Dalším obratem byl rok 2016, od kterého převyšoval dovoz zboží a služeb ze zemí EU nad vývozem. Od tohoto roku je bilance tohoto obchodu stále záporná. Přeměna ze záporné na aktivní bilanci i tu může být vysvětlena změnou kurzu měny, která byla příznivější pro export než import.

Obrázek 11: Vývoj dovozu a vývozu zboží a služeb do EU

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat EU trade since 1988 by SITC. In: Eurostat [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

Pokud chceme posoudit propojenost islandské ekonomiky vzhledem ke vztahu s Evropskou Unií, je také dobré se zaměřit na FDI. Definice podle České národní banky⁴¹ zní: „Přímá zahraniční investice je taková přeshraniční investice, která odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou část v subjektu (podnik přímé investice), který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika přímého investora. Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku“.

Podle Zahradníka⁴² je ukazatel FDI k HDP jeden z indikátorů stupně integrovanosti domácí ekonomiky. FDI podle něj je významný indikátor integrace parciálně z důvodu potenciálu šíření moderní technologie a také kvůli vysoké pracovní kvalifikaci. Dle již provedených zkoumání má růst příjemců FDI velmi příznivý dopad na růst bohatství ekonomiky.

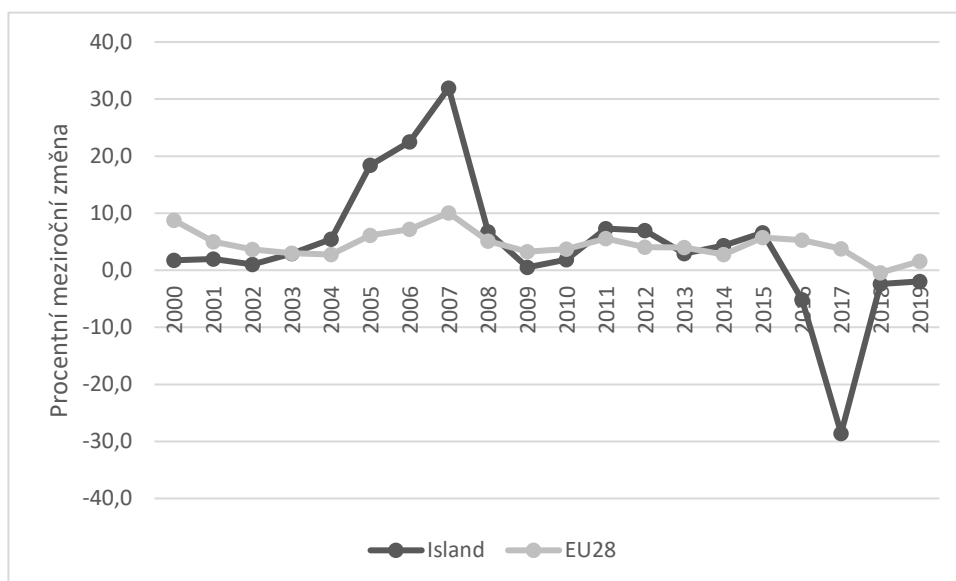
Následující obrázek znázorňuje vývoj přijatých FDI Islandu a dvaceti osmi zemí EU. Na tomto obrázku je možné vidět, že kromě období mezi lety 2004-2008 a 2016-2018 je vývoj mezi oběma uskupeními podobný. První období je období před celosvětovou krizí, kde FDI na Islandu rostly a ekonomika posilovala. Zde je také znatelné přehřátí islandské ekonomiky, která skončila kolapsem.⁴³ Rozdíl druhého období je způsoben převážně zavedením nových

⁴¹ Přímé zahraniční investice - 2018: Obecný metodický popis a komentář k vývoji přímých zahraničních investic [online]. Praha, Česká Republika: Česká centrální banka, 2018, 2018 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2018_CZ.pdf, s. 3.

⁴² ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 4-7.

⁴³ Více v kapitole 3.

instrumentů na tok kapitálu v listopadu 2015, které znamenaly snížení FDI.⁴⁴ Centrální banka se díky těmto nástrojům snažila bojovat s vysokými úrokovými sazbami, které měl Island. Zavedla pro to speciální požadavky na rezervy (special reserve requirement – SRR) na zahraniční investice u určitých deposit, účtů a dluhopisů. Obchodní komora Islandu uvádí, že zavedení tohoto nástroje bylo velmi diskutované téma. Předpoklad SRR byl, že efektivní může být jen jeden rok. Po tomto roce se nástroj stává neefektivním. Island ho ovšem držel beze změny dva roky s vyjádřením Islandské centrální banky (ICB), že se SRR sníží, jakmile k tomu budou vhodné podmínky. Jak je na obrázku viditelné, navýšení k původnímu trendu začalo znovu až v roce 2018, kdy se SRR snížilo ze 40 % na 20 %⁴⁵.

Obrázek 12: Vývoj přijatých FDI k HDP na Islandu a EU 28 (v %)

Zdroj: *Foreign Direct Investment, net flow (% of GDP): Iceland, European Union*. WorldBank [online]. 1818 H Street, NW Washington, DC: World Bank Group, 2020 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?end=2019&locations=IS-EU&start=2000&view=chart>.

1.3.5 Kodaňská kritéria a další podmínky přijetí

Podmínek vstupu do EU je mnoho. Tyto podmínky jsou dané různými smlouvami a dohodami, které se v průběhu let existence EU rozšiřují. Jednou skupinou podmínek pro vstup do EU jsou Kodaňská kritéria. Tyto kritéria EU zavedla před svým největším rozšířením v roce 2004.⁴⁶ Do této doby se více méně připojovaly západní vyspělé státy. Rozšíření v roce 2004 tvořily státy

⁴⁴ *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2018, **2018**(21) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.chamber.is/files/%C3%BAatg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2018_report.pdf, s. 42.

⁴⁵ Removal of capital controls on holders of offshore krónur and reduction of special reserve requirement on capital inflows. In: *The Central Bank of Iceland* [online]. Reykjavík, 2019, 04.03.2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.cb.is/publications/news/news/2019/03/04/Removal-of-capital-controls-on-holders-of-offshore-kronur-and-reduction-of-special-reserve-requirement-on-capital-inflows/>.

⁴⁶ CINI, Michelle a Nieves PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN. *European Union Politics*. 5. New York: Oxford University Press, 2016, s.230.

centrální a východní Evropy, které byly předtím pod komunistickým režimem a nedávno získaly zpět svou demokracii. Tyto státy byly oproti západu zaostalejší a bylo potřeba zpřísnit hranice pro jejich připojení k Unii. Kodaňská kritéria byla přijata v roce 1993. Tyto kritéria říkají, že země, aby se mohla připojit k EU musí⁴⁷:

- mít stabilní instituce, které udržují demokracii, dodržování zákonů, lidských práv a chrání a respektují menšiny;
- existovat funkční tržní ekonomika a daná země musí být schopná konkurovat tržní síle v EU;
- mít schopnost splnit závazky členství, zahrnující také cíle politické, ekonomické a měnové unie.

Je ovšem veřejně známo, že někdy v průběhu vyjednávání může dojít k dohodě, že se určitému státu udělí výjimka z nějakého kritéria. Důvod pro udělení výjimky musí být velmi dobře prezentován. Nejznámějším příkladem takovéto výjimky je ponechání vlastní měny ve Velké Británii.

Jak již bylo řečeno, Kodaňská kritéria byla založena před přijetím ekonomicky slabších států centrální a východní Evropy. Dle Ciniho a Borragána⁴⁸ byla tato kritéria určitým kompromisem mezi státy otevřené dalšímu rozšiřování a státy pesimistické k přijímání nových členů. Pesimistické státy měly pocit, že je těžší se připojit díky novým překážkám v podobě kritérií. Naopak otevřené státy viděly kritéria jako nástroj pro objasnění podmínek pro vstup a zavedení určitého řádu pro proces přijetí.

Kromě kodaňských kritérií jsou podmínky pro vstup uvedeny také ve článku 237 Římských smluv, kde je psáno, že země musí být evropským státem.⁴⁹ Tato podmínka se uplatnila při odmítnutí přihlášky Maroka pro vstup do EU, ovšem přihláška Turecka odmítnuta nebyla. Turecko sice nebylo zatím stále přijato do EU, ale od doby podání přihlášky je stále vedeno jako kandidátská země. S Tureckem se vedlo mnoho diplomatických vyjednávání, ovšem situace jeho přijetí je velmi složitá jak politicky, právně tak také ekonomicky.

⁴⁷ CINI, Michelle a Nieves PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN. *European Union Politics*. 5. New York: Oxford University Press, 2016, s.230., s. 231.

⁴⁸ Tamtéž, s.232.

⁴⁹ Tamtéž, s.231.

V lisabonské dohodě ve článku 49⁵⁰ je také zmíněno přijetí nových států do EU. Tento článek udává, že stát musí splnit podmínky ze článku 2, což jsou již zmíněná svoboda, demokracie, lidská práva a další. Dále článek 49 popisuje proces přijetí. O přihlášce je uvědomen Evropský parlament, ale je podána Evropské radě, která se dále radí s Evropskou komisí. Evropská rada k vydání rozhodnutí potřebuje také souhlas Evropského parlamentu, který pro schválení potřebuje hlasy většiny všech svých členů. Evropská rada poté rozhoduje jednomyslně.

Další kritéria, která jsou důležitým ukazatelem připravenosti státu ke vstupu do EU, jsou Maastrichtská kritéria. Tato kritéria jsou ovšem primárně určena pro posouzení země ke vstupu do měnové unie, tudíž budou podrobněji probrána v kapitole týkající se vstupu Islandu do této unie. Všechny podmínky pro přijetí jsou sepsána v tzv. *acquis communautaire*. Definice tohoto výrazu říká, že je to „*soubor společných práv a povinností, které jsou závazné pro všechny země EU jakožto členy EU*“⁵¹. S přijetím těchto podmínek mělo problém Bulharsko a Rumunsko.⁵² *Acquis communautaire* jsou kritizována pro jejich obsáhlost, díky které je velmi obtížné pro nové státy všechny kritéria splnit při co nejmenších nákladech. Je pravda, že určité státy si stále nemohou dovolit vstoupit do EU, jelikož by neměly prostředky pro zavedení všech potřebných změn.

Tyto obecné podmínky, jako demokracie lidská práva, dodržování zákonů a další, Island dodržuje. Pokud se podíváme na provedenou ekonomickou analýzu, je zřejmé, že Islandu se finanční krize v roce 2008 dotkla více než států EU, ovšem z této krize se dostal a nyní je schopen ekonomicky konkurovat zemím EU.

⁵⁰ Dokument 12016M049: C 202/43. *EUR-Lex: Přístup k právům Evropské unie* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, © European Union, 2016, 7.6.2016 [cit. 2020-12-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS-EN/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A12016M049>.

⁵¹ Glosář shrnutí: *ACQUIS. EUR-Lex: Přístup k právům Evropské unie* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, © European Union [cit. 2020-12-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/acquis.html?locale=cs>.

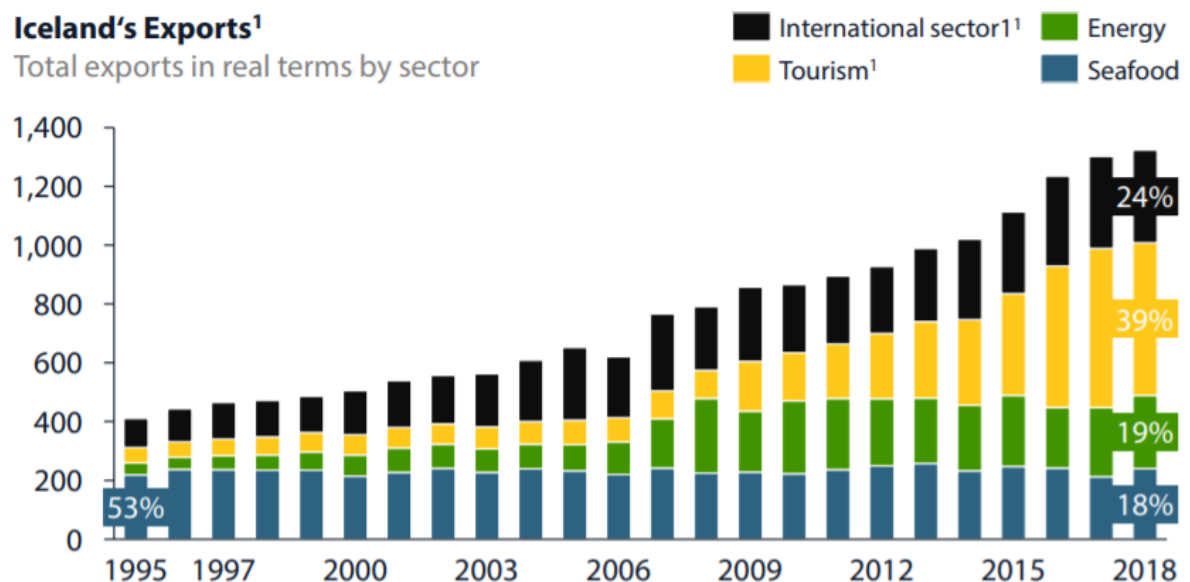
⁵² CINI, Michelle a Nieves PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN. *European Union Politics*. 5. New York: Oxford University Press, 2016, s.233.

2 PROPOJENOST TŘECH HLAVNÍCH SEKTORŮ ISLANDU S EVROPSKOU UNIÍ

V této kapitole si vysvětlíme, jaký by měl vstup do EU dopad na tři nejvýznamnější exportní sektory islandské ekonomiky. První si představíme rybářský sektor a jeho případné ovlivnění evropskou legislativou, kterou by Island po vstupu musel přijmout. Dále si ve stejném duchu rozebereme energetický sektor a turismus. V těchto sektorech také zmíníme, jestli by případné přijetí legislativy Islandu pomohlo, či nikoli.

S otázkou, či se má Island stát plnou součástí EU nebo ne, je spjata mnoho argumentů a politických diskusí. Nejdůležitější z nich se týkají dopadu na významné sektory islandské ekonomiky. Ačkoli sektory popsané v této kapitole nejsou kompletně největšími sektory v ekonomice, jsou velmi důležité z hlediska podílu na exportu Islandu. Jedná se o vývoz mořských ryb, tedy sektor rybářství, vývoz energie, tudíž sektor energetický a také turismus.

Na následujícím obrázku vidíme jejich podíl na celkovém exportu země, kde rybářství je reprezentováno modrou barvou, energetický průmysl zelenou barvou, turismus žlutou barvou a ostatní, nazvané jako mezinárodní sektor, černou barvou. Jelikož je tento obrázek převzat z analýzy obchodní komory Islandu, je třeba zmínit, že v turismu je zahrnuta i celková letecká doprava, ačkoli obchodní komora Islandu obvykle počítá s 50 % cestujících do mezinárodního sektoru.

¹ All air transport is included in the tourism sector whereas 50% of passenger transport by air is usually included in the international sector in Chamber analysis.

Obrázek 13: Sektorové rozdělení exportu islandské ekonomiky

Zdroj: The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Guture Outlook [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2019, 2019(22) [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: https://www.vi.is/files/%C3%BAAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2019_report.pdf, s. 20.

2.1 Rybářský sektor

Rybářský sektor má na Islandu bohatou tradici. Po staletí v Islandských vodách rybařily okolní Evropské státy jako Anglie, Francie, Španělsko a Dánsko.⁵³ Dlouhou dobu jejich rybářským lodím a vybavením nemohl Island konkurovat, ovšem od druhé poloviny 19. století Island také stavěl větší lodě a vylepšoval technologie a časem se stal též významnou rybářskou velmocí. Jak lze vidět na předešlém obrázku, ještě v letech 1995 tvořily mořské produkty 53 % celkového exportu dané země. Toto procento se časem snižovalo v důsledku diverzifikace ekonomiky a růstu dalších odvětví.

Rybářství je pro Islandy důležité nejen kvůli dlouholeté tradici, ale také díky významu. Již několikrát v minulosti pomohl islandským obyvatelům v krizi, kdy byl tento sektor jedinou stabilní oporou ekonomiky⁵⁴. Například během první světové války lodě z jiných států do islandských vod nejezdily rybařit, což poskytlo Islandu možnost rybařit více a prodávat své výrobky. Ačkoli se tato výhoda časem díky zásahům Německa zkomplikovala, pro Island bylo rybářství stále viděno jako sektor, který i ve stavu nouze funguje. Islandské rybářství je ovšem asi nejvíce známo pro své tresčí války s Velkou Británií⁵⁵, díky kterým rozšířil Island své rybářské území na 200 námořních mil od pobřeží, kterou můžeme označit jako EEZ, což je právě jedním z důvodů, proč je islandské rybářství hodně zmiňováno v debatách o vstupu do EU.

Při vstupu do EU by Island musel přijmout CFP, které mimo jiné stanovuje společný rybářský prostor na 200 námořních mil, který označuje jako společné moře EU⁵⁶, čímž by Island přišel o svou získanou oblast. V následující tabulce je kalkulován poměr ulovených ryb v islandských vodách Islandem a cizími rybáři v jednotlivých letech s rozdělením na jednotlivé období tresčích válek. Data v tabulce zahrnují tedy úlovky tresek. Je ovšem nutno dodat, že za cizince se považují všichni zahraniční rybáři a nelze tedy zcela posoudit, kolik z těchto rybářů byli Evropané a kolik ulovily v těchto vodách okolní státy. Také s odchodem Velké Británie z EU by nemusely být scénáře tak drastické. Nelze předpokládat, že by Islandu po vstupu do EU připadlo jen okolo 59 % úlovků ve svém 200 mílovém okolí, jak vyplývá z následující tabulky,

⁵³ HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017, s.111.

⁵⁴ HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017, s.139.

⁵⁵ Popsány už v kapitole 1, části 1.1.

⁵⁶ D. GOODEVE, Emily. *Iceland and the European Union: An In-Depth Analysis of One of Iceland's Most Controversial Debates*. *Scandinavian Studies* © [online]. University of Illinois Press, 2005, 77(1) Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40920556?seq=1>.

ovšem pravděpodobně by nezůstal ani na nynějších 99 %. Dále je jasné, že s 99 % úlovků Island již danou oblast považuje za svou a velmi nerad se o ni bude dělit.

Tabulka 1: Poměr úlovků tresek Islandu a zahraničních rybářů v Islandských vodách s důrazem na tresčí války

	10 let před první vlnou - 4 n. mil (1950-1961)	Po zavedení prvního rozšíření - 12 n. mil (1962-1972)	Po zavedení druhého rozšíření - 50 n. mil (1973-1976)	Od roku 2006 do roku 2016 - EEZ
Úlovky Islandu	58,61 %	60,51 %	69,37 %	99,18 %
Úlovky zahraničních rybářů	41,39 %	39,49 %	30,63 %	0,82 %

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z: Catch by foreign vessels in Icelandic waters in the Va area 1973-2018. In: *Statistics Iceland* [online]. Statistics Iceland [cit. 2021-02-10]. ISSN 643927. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Atvinnuvegir/Atvinnuvegir__sjavarutvegur__aflatolur__heimsafli/SJA03002.px.

Problém ovšem není jen v určených hranicích a dělení se o rybářský prostor. Problematika tohoto odvětví je značně složitější hlavně z důvodu dopadu na životní prostředí. Vylovené ryby jsou nahrazeny nově narozenými, tudíž se berou jako přirozeně obnovitelný zdroj. Problém ovšem je, že z důvodu nadměrného rybolovu se jako přirozeně obnovitelný zdroj nechovají. Island sám pocítil, jaké to je, když z důvodu nadměrného neregulovaného rybolovu zmizí vybraný druh ryb z lokálních vod. Tato problematika ovšem EU také není cizí a snaží se ji řešit. Z tohoto důvodu byla také založena CFP, která má chránit zásoby ryb v mořských vodách. Paradoxně, ačkoli je Island velmi zaměřený na udržitelný rozvoj v rybářské oblasti, jejich největší problém je právě s přijetím této politiky.

Island si uvědomil potřebu regulovat rybářský sektor v roce 1979⁵⁷. Tyto první zásahy ovšem nebyly výkonné, a tak islandská vláda v roce 1984 představila systém individuálních převoditelných podílových kvót (ITQ).⁵⁸ Tento systém funguje na základě Celkových povolených úlovků (TAC), které jsou určeny každý rok Ministerstvem rybolovu. To tuto výši stanovuje dle doporučení Institutu mořských zdrojů (MRI), který je veden vědci. Výsledky zkoumání a navrhovaná doporučení MRI jsou ještě posuzována Mezinárodní radou pro průzkum moře (ICES). Zajištění dodržování rybolovu v rámci TAC je prací Ředitelství pro rybolov. Lodě mohou kotvit jen v určených přístavištích se specifickými váhami, které zvaží

⁵⁷ H. GISSURARSON, Hannes. *Overfishing: the Icelandic Solution* [online]. 17. Londýn: The Institute of Economic Affairs, 2000 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://iea.org.uk/publications/research/overfishing-the-icelandic-solution>.

⁵⁸ HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. *Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. OECD Economics Department Working Papers.* Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzr-en](https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzr-en).

úlovky a data pošlou do databáze ředitelství, které dále provádí kontrolu i s prodávanými rybami, aby identifikovala a případně eliminovala nelegální rybolov.

Každá rybářská entita v ITQ systému má své povolení, které určuje určité procento na TAC pro různé druhy ryb, které může vylovit z moře. Tyto kvóty jsou obchodovatelné, rybáři jimi proto mohou ručit nebo je prodat. Ačkoli ITQ pomáhá rybaření dosáhnout udržitelnosti a prokazatelně zvýšilo efektivitu rybářského průmyslu na Islandu, je také v mnoha ohledech kritizováno.⁵⁹ Kvóty jsou alokovány dle průměrných úlovků v předchozích třech letech místo toho, aby byly prodány přímo nebo v aukci. Kvůli tomuto rozdělování se ke kvótám nedostane veřejnost, ale jen ti s historií rybolovu. Zkušenosti i z jiných zemí ovšem ukazují, že aukce kvót či jejich prodej jsou velmi politicky náročné. Navzdory tomu je ITQ i přes určité nedostatky stále populárním nástrojem, který využívá kromě Islandu i Dánsko, Kanada a Nový Zéland.⁶⁰

Na rozdíl od systému ITQ implementovaného na Islandu, EU nastavila systém Povinnosti vylovení (LO), která byla zavedena v roce 2013 na základě článku 15 nové reformy⁶¹. „*Tato povinnost spočívá v tom, že úlovky regulovaných druhů ryb v evropských vodách nebo evropskými loděmi v mezinárodních vodách musí být přivezeny na břeh a odečteny od stanovených kvót, pokud nejsou osvobozeny od této povinnosti.*“⁶² V praxi tato povinnost vyvolává mnohé problémy rybářům. Pokud chytí nechtěnou rybu z hlediska velikosti, nízké hodnoty či z jiného důvodu, musí ji stejně přivést na břeh. Tato povinnost jim tedy zvyšuje náklady na převoz nechtěných ryb a také zvyšuje úmrtnost těchto ryb, což také není dobré pro celý ekosystém. LO se týká jen druhů ryb, pro které je určeno TAC, nebo které jsou omezené minimální velikostí, což se týká například makrel.⁶³

⁵⁹ HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpqr-en>.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ UHLMANN, Sven Sebastian, Clara ULRICH a Steven J. KENNELLY. *The European Landing Obligation: Reducing Discards in Complex, Multi-Species and Multi-Jurisdictional Fisheries* [online]. Cham: Springer, 2019 [cit. 2021-02-04]. ISBN 978-3-030-03308-8. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-03308-8#editorsandaffiliations>, s. preface.

⁶² Vlastní překlad z UHLMANN, Sven Sebastian, Clara ULRICH a Steven J. KENNELLY. *The European Landing Obligation: Reducing Discards in Complex, Multi-Species and Multi-Jurisdictional Fisheries* [online]. Cham: Springer, 2019 [cit. 2021-02-04]. ISBN 978-3-030-03308-8. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-03308-8#editorsandaffiliations>, s. preface.

⁶³ Discarding and the landing obligation. *European Commission* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/discards_en#:~:text=The%20landing%20obligation%20requires%20all,landed%20and%20counted%20against%20quota.&text=From%202015%20to%202019%2C%20the,in%20across%20fisheries%20and%20species.

Asistenci při zavádění regulací EU provádí Vědecký, technický a hospodářský výbor pro rybolov (STECF), který také provádí implementaci CFP. Členové této organizace jsou vědci nominováni Evropskou komisí na tři roky.⁶⁴ Tato organizace také spolupracuje s ICES na svých závěrech a nařízeních.

Případný vstup Islandu do EU by ovšem nemusel nutně znamenat úplné odstranění jejich systému a nasazení toho evropského. Jak již bylo zmíněno, některé státy EU si stejně zachovaly ITQ systém, ačkoli jsou plnými členy. Dle OECD reportu z roku 2011⁶⁵ „jsou rybářské možnosti alokovány mezi jednotlivé členské státy tak, aby byla zajištěna stabilita rybářských aktivit každého členského státu pro každý druh ryb“. Z toho vyplývá, že každý stát má určitou míru flexibility pro řízení svého rybářského sektoru, pokud tím není v rozporu s obecnými cíli EU. Je také nutné vzít v úvahu, že islandský systém je považován za jeden z nejefektivnějších. Na rozdíl od toho, evropská CFP je často kritizována, převážně ve vztahu ke stanovování TAC nad úroveň doporučovanou vědci.⁶⁶⁶⁷ Z tohoto pohledu by bylo lepší nejen pro Island, ale také pro celkovou udržitelnost ryb ve vodách, aby si Island ponechal svůj ITQ systém a jeho správu ve vlastních rukou.

Další problém, podle OECD⁶⁸, je v této problematice v tom, že Island má nastavené restriktce na zahraniční vlastnictví podniků v rybářském sektoru, které, ačkoli jsou povolené v EEA, by s největší pravděpodobností neprošly přes EU. OECD v tomto ovšem nevidí problém. Podle nich je malá pravděpodobnost, že při zrušení této restriktce, by měli zahraniční investoři velký dopad na islandský rybářský sektor. I když se mnozí bojí nižších nákladů zahraničních firem, údajně by ani toto nemuselo být problémem, pokud by zahraniční firmy musely dodržovat odborová mzdová minima. V opačném případě by mohlo dojít ke ztrátě zaměstnání islandských

⁶⁴ Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). *European Commission* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/fisheries/partners/stecf_en.

⁶⁵ Vlastní překlad z HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzd-en>, s. 15.

⁶⁶ HUGGINS, Christopher, John CONNOLLY, Craig MCANGUS a Arno van der ZWET. Brexit and the future of UK fisheries: learning lessons from Iceland, Norway and the Faroe Islands. *Contemporary Social Science* [online]. 2019, 03.10.2018, **14**(2), 327-340 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1080/21582041.2018.1516296>.

⁶⁷ KHALILIAN, Setareh, Rainer FROESE, Alexander PROELSS a Till REQUATE. Designed for failure: A critique of the Common Fisheries Policy of the European Union. *Marine Policy* [online]. 2010, 21.04.2010, **34**(6), 1178-1182 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2010.04.001>.

⁶⁸ HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzd-en>.

rybářů. V takovémto případě by Island potřeboval určitý přechodný čas, aby se mohl na odstranění restrikcí připravit.

Dále je v reportu zmiňováno, že případný vstup cizích rybářských lodí do islandských vod by pravděpodobně neovlivnil správné fungování ITQ systému. Zahraniční lodě by spadaly pod stejná pravidla jako islandská rybářská plavidla a své úlovky by měřili dle stejných vyvinutých mechanismů, které na Islandu fungují.

2.1.1 Spor o rybolov makrel

Ačkoli oba systémy, ITQ a LO, vychází z TAC, stává se, že oba překročí hranici stanovenou TAC. Podobná situace se stala s rybolovem makrel. Kvůli globálnímu oteplování mnoho ryb mění svá teritoria a migrují do jiných vod. Toto se stalo i makrelám, které se přemístily do islandských vod. Dle OECD⁶⁹ Island požádal o zapojení do co-managementu v této oblasti, ale byl zprvu odmítnut. Až poté, co na makrely nastavil své kvóty, ho ostatní státy přijaly.

Podle Daltona Matthewa⁷⁰ EU udělila kvůli vysokým kvótám na rybolov makrel sankce Faerským ostrovům a tento tah také plánovala zopakovat vůči Islandu. Matthew tvrdí, že EU již několikrát vyjednávala s Islandem a Faerskými ostrovy o snížení kvót z důvodu nadměrného rybolovu, ale vlády obou států odmítly. EU zakázala importovat makrely z Faerských ostrovů, a také zakázala jejich rybářským lodím kotvit v přístavech EU, pokud se nejednalo o nouzové situace.

Island, Faerské ostrovy, EU, Rusko a Norsko každý rok vyjednávají o objemu vylovených makrel a sledů. Jejich rozhodnutí je také opřeno o doporučení ICES. Každopádně je nutné zmínit, že ačkoli mají následovat doporučení jednoho orgánu, tyto země se v roce 2013 a roky předtím nebyly schopné shodnout, a proto si každý stanovil své vlastní kvóty.

Tento příklad s makrelami může být ukázkou toho, že ačkoli má Island efektivní kontrolní systém a dlouholetou historii v oboru, ani země EU nejsou lhostejné vůči jejich rybářským právům. Je otázka, zda by Island byl schopný vyjednat výjimku pro svůj rybářský sektor. Z dosud známých zdrojů je patrné, že během vyjednávání ohledně vstupu do EU na tuto oblast nikdy nedošla řeč. Islandští politici tedy stále jen spekulují nad tím, jestli by jim byla výjimka

⁶⁹ HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzz-en>.

⁷⁰ DALTON, Matthew. European Union Herring Sanctions Put Faroe Islands in a Pickle; EU Moves to Do the Same Against Iceland Over Mackerel Fishing. In: *The Wall Street Journal* [online]. New York: Dow Jones & Company, 2013, 20.08.2013 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324747104579024653610356092>.

udělena nebo ne. Je ovšem pravda, že tyto rozepře by byly Islandu v případných vyjednáváních spíše k neprospěchu.

2.2 Energetický sektor

Na rozdíl od rybářského sektoru je energetický sektor už dnes výrazně ovlivněn legislativou EU. Regulace se v tomto odvětví týkají převážně dopadu na životní prostředí a případně také na kontrolu cen energií pro spotřebitele. Island má v energiích velmi významné postavení díky svým přírodním zdrojům. Na území země se nachází silné vodopády, gejzíry, sopky a ledovce, které obyvatelé využívají k zejména k tvorbě geotermální a vodní energie, které generují přes 99 % celkové energie země.⁷¹ Obyvatelé mají také velmi výhodné ceny energií, jelikož jsou jejich domy vytápěny teplou vodou, kterou poskytují právě zmíněné tamější přírodní zdroje. Ovšem navzdory velké míře využívání obnovitelných zdrojů energie Island stále využívá také neobnovitelné zdroje energie produkující skleníkové plyny (GHG). Jsou jen dva sektory, které stále spoléhají na fosilní paliva, a to je rybářský sektor a doprava.⁷²

V rybářském sektoru se jedná převážně o továrny na zpracování ryb, u kterých se v roce 2011 předpokládalo, že je lze snížit o téměř 100 % díky upřednostnění využívání elektrické energie před spalováním fosilních paliv.⁷³ V rámci dopravy Island vkládá naděje také do elektromobilů, které by mohly znečištění významně snížit.⁷⁴ Island se v rámci snížení CO₂ aktivně účastní přijímání evropské legislativy. V roce 2015 se účastnil konference, na které se diskutovala rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a 22. dubna tehdejší islandská ministryně životního prostředí Pařížskou dohodu podepsala.⁷⁵ Island se podílel na tom, aby dohoda nabyla platnost a 4. října se tak také stalo. Kromě Pařížské dohody Island ovšem přijal i mnoho legislativy přímo z EU, jako například regulaci kvality pohonných hmot 960/2016, která měla

⁷¹ SHAFIEI, Ehsan, Brynhildur DAVIDSDOTTIR, Jonathan LEAVER, Hlynur STEFANSSON a Eyjolfur Ingi ASGEIRSSON. Potential impact of transition to a low-carbon transport system in Iceland. *Energy Policy* [online]. © 2014 Elsevier, 2014, 02.04.2014, **2014**(69), 127-142 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.03.013>.

⁷² Tamtéž.

⁷³ HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzd-en>.

⁷⁴ SHAFIEI, Ehsan, Brynhildur DAVIDSDOTTIR, Hlynur STEFANSSON, Eyjolfur Ingi ASGEIRSSON, Reza FAZELI, Mariás Halldór GESTSSON a Jonathan LEAVER. Simulation-based appraisal of tax-induced electromobility promotion in Iceland and prospects for energy-economic development. *Energy Policy* [online]. © 2014 Elsevier, 2019, 27.07.2019, **2019**(133) [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.110894>.

⁷⁵ SVEINBJÖRNSSON, Davíð Örn. E. Iceland. *Yearbook of International Environmental Law* [online]. 2016, **27**, 298-303 [cit. 2021-02-10]. ISSN 0965-1721. Dostupné z: doi:[10.1093/yiel/yvx044](https://doi.org/10.1093/yiel/yvx044).

vést ke snížení GHG emisí spojených se spotřebou paliv na Islandu, a také regulaci na znečištění vzduchu a šíření informací.

Několik dalších regulatorních opatření bylo na Islandu implementováno, jako uhlíková daň, energická daň a evropský systém obchodování s emisemi, kterého je Island také členem.⁷⁶ Dále podle rozhodnutí číslo 269/2019 ze dne 25. října 2019 začala EEA spolupracovat s EU na určitých oblastech mimo oblast čtyřech základních svobod.⁷⁷ V rámci tohoto rozhodnutí se Norsko a Island přidaly k plánu EU snížit celkové GHG emise alespoň o 40 % do roku 2030 v komparaci s úrovní emisí v roce 1990.

Jak již bylo zmíněno, Island má velké množství přírodních zdrojů pro tvorbu energie. EU se dlouhodobě zaměřuje na životní prostředí a dopady globálního oteplování, čehož by mohl Island také dobře využít v rámci případných vyjednávání. Island je známý také tím, že je velkým producentem hliníku, který se vyrábí v továrnách napájených právě energií z obnovitelných zdrojů vyprodukovanou na Islandu. Strategie Islandu v posledních letech je diversifikovat tuto využití energie také na další výrobu jako například silikonu. Pro další diversifikaci ekonomiky, a případného zajištění pozice v EU, by Island mohl následovat příklad Norska.

Prozatím si Island energii nechává více méně pro sebe. Norsko se naopak rozhodlo energii vyvážet do Švédska a Finska a skrz podvodní kanál také do Dánska a Spojeného Království.⁷⁸ Norsko je součástí integrovaného severského trhu, který je evropský největší energetický trh. Island by tohoto kanálu mohl také využít a svou energii prodávat do dalších zemí. Je ovšem potřeba brát v úvahu polohu Islandu a Norska. Norsko je úzce spjato s ostatními zeměmi kolem, kdežto Island je mnohem dále. Bylo by proto třeba propočítat, jestli by se mu investice do vybudování podvodních zařízení pro přenos energie do dalších států vyplatila. Nelze ovšem popřít, že je velká šance, že by EU byla nadšená z přísunu energie z obnovitelných zdrojů

⁷⁶ LIN, Boqiang a Xuehui LI. The effect of carbon tax on per capita CO₂ emissions. *Energy Policy* [online]. 2011, 39(9), 5137-5146 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2011.05.050.

⁷⁷ *Decision of the EEA joint committee: amending protocol 31 to the EEA Agreement, on cooperation in specific fields outside the four freedoms*. Brusel: Official Journal of the European Union, 2019, ročník 2019, číslo 269. Dostupné také z: <https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/news/20191025.pdf>.

⁷⁸ CHRISTENSEN, Lars. *Our Energy 2030: Efficiency, competitiveness and transparency in the Icelandic energy sector* [online]. Markets and Money Advisory, , 1-34 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.si.is/media/orku-og-umhverfismal/Iceland-Energy-2030.pdf>.

z Islandu více než z nynějšího přísunu ropy. Dle některých informací⁷⁹ by se mohlo jednat nejen o spojení s Islandu s EU, ale o propojení celé EU a severní Afriky. Energie z obnovitelných zdrojů by se vzájemně obchodovala mezi státy, pokud by v některém jejich zdroje došly.

Ačkoli by toto řešení mohlo být ideální pro Evropu, je nutné dodat, že by k němu rozhodně nedošlo za pár let. I kdyby totiž Island přijal mnoho legislativy z EU, která se týká energetického průmyslu, jeho rozhodování pro přijetí by bylo velmi dlouho promyšleno. Například třetí energický balíček, který byl v platnosti od roku 2009⁸⁰, někteří islandští politici odmítali přijmout⁸¹, převážně z důvodu obavy o národní suverenitu. Tento balíček se nakonec revidoval do nového balíčku Čisté energie pro všechny Evropany v roce 2019 s platností od konce roku 2020.⁸² Tento nový revidovaný soubor legislativy už Island přijal.⁸³ Lze tedy říci, že rozhodnutí nad tím, zda se stát součástí společného energetického trhu mu trvalo kolem deseti let.

2.3 Turismus

Jak je možné vidět z Obrázku 13 z úvodu této kapitoly, turismus je rychle se rozvíjející sektor islandské ekonomiky. Velký rozvoj turismu na Islandu začal v roce 2010 díky erupci sopky Eyjafjallajökull, která hustým kouřem zastavila leteckou dopravu v několika dalších státech. Turisté z EU mohou na Island přiletět jen na občanský průkaz, bez nutnosti víz. Tato výhoda je zabezpečena v rámci dohody o Schengenském prostoru, která zabezpečuje volný pohyb osob mezi státy.

Na následujícím obrázku můžeme vidět, že počet turistů z Evropy na Island stále roste. Graf nám zobrazuje cestující z Dánka, Finska, Francie, Nizozemí, Itálie, Norska, Polska, Španělska, Švýcarska, Švédska a Německa, kteří přiletěli na mezinárodní letiště v Keflavíku v jednotlivých letech. Je nutno ovšem také zmínit, že v následujícím vývoji v roce 2020 a 2021

⁷⁹ TAYLOR, Adam. Iceland wants to build the world's biggest underwater cable to export geothermal energy. In: *Green Sheet* [online]. © 2021 Insider, 2012, 23.04.2012 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/iceland-geothermal-energy-europe-underwater-cable-201244?r=US&IIR=T&fbclid=IwAR3ZFjYMAExlTI5oNnhRyBjpgWpbDWLb9Z4X5a0Vv8qEK9iJLWfq1trkIyc>.

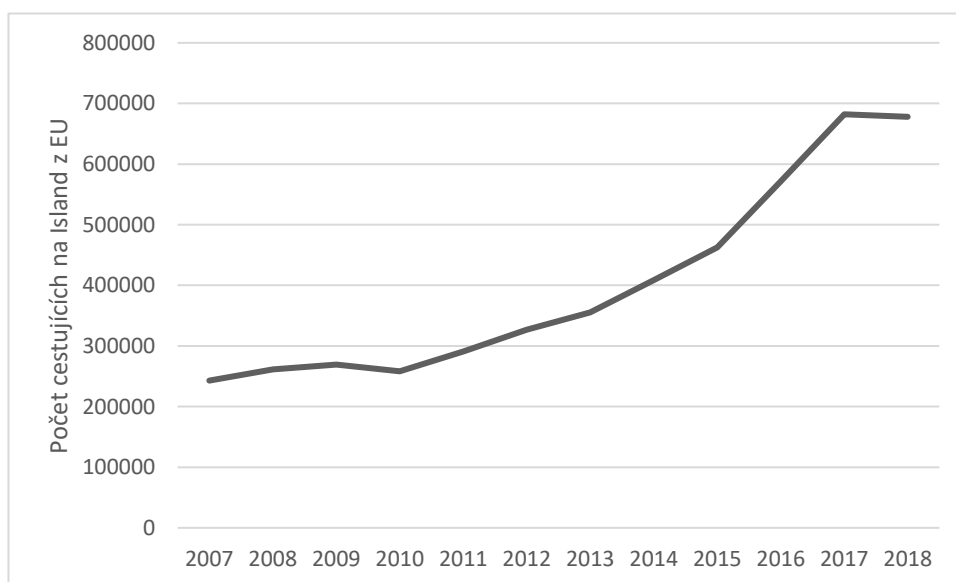
⁸⁰ Third energy package. *European Commission* [online]. Brusel, 16.03.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/topics/markets-and-consumers/market-legislation/third-energy-package_en.

⁸¹ Reject transfer of power over Iceland's energy sector to European institutions. *Iceland monitor* [online]. © 2021 Árvakur hf., 15.05.2018 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2018/05/15/reject-transfer-of-power-over-iceland-s-energy-sect/.

⁸² Third energy package. *European Commission* [online]. Brusel, 16.03.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/topics/markets-and-consumers/market-legislation/third-energy-package_en.

⁸³ Iceland approves EU's third energy package. *Reuters* [online]. London: © 2021 Reuters, 02.09.2019 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iceland-energy-eu-idUSKCN1VN1FE>.

bude značně výrazný pokles, díky omezení cestování v důsledku pandemie COVID-19. V tomto těžkém období Island také následoval nařízení EU a zavřel hranice s okolním světem.⁸⁴ V letním období, kdy došlo v mnoha státech EU k rozvolnění opatření proti šíření onemocnění, Island zaznamenal nával turistů z EU. V tomto „volnějším“ období do země přijelo více turistů z EU, než se původně odhadovalo.⁸⁵ Velký nápor Evropanů mohl být také způsoben tím, že turisté z EU, EEA a EFTA zemí nemuseli podstupovat 14-denní karanténu.

Obrázek 14: Vývoj turistů z určitých zemí Evropy přilétajících na Island

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z *Passengers through Keflavik airport by citizenship and year 2003-2018* [online]. Reykjavík: Statistics of Iceland [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Atvinnuvegir/Atvinnuvegir_ferdathjonusta_fartheagar/SAM02006.px

Díky tomuto prokazatelně vysokému zájmu o Island můžeme odhadovat, že má dobré vyhlídky na rychlou regeneraci po úplném znovuotevření hranic. Island ovšem stejně očekává, že se na stejnou bilanční sumu turismu vrátí až po třech až čtyřech letech.⁸⁶

Na následujícím grafu je ovšem možné vidět, že turisté ze zemí Shengenu s volným pohybem osob nejsou hlavním zdrojem rozvíjejícího se turismu na Islandu. Znovu tu jsou ovšem jako státy EU počítány jen turisté z Dánska, Finska, Francie, Nizozemí, Itálie, Norska, Polska, Španělska, Švýcarska, Švédska a Německa na mezinárodní letiště v Keflavíku v jednotlivých letech. Toto číslo je odečteno od celkového počtu cizinců přilétajících na mezinárodní letiště

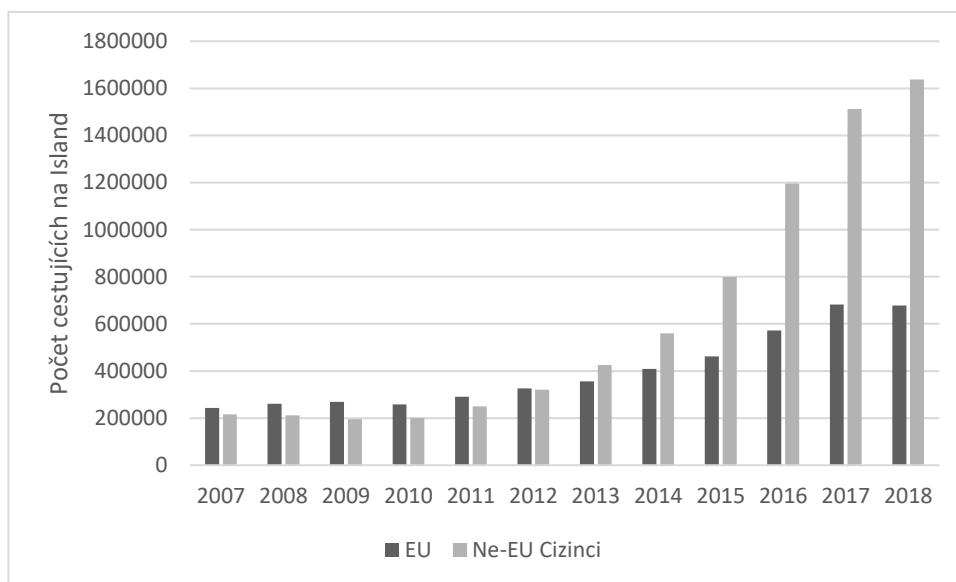
⁸⁴ Iceland implements schengen and EU travel restrictions. *Icelandic Tourist Board* [online]. Icelandic Tourist Board, 20.03.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ferdamalastofa.is/en/moya/news/iceland-implements-schengen-and-eu-travel-restrictions>.

⁸⁵ Iceland Receives Higher Number of Arrivals Than Expected. *SchengenvisaInfo news* [online]. © 2013 - 2021 SchengenVisaInfo.com, 17.06.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.schengenvisaInfo.com/news/iceland-receives-higher-number-of-arrivals-than-expected/>.

⁸⁶ Iceland's Tourism Sector Will Need Three to Four Years to Recover From COVID-19. *SchengenvisaInfo news* [online]. © 2013 - 2021 SchengenVisaInfo.com, 08.12.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.schengenvisaInfo.com/news/icelands-tourism-sector-will-need-three-to-four-years-to-recover-from-covid-19/>.

v Keflavíku, na což je třeba brát ohled při interpretaci těchto čísel. Není tedy žádný důvod si myslet, že by případný vstup do EU měl nějaký zásadní dopad na Islandský turismus.

Nelze ovšem opomenout, že významné je také procento turistů cestujících na Island lodní dopravou. Velmi významné jsou také okružní lodní plavby. Počty turistů přepravovaných lodní dopravou ovšem v práci zakomponovány nejsou.

Obrázek 15: Vývoj cestujících na Island skrz mezinárodní letiště v Keflavíku

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z *Passengers through Keflavik airport by citizenship and year 2003-2018* [online]. Reykjavík: Statistics of Iceland [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Atvinnuvegir/Atvinnuvegir_ferdathjonusta_fartheagar/SAM02006.px.

3 DŮSLEDKY FINANČNÍ KRIZE V ROCE 2008 NA VZTAH S EU A CELKOVÉ SHRNUTÍ EFEKTIVITY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ EU

V této kapitole si popíšeme, jaký měla finanční krize v roce 2008 dopad na vztah Islandu s EU. Shrňeme si příčiny, rozměr a následky kolapsu islandského bankovního sektoru a také jaké zapojení EU měla v tomto období. Na konci kapitoly si také uvedeme příklady krizového řízení EU na nynější krizi způsobenou šířením onemocněním COVID-19. Z průběhu těchto dvou krizí vyvodíme, jak je EU schopná pomoci v celosvětové krizi, kterou jsou zasaženy všechny státy, a nakolik je tato pomoc efektivní.

Finanční krize v roce 2008 zasáhla Island asi nejvíce z celé Evropy. Některé její příčiny můžeme vidět i na ukazatelích znázorněných na obrázcích v první kapitole. Před pádem velké americké banky Lehman Brothers se na první pohled dá říci, že Island prosperoval. Podle Majera a Kanioka⁸⁷ jsou některé příčiny pádu islandské ekonomiky způsobené už politickými rozhodnutími tehdejšího premiéra Davída Oddssona, který zavedl mnoho reforem. Jednou zásadní změnou byla privatizace bankovního sektoru, ze které vyloučil zahraniční investory, ačkoli s tím EU nesouhlasila.⁸⁸ Dále také diverzifikoval islandskou ekonomiku pomocí levné geotermální energie na výrobu hliníku. Továrny na tuto výrobu jsou ovšem velmi finančně náročné, a proto se na Islandu zvýšil příjem FDI, jak je možné vidět na Obrázku 12 v první kapitole. Dále dle Majera a Kanioka⁸⁹ si banky začaly půjčovat u japonských investorů, jelikož měli nízké úroky, a díky tomu mohly poskytovat půjčky s nízkou úrokovou sazbou. Toto bylo možné díky velmi silné ISK, která posilovala v důsledku přísunu zahraničního kapitálu. Dle Jona Danielssona⁹⁰ byla původní příčina ve špatném cílování inflace. Dále je dle něj na vině také špatná struktura vedení ICB, která měla tři guvernéry, z nichž jeden byl bývalý politik, a

⁸⁷ MAJER, Robert a Petr KANIOK. Analysis of the Causes of Iceland's EU Membership Application: A Gradual Shift or Sudden Turnover. *Czech Journal of International Relations* [online]. Institute of International Relations, 2011, 46(3), [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=149189>.

⁸⁸ BOYES, Roger. *Meltdown Iceland: How the Global Financial Crisis Bankrupted an Entire Country*. 1. Bloomsbury Publishing..

⁸⁹ MAJER, Robert a Petr KANIOK. Analysis of the Causes of Iceland's EU Membership Application: A Gradual Shift or Sudden Turnover. *Czech Journal of International Relations* [online]. Institute of International Relations, 2011, 46(3), [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=149189>.

⁹⁰ The first casualty of the crisis: Iceland. FELTON, Andrew a Carmen REINHART. *The First Global Financial Crisis of the 21st Century Part II: June–December, 2008* [online]. 53–56 Great Sutton Street, London: Centre for Economic Policy Research, 2009, s. 9-13 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://econpapers.repec.org/bookchap/cprebooks/p199.htm>.

příliš velký bankovní sektor, který nebyl regulován, jelikož ICB spíše vyznávala politiku laissez-faire⁹¹.

I dle Mezinárodního měnového fondu⁹² (IMF) nově vytvořené soukromé banky po privatizaci začaly ve velkém expandovat převážně díky zahraničnímu financování. Deregulace způsobila takový nárůst bank, že v případě jejich krachu už nebylo možné, aby jim islandský stát pomohl. Také podle reportu OECD⁹³ se banky staly až moc velké hlavně díky své expanzi v rámci EEA, kde podle OECD zodpovědnost dohledu leží na domovské zemi zatímco země, do které je expandováno, je zodpovědná za dceřinné společnosti dané banky. Totéž platí i pro záruky vkladů. Islandské banky v rámci EEA expandovaly hlavně se svým účtem zvaným „Icesave“ do Velké Británie a Nizozemska.⁹⁴

Právě po pádu Lehman Brothers zahraniční investoři ztratili důvěru v islandské banky, což znamenalo konec celého islandského bankovního impéria. Islandská vláda věděla, že banky jsou moc velké na to, aby byly zachráněny, proto je dala do nucené správy. Opravdový problém pro islandské banky a stát nastal, když islandská vláda oznámila, že vyplatí ztráty jen islandským věřitelům a nikoli zahraničním. Tomu samozřejmě Velká Británie a Nizozemí oponovaly a považovaly to za diskriminaci.⁹⁵ Z tohoto důvodu prosadily protiteroristické zákony vůči Islandu, tudíž Island nedostal finanční pomoc od IMF okamžitě. Island nemohl jít k Evropskému soudu, jelikož nebyl členem EU, ale EEA se stavila pozitivně ke straně Velké Británie a Nizozemí. Island nemohl přijmout záchraný balíček z EU, jelikož nebyl členem a tak musel počkat na IMF.

Island s Velkou Británií a Nizozemím uzavřel dohodu a IMF mu přišla na pomoc. Po kolapsu bankovníctví na Islandu lidé začali protestovat a došlo k přeečasným volbám. Následně koncem

⁹¹ HILMARSSON, Hilmar Þór. Should Iceland seek European Union membership? *Regional Formation and Development Studies* [online]. 2017, 3.5.2017, 21(1), 53-67 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <http://journals.ku.lt/index.php/RFDS/article/view/1409>.

⁹² *Iceland: 2010 Article IV Consultation and Third Review under Stand-By Arrangement and Request for Modification of Performance Criteria*. In: . Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF), 2010, 10/305. Dostupné také z: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Iceland-2010-Article-IV-Consultation-and-Third-Review-under-Stand-By-Arrangement-and-Request-24256>.

⁹³ *OECD Economic Surveys: Iceland 2009* [online]. 2009, 2009-09-02, 2009(16) [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: doi:10.1787/eeco_surveys-isl-2009-en.

⁹⁴ The first casualty of the crisis: Iceland. FELTON, Andrew a Carmen REINHART. *The First Global Financial Crisis of the 21st Century Part II: June–December, 2008* [online]. 53–56 Great Sutton Street, London: Centre for Economic Policy Research, 2009, s. 9-13 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://econpapers.repec.org/bookchap/cprebooks/p199.htm>.

⁹⁵ PINEDO, Méndez a M ELVIRA. Iceland and the EU: Bitter lessons after the bank collapse and the Icesave dispute. In: *Contemporary Legal and Economic, Issues 3*. 23.5.2011. Croatia: Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia, 2011, 3(3), s. 9-43. Dostupné také z: http://clei.pravos.hr/media/CLEI_III.pdf#page=9.

června 2009 podal tehdejší ministr zahraničí přihlášku do EU.⁹⁶ Po krizi se Islandům zdálo nevyhnutelné se zapojit do členství, hlavně z důvodu přijetí eura jako stabilní měny. Tento krok jim doporučovala i OECD⁹⁷.

Island se pomalu z krize zotavoval a euroskepticismus začal v zemi opět růst, až se dostal do takové podoby, že Island svou přihlášku stáhl. Islandané pocíťovali, že je EU zavrhla a obrátila se k nim zády v době největší nouze. Dle Thorhallssona⁹⁸ ovšem euro nepomáhá, pokud stát nestojí na pevných základech, což Island nestál. V Irsku každopádně společná měna pomohla zabránit prohlubování krize. Tudíž se dá konstatovat, že se euro nechovalo jako nástroj pro záchranu před krizí, nýbrž jako nástroj na malé omezení dopadů krize. Je ovšem také pravda, že volný měnový režim pomohl Islandu se z krize zotavit rychleji, než euro Irsku.⁹⁹ Island nakonec svou přihlášku stáhnul a vyjádření ohledně Icesave někteří z nich berou jako zradu od EU.

V souvislosti s touto problematikou je ovšem také nutné zmínit, že jedno z islandských opatření pro boj s důsledky finanční krize bylo zavedení kontroly toků kapitálu. Island ale touto dobou už byl součástí EEA, která zabezpečuje také právě volný pohyb kapitálu mezi určitými zeměmi EU. Islandu ovšem bylo povoleno nástroje kontroly kapitálu použít, ačkoli byly v rozporu s principem smlouvy.¹⁰⁰ Od roku 2017 bylo Islandu doporučováno odprostit se od těchto opatření¹⁰¹, snížení SRR na nulu nastalo až v roce 2019.

3.1 Efektivita krizového řízení EU

Irsko je členem EU a má euro jako svou měnu. Také to je země, která byla silně zasažena finanční krizí v roce 2008. Irsko přijalo euro pár let před zmiňovanou finanční krizí. Přijetí eura snížilo jejich úrokové míry a oslabilo irskou ekonomiku.¹⁰² Toto může být důvodem, proč Irsko bylo

⁹⁶ MAJER, Robert a Petr KANIOK. Analysis of the Causes of Iceland's EU Membership Application: A Gradual Shift or Sudden Turnover. *Czech Journal of International Relations* [online]. Institute of International Relations, 2011, **46**(3), [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.ceol.com/search/article-detail?id=149189>.

⁹⁷ OECD *Economic Surveys: Iceland 2009* [online]. 2009, 2009-09-02, **2009**(16) [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: doi:10.1787/eco_surveys-isl-2009-en.

⁹⁸ THORHALLSSON, Baldur a Kirby PEADAR. Financial crises in Iceland and Ireland: does European Union and Euro membership matter? *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2012, 30 May 2012, **50**(5), 801-818 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-5965.2012.02258.x>.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ BALDURSSON, Friðrik Már, Richard PORTES a Eiríkur Elis THORLAKSSON. Iceland's Capital Controls and the Resolution of its Problematic Bank Legacy. © 2008-2021 *ResearchGate GmbH: Working papers* [online]. 03.07.2017, , 1-34 [cit. 2021-03-09].

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² EGLING, Klaus a Max WATSON. *A Preliminary Report on The Sources of Ireland's Banking Crisis*. Dublin: Government publication, 2010.

tak výrazně zasaženo v roce 2008, ovšem je pravda, že irský bankovní dohled měl čas se na oslabení připravit a reagovat na změny způsobené přijetím eura, což neudělal.

Po příchodu krize do Irska ECB začala naléhat, aby přistoupilo k vyjednávání o pomoci. Irové se k této pomoci stavěli velmi kriticky. Kritizovali zejména vysoké úrokové sazby a vysoké zdanění.¹⁰³ Irsko si v této době stěžovalo také na chybějící solidaritu v EU, kdežto ECB odpovídala tím, že si za své problémy mohou sami díky nedostatečné regulaci. Podobný vývoj jako v Irsku se udál i v jiných zemích EU. Island každopádně po kolapsu svého bankovníctví a po stanovení nové vlády požádal o členství v Unii, jelikož si myslel, že ho posílí a pomůže v případné další krizi. Jak již bylo řečeno, po nějaké době ovšem svou přihlášku vzal zpět. Je tedy otázka, zda je EU opravdu efektivní v době celosvětové krize.

Nyní máme jedinečnou příležitost sledovat, jak se za dvanáct let vyvinulo krizové řízení EU. Ačkoli nynější krize není primárně finanční ale zdravotní, díky celosvětovému zavírání ekonomik se rychle do finanční krize přenesla. Velmi ohroženy jsou určité sektory, jako turismus a prodej zbytných, luxusních statků, u kterých klesla poptávka nejen z důvodu zvyšování nezaměstnanosti, ale také z důvodu nejisté budoucnosti a potřeby strádání finanční rezervy.

Onemocnění COVID-19 se začalo v Evropě šířit v Itálii, díky turistům z Asie. Tento kontinent byl zasažen nejvíce a po něm následovaly další jižní země, a nakonec padla celá Evropa spolu s celým světem. Začaly vzrůstat obavy o větší prohloubení rozdílů mezi jihem a severem Evropy, které bude nutné řešit¹⁰⁴ především kvůli společné měně. Je zřejmé, že EU musela na danou situaci reagovat, jelikož ji mnoho států žádalo o pomoc. Bylo jasné, že bude potřeba vymyslet systém, který by pomohl státům se z dané krize dostat. EU debatovala o několika možnostech. Jednou možností bylo zavedení Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), který nabízí půjčky státům, které mají euro, v těžkých situacích. V rámci nástroje ESM se diskutovalo o dvou podobách. První byla podoba ECCL (Enhanced Conditions Credit Line), což je úvěrová hranice za vylepšených podmínek. Tato varianta by ovšem měla být povolena pouze na jeden rok s případným prodloužením o jeden další rok, tudíž maximálně na dva

¹⁰³ THORHALLSSON, Baldur a Kirby PEADAR. Financial crises in Iceland and Ireland: does European Union and Euro membership matter? *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2012, 30 May 2012, **50**(5), 801-818 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.14685965.2012.02258.x>.

¹⁰⁴ GRÄBNER, Claudius, Philipp HEIMBERGER a Jakob KAPELLER. Pandemic pushes polarisation: The Corona crisis and macroeconomic divergence in the Eurozone. *Ifso working paper* [online]. University of Duisburg-Essen, Institute for Socio-Economics (ifso), Duisburg, 2020, **8** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/218902>.

roky.¹⁰⁵ Kromě tohoto druhu ESM se diskutovalo ještě o vytvoření Covid Credit line, která by byla obdobná, ovšem bez ročního omezení, a vztahovala by se pouze na pomoc spojenou v souvislosti s onemocněním COVID-19.

Dále se nabízelo řešení Korona obligací, pro které byly nakloněny hlavně těžce zasažené jižní země. Tento nástroj by zahrnoval participaci všech zemí na problému stejnou měrou. Každopádně by tyto obligace pomohly zemím, které již předtím měly vysoký státní dluh v tom, že by si ho dále nezvyšovaly.¹⁰⁶ Problém tohoto nástroje je, že ještě nebyl použit, a tudíž by trvalo déle, než by se mohl aplikovat oproti ostatním nástrojům, které již byly použity například při krizi v roce 2008, a proto na ně bylo již vytvořené schéma.

Posledním představeným nástrojem pro boj s nedostatkem finančních zdrojů na zvládnutí krize ve státech eurozóny je Nouzový pandemický program nákupu aktiv (PEPP), který má za úkol zabránit rostoucímu šíření úrokových sazeb. Tento nástroj byl zaveden 16. března 2020.¹⁰⁷ Jeho záměrem, jak název napovídá, je nakoupit aktiva za několik bilionů euro na snížení rizika transmisního mechanismu a ekonomického vývoje eurozóny.¹⁰⁸ V rámci tohoto programu v podstatě mohou státy refinancovat své půjčky v nízkých úrokových sazbách. Kromě těchto nástrojů bylo navrženo ještě několik dalších, jako například Evropský akciový pandemický fond¹⁰⁹, které ovšem v této práci nejsou rozebrány.

Ohledně zavedení těchto nástrojů se v institucích EU velmi závažně diskutovalo. Je zřejmé, že jih byl pro zavedení korona obligací, kdežto tento návrh byl odmítnut severními zeměmi,¹¹⁰

¹⁰⁵ MATTHES, Jürgen a Markus DEMARY. European instruments against the Corona crisis in comparison. *Institut der deutschen Wirtschaft (IW)* [online]. Köln, 2020e, 30.3.2020, **33** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/215514>.

¹⁰⁶ RITZEN, Jo, Javi LOPEZ, André KNOTTNERUS, Salvador Perez MORENO, George PAPANDREOU a Klaus F. ZIMMERMANN. Taking the challenge: A joint European policy response to the corona crisis to strengthen the public sector and restart a more sustainable and social Europe. *UNU-MERIT Working Papers* [online]. Maastricht Economic and social Research Institute on Innovation and Technology UNU-MERIT, 2020, 20.4.2020, **015** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: https://www.eadi.org/typo3/fileadmin/user_upload/Tagging_Files_from_members/Taking_the_challenge_Jo_Ritzen.pdf.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Nouzový pandemický program nákupu aktiv (PEPP) proti pandemii COVID-19. In: *Portál veřejně přístupných dat EU: Veřejně přístupné údaje Evropské unie* [online]. Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/euodp/cs/data/dataset/pandemic-emergency-purchase-programme-pepp>.

¹⁰⁹ BOOT, Arnout, Elena CARLETTI, Hanz-Helmut KOTZ, Jan Pieter KRAHNEN, Loriana PELIZZON a Marti SUBRAHMANYAM. Corona and financial stability 4.0: Implementing a european pandemic equity fund. *SAFE Policy Letter* [online]. Frankfurt a. M.: Leibniz Institute for Financial Research SAFE, 2020, **88** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/216212>.

¹¹⁰ GRÄBNER, Claudius, Philipp HEIMBERGER a Jakob KAPELLER. Pandemic pushes polarisation: The Corona crisis and macroeconomic divergence in the Eurozone. *Ifso working paper* [online]. University of Duisburg-Essen, Institute for Socio-Economics (ifso), Duisburg, 2020, **8** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/218902>.

kteře nechtěly sdílet dluh, za který si, hlavně Itálie, dle jejich uvážení mohla sama. Dle Ritzena a spol. se severské země obhajovaly tím, že „*Itálie ukázala EU prostředníček, když šlo o dodržení paktu stability a teď musí nést následky svého velkého dluhu.*“¹¹¹ Autor také uvádí příklad z řecké krize, kdy EU cílila na schodek rozpočtu a neřešila další příčiny jako produktivitu, konkurenceschopnost a další.

I dle Matthese a spol.¹¹² jsou obligace nejlepším zajištěním, ačkoli přiznávají, že pro Německo by byly také nejdražším nástrojem. Mnoho autorů varovalo EU před ztrátou solidarity při řešení krize a naléhali, aby EU neopakovala stejné chyby. Korona krize totiž evidentně není způsobena přímo žádným státem, jelikož se jedná o nemoc, která sem byla přivezena z jiného kontinentu. I navzdory tomuto očividnému faktu, si ekonomicky silnější státy najdou příčinu, proč více postihnuté obvinít z jejich nedbalosti a odmítnou poskytnout nejlepší možnou pomoc.

Je ovšem nutné poznamenat, že po určité době si zástupci EU zřejmě uvědomili svou chybu. V reportu ohledně ESM¹¹³ je už přímý odkaz na to, že se na problémy Itálie myslí a v dalších zdrojích se také lze dočíst, že ačkoli se snížilo procento lidí podporujících EU¹¹⁴, Italexit zatím nehrozí.

Je ovšem třeba si položit otázku, jestli je EU vůbec schopná tyto krize, kde jsou ohroženy všechny státy, efektivně řešit. Dle Vobruba¹¹⁵ „*vnější regiony mohou ochránit bohaté středisko jen pokud sami nečelí vážným politickým a ekonomickým problémům.*“ Ovšem je evidentní, že tato doba je velmi náročná na udržení EU. Uprchlíci, brexit, korona – v posledních letech se naskytlo nesčetně problémů, které se musely vyřešit a bylo zde zapotřebí nejen dobrého

¹¹¹ RITZEN, Jo, Javi LOPEZ, André KNOTTNERUS, Salvador Perez MORENO, George PAPANDREOU a Klaus F. ZIMMERMANN. Taking the challenge: A joint European policy response to the corona crisis to strengthen the public sector and restart a more sustainable and social Europe. *UNU-MERIT Working Papers* [online]. Maastricht Economic and social Research Institute on Innovation and Technology UNU-MERIT, 2020, 20.4.2020, **015** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: https://www.eadi.org/typo3/fileadmin/user_upload/Tagging_-_Files_from_members/Taking_the_challenge_Jo_Ritzen.pdf, s. 6.

¹¹² MATTHES, Jürgen a Markus DEMARÝ. European instruments against the Corona crisis in comparison. *Institut der deutschen Wirtschaft (IW)* [online]. Köln, 2020e, 30.3.2020, **33** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/215514>.

¹¹³ FONTANA, Olimpia. Italian Euroscepticism and the COVID-19 Pandemic: Survey Insights. *Instituto Affari Internazionali* [online]. 2020, 13.12.2020, **20(99)** [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.iai.it/en/publicazioni/italian-euroscepticism-and-covid-19-pandemic-survey-insights>.

¹¹⁴ JANSE, Kalin Anev a Siegfried RUHL. Why the Covid-19 credit line still makes sense. *ESM: European Stability Mechanism* [online]. 29.07.2020 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.esm.europa.eu/blog/why-covid-19-credit-line-still-makes-sense>.

¹¹⁵ VOBRUBA, Georg. Debate on the enlargement of the European Union: The enlargement crisis of the European Union: limits of the dialectics of integration and expansion. *Journal of European Social Policy* [online]. 2003, 1.2.2003, **13(1)**, 35-62 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: doi:10.1177/0958928703013001039, s. 36.

politického vyjednávání, ale také brilantního ekonomického myšlení. Posledních pár let ukázalo slabé stránky EU, na kterých by měla pracovat.

4 ISLANDSKÉ POLITICKÉ STRANY, ISLANDSKÉ OBYVATELSTVO A JEJICH VZTAH K EU

V této kapitole je stručně nastíněna politická situace na Islandu. Dále je podrobněji rozebrán postoj politických stran a obyvatelstva vůči případnému členství v EU. Abychom mohli posoudit všechny politické dopady, je nutné také vzít v úvahu případné postavení Islandu v EU. Z tohoto důvodu jsme se zaměřili na případnou rozhodovací moc v institucích EU.

Island je republika, která má pravděpodobně nejstarší parlament v historii.¹¹⁶ Svou nezávislost získal poměrně nedávno a o to více si ji cení. Hlavou státu je prezident, který má spolu s parlamentem legislativní moc. Výkonnou moc má na Islandu vláda. Parlament se skládá z 63 zástupců, kteří jsou voleni na čtyři roky.

Ačkoli se islandský politický systém na první pohled nezdá být ničím významně odlišným od ostatních států v Evropě, je nutno si připomenout islandskou rozlohu. Dle Jonssona¹¹⁷ čelí Island trochu odlišným problémům na rozdíl od svých větších sousedů na severním území, a to konkrétně:

- méně podniků, které mají tendenci být spíše menší,
- domácí trh je malý,
- otevřenost ekonomiky je vysoká,
- fluktuace HDP jsou závažné,
- absolutní velikost administrativy je malá, což může vést k protekcionářství a korupci.

Malé množství podniků a malý domácí trh vytváří dobrou půdu pro tvorbu monopolů. Monopoly a oligopoly mají dále dopad na produkci ekonomiky a zvyšování produkčních nákladů. Některé islandské monopoly jsou ovšem přirozenými monopoly, a tudíž není tak snadné jejich dominanci zabránit. Fluktuace HDP dále ovlivňuje sociální a politickou stabilitu, převážně ve vztahu k alokaci důchodů, státních příjmů a politickým volbám.

¹¹⁶ How is Iceland governed? *Government of Iceland* [online]. Reykjavík: Prime Minister's Office [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.government.is/topics/governance-and-national-symbols/how-is-iceland-governed/>.

¹¹⁷ JONSSON, Ivar. Economic crisis and real critical junctures – on the decay of the political party system of Iceland. *The Polar Journal* [online]. 2016, 6(1), 131-151 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: doi:10.1080/2154896X.2016.1171003.

Robert a Kaniok¹¹⁸ také zmiňují nerovnoměrné volební vzorce na Islandu. Dle nich jsou totiž zvýhodněny méně obydlené, venkovské oblasti země, jelikož jejichž poslanci tvoří polovinu volených zástupců, čím získávají sílu ovlivňovat politická rozhodnutí. Jelikož jsou venkovské oblasti tvořeny především rybáři a zemědělci, není divu, že je CFP tak velmi závažné téma s ohledem na vstup do EU.

Chamber a kol.¹¹⁹ naopak popisuje venkovské rybářské oblasti v jiném světle. Ačkoli se tyto autoři přímo nevyjadřují k rozložení politické moci, dosti zřetelně popisují špatnou situaci rybářů, kteří ve venkovských oblastech zůstali rybařit a neprodali své kvóty velkým rybářským společnostem. V tomto článku je zmínka o tom, že právě velké rybářské společnosti hojně financují politické strany, což může být také důvod pro odmítání vstupu do EU z důvodu nutnosti se podílet na společné rybářské politice.

4.1 Politické strany na Islandu

Momentálně má největší zastoupení v parlamentu strana Nezávislých, která má šestnáct členů.¹²⁰ Nezávislí vznikli 25. května 1929, což z nich dělá jednu z nejstarších politických stran Islandu. Tato strana je proti vstupu do EU.¹²¹ Toto rozhodnutí vysvětlují touhou zachovat si národní suverenitu a posílit islandskou politickou a ekonomickou nezávislost v mezinárodních vztazích. Tato strana je ovšem pro kooperaci při využívání přírodních zdrojů.

Strany s druhým největším zastoupením v parlamentu jsou dvě, a to Středová strana a Levicově-zelená strana, které mají obě devět členů parlamentu. Středová strana vznikla v roce 2017. Dle jejich prohlášení na webových stránkách¹²² jsou stranou, která je určena pro racionální lidi, kteří mají „jasnou vizi o zásadních záležitostech ve společnosti“. Tato strana se sice přímo nevyjadřuje ke svému postoji vůči EU, ale také kladou důraz na suverenitu Islandu jako svobodného státu.

¹¹⁸ MAJER, Robert a Petr KANIOK. Analysis of the Causes of Iceland's EU Membership Application: A Gradual Shift or Sudden Turnover. *Czech Journal of International Relations* [online]. Institute of International Relations, 2011, 46(3), [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=149189>.

¹¹⁹ CHAMBERS, Catherine, Guðrún HELGADÓTTIR a Courtney CAROTHERS. “Little kings”: community, change and conflict in Icelandic fisheries. *Maritime Studies* [online]. 2017, 16(1) [cit. 2021-03-16]. ISSN 2212-9790. Dostupné z: doi:10.1186/s40152-017-0064-6.

¹²⁰ Political Parties. *Althingi* [online]. Reykjavík, 2022 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.althingi.is/english/members-of-parliament/political-parties/>.

¹²¹ Foreign Affairs. *Sjálfstæðisflokkurinn* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://xd.is/malefnin/utanrikismal/>.

¹²² ABOUT US - ENGLISH. *MÍÐFLOKKURINN* [online]. Kópavogur [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.midflokkurinn.is/is/english>.

Levicově-zelená strana je, jak z názvu vyplývá, silně levicově orientovaná. Na oficiálních webových stránkách strany¹²³ není v anglickém jazyce žádná informace o jejich přístupu k EU, ačkoli tam lze najít dlouhé vyjádření ohledně ozbrojených sil na Islandu, které jsou poskytovány díky partnerství v NATO. Každopádně z článku ze dne 29. 10. 2018¹²⁴ s členkou strany vyplývá, že nejsou pro vstup do EU v nynějších podmínkách, kdy to není třeba a nejsou ani pro udržení dohody NATO. Tato strana jako jediná požaduje vystoupení i z této organizace. Nadále by ovšem chtěli zachovat členství v EEA a EFTA.

Osm členů v parlamentu má Strana rozvoje a pokroku a Sociálně demokratická aliance. Strana rozvoje a pokroku byla založena v roce 1916, díky čemuž se řadí také mezi jednu z nejstarších politických stran. Původně byla sestavena ze stran farmářů a venkovského obyvatelstva. Hlavní cíl mezinárodní politiky je ochrana zájmů země a národa v mezinárodním prostředí. Tato strana není pro vstup do EU, jelikož se domnívají, že tato strategie nejlépe poslouží Islandu z dlouhodobého hlediska.¹²⁵ Strana rozvoje a pokroku byla také ve vedení, když byla přihláška do EU stažena.

Sociálně demokratická aliance vznikla v roce 1994.¹²⁶ Jejich hlavními myšlenkami jsou rovnost, udržitelný rozvoj a mír. Tato strana je ve své mezinárodní politice otevřená případnému vstupu do EU. Sociální demokrati prohlašují, že „*klíč k národní prosperitě leží v úzkých vztazích s ostatními státy, v neposlední řadě v rámci Evropy*“.¹²⁷ Strana je také pozitivní vůči přijetí eura.

Islandská Pirátská strana má v parlamentu sedm členů. Tato strana byla založena 24. listopadu 2012, což z ní dělá jednu z nejnovějších islandských politických stran.¹²⁸ Tato strana vznikla na základě pirátské strany ve Švédsku, která byla založena v roce 2006. Na webových stránkách islandské pirátské strany není zmínka o jejich mezinárodní politice. Jelikož jsou ovšem pirátské

¹²³ We fight for equality in our society. *Vinstri græn* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://vg.is/vg-english/>.

¹²⁴ BREUM, Martin. "No thanks!" to EU and Nato, Iceland PM says. In: *Euroobserver* [online]. 2018, 29.10.2018 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://euobserver.com/nordic/143224>.

¹²⁵ Stjórnskipun og alþjóðamál. *Framsóknarflokkurinn* [online]. [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://framsokn.is/malefnin/stjornskipun-og-althjodamal/>.

¹²⁶ Historical summary of the party. *The Coalition* [online]. Reykjavík: Samfylkingin - The Social Democrats of Iceland [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://xs.is/sogulegt-agrip-flokksins>.

¹²⁷ Vlastní překlad z International cooperation. *The coalition* [online]. Reykjavík: Samfylkingin - The Social Democrats of Iceland [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://xs.is/malefnin/althjodamal/evropusambandi%C3%B0>.

¹²⁸ About Pirata. *Piratar* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://piratar.is/um-pirata/>.

politické strany v jiných zemích Evropy aktivní v zapojování do agendy EU, dá se předpokládat, že by ani islandská pirátská strana neměla být významně proti vstupu.

Čtyři členy obsadila v parlamentu také Liberálně reformní strana. Tato strana je pro vstup do EU. Dle jejich názoru by plné členství posílilo islandskou pozici a přineslo prosperitu. Jejich názor opírají o fakt, že Island už dnes přijímá legislativu z EU díky svému členství v EEA, ovšem má malou pravomoc se podílet na rozhodování.¹²⁹ Na rozdíl od svých oponentů vidí tato strana vstup do Unie jako posílení suverenity, jelikož islandské zájmy budou moci být řádně vyslyšeny v evropských institucích. Díky členství se také Island bude moci připravit na přijetí eura. Na svých webových stránkách liberálně reformní strana vyzývá k referendu pro vstup do EU. Je ovšem nutné dodat, že dne článku ze 7.11.2017¹³⁰ údajně strana nebude nadále trvat na referendu ohledně vstupu do EU.

Poslední stranou se dvěma členy v parlamentu je Lidová strana. Tato strana byla založena 27. ledna 2016. Na webových stránkách Lidové strany¹³¹ nebylo nalezeno vyjádření postoje k EU, ovšem v článku ze dne 1. listopadu 2017 na stránce Iceland monitor¹³² je zmíněno, že Lidová strana je proti vstupu do EU.

Z následující tabulky je vidět, že islandské politické strany zastoupené v parlamentu převyšují se 44 členy postoj proti vstupu do EU, a to i v případě, kdybychom počítali s tím, že Pirátská strana, která nemá ve své politice k této problematice vyjádření, se postaví za členství. V tomto roce, 2021, by se na Islandu měly konat nové volby. Je ovšem málo pravděpodobné, že by se počet hlasů pro EU výrazně zvýšil.

¹²⁹ Foreign Affairs. *Vidreisn* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://vidreisn.is/malefni/utanrikismal/>.

¹³⁰ GUÐMUNDSSON, Hjörtur J. Iceland's pro-EU parties abandon their push for fresh EU accession talks. In: *Iceland monitor* [online]. Reykjavík: © 2021 Árvakur hf., 7.11.2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2017/11/07/pro_eu_parties_abandon_push_for_fresh_eu_accession/.

¹³¹ *Flokkur folksins* [online]. © 2020 FLOKKUR FÓLKSINS [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://flokkurfolksins.is/>.

¹³² GUÐMUNDSSON, Hjörtur J. Pro-EU influence in Iceland's parliament significantly reduced. In: *Iceland monitor* [online]. Reykjavík: © 2021 Árvakur hf., 01.11.2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2017/11/01/pro_eu_influence_in_iceland_s_parliament_significan/.

Tabulka 2: Rozdělení přístupů islandských politických stran zastoupených v islandském parlamentu ke vstupu do EU

	Pro EU	Proti EU	Bez postoje k EU
Strana nezávislých		16	
Středová strana		9	
Levicově-zelená strana		9	
Strana rozvoje a pokroku		8	
Sociálně demokratická strana	8		
Pirátská strana			7
Liberálně reformní strana	4		
Lidová strana		2	
Celkem členů parlamentu	12	44	7

Zdroj: *Vlastní zpracování*

4.2 Islandské obyvatelstvo a jejich postoj k EU

K vyhodnocení této podkapitoly použijeme průzkum od Eurobarometru z roku 2011¹³³, kdy vstup Islandu do EU bylo velké téma. V tomto výzkumu bylo zjištěno, že 35 % dotazovaných silně nesouhlasí s podporou členství v EU. Tento výzkum odhalil, že respondenti, kteří méně čtou zahraniční média, jsou spíše proti podpoře členství. Zajímavé také je, že pouze 62 % respondentů souhlasí s tím, že Islandčané a obyvatelé EU sdílí stejné hodnoty, jako je demokracie a rovnost.

Ohledně přístupu obyvatelů ke členství v EU je nutné zmínit také jejich postoj vůči možným důsledkům členství v EU. Respondenti se v 84 % shodli, že by vstup do EU zvýšil konkurenci u firem, které se zabývají produkcí potravin. S myšlenkou poklesu cen potravin po vstupu do EU souhlasila také většina respondentů, 57 %, což je ovšem o dost méně než respondenti, kteří se bojí vyšší konkurence v odvětví zpracování potravin. Dále 62 % respondentů věří, že by vstup do EU poškodil zájmy státu ohledně rybářské politiky, kvůli evropskému CFP. V roce 2011 také 57 % věřilo, že by se zakázal lov velryb v případě vstupu.

Více než polovina respondentů ovšem věří, že by se významně rozšířil turismus v zemi. Pouze 33 % respondentů věří, že by podpora EU pro regionální rozvoj pomohla islandským občanům. V této problematice je důležité také zmínit, že 29 % shledalo těžké vytvořit si názor na téma podpory EU pro regionální rozvoj. Co se týče dopadů vstupu do EU, tak 52 % nesouhlasí

¹³³ Iceland and the European Union: Summary. In: *Eurobarometr* [online]. Evropská komise, 2011 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_302_sum_en.pdf.

s prohlášením, že by si Island byl schopen zachovat rozhodovací pravomoc ohledně svých přírodních zdrojů.

V otázce přijetí eura 46 % respondentů odpovědělo, že nesouhlasí s tím, že by euro pomohlo islandské ekonomice. S přijetím eura ovšem souhlasilo 39 % a 14 % neodpovědělo. Celkově je ovšem podpora eura větší než podpora členství v EU.

Pro pochopení problematiky islandského negativního postoje k členství v EU nesmíme zapomenout na islandskou historii. Island se vždy velmi těžko vzdával svých přesvědčení, ať už šlo o náboženství či jiné záležitosti. Svou nezávislost na Dánsku tento stát získal relativně pozdě v komparaci se zbytkem Evropy. Není tedy divu, že na svou suverenitu a nezávislost jsou hrdí a neztotožňují se tak lehce s myšlenkou ji někomu předat, i když jen částečně. Volání po zachování suverenity a strachu z ovládnutí je znatelný nejen u islandských obyvatel, ale také u islandských politických stran.

4.3 Případná pozice Islandu v institucích EU

Jak již bylo řečeno, ačkoli Island již přijímá určitou legislativu z EU kvůli svému členství v EEA a EFTA, nemá rozhodovací moc na její tvorbě. V případě, že by se rozhodl stát plným členem EU, začal by se na této legislativě podílet. Evropské instituce, které se nejvíce podílejí na rozhodování a tvorbě legislativy, jsou Rada EU, Evropská rada, Evropská komise a Evropský parlament.

Hlavním politickým orgánem EU je Evropská rada. Tato instituce se skládá z představitelů hlav členských států, tudíž mají všechny členské státy v této instituci rovnoměrné zastoupení. Tato organizace je důležitá, protože hledá společné postoje a formuluje strategii vývoje celé EU, a také řeší spory mezi členskými státy.¹³⁴ Ze svých zasedání vytváří zprávu, kterou dále posílá Evropskému parlamentu. Island by v této organizaci byl také zastoupen svým prezidentem.

Na rozdíl od Evropské rady, kde každý zástupce zastupuje zájmy svého státu, Evropská komise má zastupovat nadnárodní princip EU. Tato organizace sídlí v Bruselu a má několik základních funkcí, jako jsou¹³⁵:

- *„předkládat návrhy právních předpisů Parlamentu a Radě,*
- *řídít a provádět politiky EU a plnit rozpočet,*

¹³⁴ BLAHUŠIAK, Igor. Evropská rada. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/90/sekce/evropska-rada/>.

¹³⁵ BLAHUŠIAK, Igor. Evropská komise. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/109/sekce/evropska-komise/>.

- *vymáhat akty EU (společně se soudním dvorem),*
- *zastupovat EU na mezinárodní scéně, např. při sjednávání dohod mezi EU a jinými zeměmi.*“

Tato instituce má kromě jiného také pravomoc podat žalobu na jakýkoli členský stát za nedodržování nebo nezavádění práva EU. Z každého členského státu je jeden komisař, tudíž je i zde zastoupení rovnoměrně rozloženo.

Rada EU je legislativní a výkonný orgán se sídlem v Bruselu.¹³⁶ Tato organizace je také označována jako Rada ministrů, jelikož se skládá z ministrů jednotlivých členských států. To tedy znamená, že všechny členské státy jsou zde zastupovány ve stejném rozložení, což je jedním ministrem za stanovenou oblast. Island by se tedy v této organizaci podílel stejně. Tato instituce má legislativní moc ve všech oblastech, kterými se nezabývá Evropská komise, ovšem v oblasti bezpečností a zahraniční politiky má rozhodující pravomoci. Také s Evropským parlamentem přijímá rozhodnutí ohledně navrhované legislativy Evropskou komisí.

Poslední důležitou institucí ve tvorbě legislativy a v rozhodování je Evropský parlament. Tato instituce je jediná, do které jsou její členi přímo voleni v jednotlivých členských zemích. Evropský parlament spolu s Radou EU schvaluje návrhy Komise na novou legislativu.¹³⁷ Také má rozpočtovou pravomoc, na které se též podílí s Radou EU. Počet poslanců každé země vychází z jejího počtu obyvatel. Nejméně však každá země může mít 6 poslanců. Celkem v Evropském parlamentu nemůže zasedat více jak 750 poslanců. Tato hranice je ovšem počítána bez předsedy Evropského parlamentu.¹³⁸ Před Brexitem byla tedy všechna poslanecká křesla vytižena na maximum. Po odchodu Velké Británie se jednotlivá křesla přepočítala a nyní jich je přerozdělených 705, což dává prostor pro případné další státy, které by se rozhodly vstoupit. V Příloze A můžeme vidět rozdělení počtu poslanců v Evropském parlamentu po jednotlivých zemích s případným zastoupením Islandu. Kvůli nízkému počtu obyvatel by Island pravděpodobně nezískal více než 6 poslaneckých křesel v této organizaci. To by ovšem nemuselo znamenat malý politický význam. Severní země k sobě mají velmi blízko, tudíž by se mohlo stát, že by vytvořily skupinu a při rozhodování v institucích EU by se podporovaly.

¹³⁶ BLAHUŠIAK, Igor. Rada EU. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/98/sekce/rada-eu/>.

¹³⁷ KUCHAROVÁ, Alžběta. Evropský parlament. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/92/sekce/evropsky-parlament/>.

¹³⁸ Kolik křesel mají jednotlivé země v Evropském parlamentu (infografika). *Zpravodajství Evropský parlament* [online]. 30.01.2020 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20180126STO94114/kolik-kresel-maji-jednotlive-zeme-v-evropskem-parlamentuinfografika#:~:text=Od%201.,Evropsk%C3%A9%20unie%20o%20nov%C3%A9%20C4%8Dleny.>

5 KOMPARACE ISLANDSKÉ KORUNY S PŘÍPADNÝM PŘIJETÍM EURA

Tato kapitola se soustředí na to, zda by měl Island přijmout euro jako svou měnu či si ponechat islandskou korunu. Jsou zde rozebrány dopady přijetí eura Islandem a další možné alternativy směřování měnového vývoje na Islandu. Také si zde rozebereme případné plnění Maastrichtských kritérií, která jsou důležitá pro přijetí eura.

Jednou z podmínek vstupu do EU je přijetí společné měny, eura. Jak již bylo několikrát zmíněno, euro bylo také hlavním důvodem, proč Island prvotně podal přihlášku o členství v EU. V té době totiž Islandané věřili, že jim pomůže a zaštití je před opakováním důsledků finanční krize, jako byla ta v roce 2008. Později ale došli k závěru, že euro by jim mohlo být spíše ku škodě než k užitku, a svou přihlášku stáhli.

Finanční krizi v roce 2008 jim nakonec také pomohla překonat hlavně právě samotná měna. ISK byla po většinu svého působení vázána k jiným významným světovým měnám. Do začátku druhé světové války byla ISK vázána k britské libře a poté do roku 1949 na americký dolar. Od roku 1949 byl kurz ISK řízen v režimu floatingu. Jak můžeme vidět na následujícím obrázku, islandská koruna depreciovala a začala podporovat vývoz. Depreciace byla způsobena převážně pohybem spekulativního kapitálu a runu na banky. Následnému dalšímu znehodnocování měny zabránily kontroly pohybu kapitálu, které Island zavedl. Centrální banka začala tvořit rezervy a stahovat měnu. Dle reportu IMF v prvním týdnu získala banka čtrnáct milionů.¹³⁹ Poté se vytvořil plán pravidelných aukcí. Tyto opatření pomohly zvýšit důvěru v postupné uvolňování omezení. Vývoj opatření kontrol kapitálu můžeme vidět i na následujícím grafu. Island nakonec s tímto vývojem kurzu, zavedením kontrol kapitálu a pomocí od IMF a dalších států krizi překonal. Úlohy vlastní měny v záchraně před krizí si jsou islandští ekonomové vědomi a ačkoli ISK není považována za velmi stabilní měnu, velmi si cenní výhod, které jsou s ní spojeny. Toto je také důvod, proč mnozí ekonomové a politici odmítají vstup do EU.

¹³⁹ Iceland: 2010 Article IV Consultation and Third Review under Stand-By Arrangement and Request for Modification of Performance Criteria. In: . Washington, D.C: International Monetary Fund (IMF), 2010, 10/305. Dostupné také z: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Iceland-2010-Article-IV-Consultation-and-Third-Review-under-Stand-By-Arrangement-and-Request-24256>

Obrázek 16: Vývoj EUR k ISK

Zdroj: Icelandic krona (ISK). *European Central Bank: Eurosystem* [online]. 2021, European Central Bank [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-isk.en.html.

Od roku 2008 se ovšem situace změnila, a to nejen na straně Islandu, ale také na straně EU. Politici a ekonomové v průběhu let několikrát diskutovali o možnosti stát se pouze členy Evropské měnové unie (EMU), než se stanou plnými členy EU. Dle Hillmarsona¹⁴⁰ ovšem EU s touto částečnou integrací Islandu nesouhlasí. Ačkoli je tedy tato strategie možná z teoretického hlediska, pro Island se zdá být politicky nedosažitelná.

Volatilita kurzu ISK má pro Island mnohé důsledky, na které je třeba brát ohled. Islandské firmy, které působí na mezinárodním trhu, si musí pečlivě monitorovat svá devizová rizika a jejich podnikatelské prostředí je tímto komplikovanější. Je možné, že Island také dostane horší rating od investičních ratingových agentur kvůli většímu riziku v důsledku volatility měny. Z tohoto hlediska je možné, že přiláká menší množství zahraničních investic než v případě stabilní měny. Na druhou stranu, Island má možnost pomocí měnového kurzu určovat svou politiku, což je pro malou otevřenou ekonomiku podstatné. Přijetím eura by se totiž Island nevzdal jen vlastní měny, ale také možnosti manipulovat s ní v případě jakéhokoli externího šoku, které jsou dle Anderssona a Jonunga¹⁴¹ v islandské ekonomice tradicí. Monetární politika země by byla určována ECB a islandské centrální bance by zůstaly jen omezené pravomoci. Příklad využití devizového kurzu k ovlivnění monetární politiky můžeme vidět na příkladu

¹⁴⁰ HILMARSSON, Hilmar Þór. Iceland and its participation in European economic integration: advantages and disadvantages of European Union and Euro Area membership. *Theoretical and Applied Economics* [online]. Asociatia Generala a Economistilor din Romania - AGER, 2018, , 15-30 [cit. 2021-03-26].

¹⁴¹ ANDERSSON, Fredrik N. G a Lars JONUNG. Lessons for Iceland from the monetary policy of Sweden. *Working Papers* [online]. Lund University, Department of Economics, 18.06.2018, **2018**(16) [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.government.is/library/01-Ministries/Prime-Ministers-Office/Endurskodun-a-ramma-peningastefnu/Iceland_monetary_policy_Andersson%20Jonung%20June%20%20%204%202018%20final.pdf.

České republiky, která využila devizových intervencí k dosažení požadovaného cíle centrální banky.

V případě, že by se tedy Island stal součástí EMU, měly by islandské firmy ještě lepší přístup na evropský trh. Jelikož je Evropa největší obchodní partner Islandu, tato výhoda je nepopíratelná. Monetární politika EMU vedená ECB je v mezinárodním prostředí považována za stabilní.¹⁴² Islandské podniky by mohly lépe plánovat své další kroky a státní organizace by také mohly lépe předpovídat makroekonomickou stabilitu. Připojením k EMU by tedy Island do velké míry omezil kurzové riziko. Dle vyjádření islandské centrální banky z roku 2012¹⁴³ by také přijetí eura zvýšilo konkurenci na finančním trhu a snížila by se cena kapitálu, což by vedlo ke zvýšení HDP.

Pokud by se Island ovšem rozhodl vstoupit, musí počítat s náklady na adaptaci eura jako své měny. Tento proces trvá minimálně dva roky, během kterých musí centrální banka hlídat hodnotu kurzu ISK k EUR v určeném pásmu oscilace, aby mohlo dojít k adaptaci přechodu na společnou evropskou měnu. Andersson a Jonung¹⁴⁴ dále spatřují nevýhodu v nemožnosti ovlivňování cen a důchodů obyvatel na konkurenceschopnou úroveň v mezinárodním prostředí. Podle nich jsou totiž takováto opatření možná pouze skrz flexibilní domácí ceny a důchody. Jako příklad této nevýhody uvádí Řecko, Portugalsko a Itálii, kde důchody, ceny a životní úroveň klesla po roce 2008.

Eurozóna má také své problémy a měnové krize. Euro používají vyspělé státy Evropy i méně vyspělé, což má na euro určité dopady. Dle článku z roku 2018¹⁴⁵ je euro kvůli rozdílnosti států, které ho používají, neperspektivní. Díky společné měně se problémy jednoho státu mohou dotknout všech států se stejnou měnou. Islandští politici proto hledali na řešení problému se svou měnou odpověď i v jiných měnových režimech, jako je například připoutání ISK ke

¹⁴² ANDERSSON, Fredrik N. G a Lars JONUNG. Lessons for Iceland from the monetary policy of Sweden. *Working Papers* [online]. Lund University, Department of Economics, 18.06.2018, **2018**(16) [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.government.is/library/01-Ministries/Prime-Ministrers-Office/Endurskodun-aramma-peningastefnu/Iceland_monetary_policy_Andersson%20Jonung%20June%20%204%202018%20final.pdf.

¹⁴³ Currency and exchange rate regime options. *Central bank of Iceland* [online]. Reykjavík: Central bank of Iceland, 2012 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/EMU-sk%C3%BDrsla/Currency%20and%20exchange%20rate%20regime%20options.pdf>.

¹⁴⁴ ANDERSSON, Fredrik N. G a Lars JONUNG. Lessons for Iceland from the monetary policy of Sweden. *Working Papers* [online]. Lund University, Department of Economics, 18.06.2018, **2018**(16) [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.government.is/library/01-Ministries/Prime-Ministrers-Office/Endurskodun-aramma-peningastefnu/Iceland_monetary_policy_Andersson%20Jonung%20June%20%204%202018%20final.pdf.

¹⁴⁵ The euro zone got too ambitious for its own good. In: *Report on Business* [online]. Toronto, Ont.: The Globe and Mail, 2018, 02.06.2018 [cit. 2021-03-26].

kanadskému dolaru, nebo zavedení měnového výboru. Připoutání ISK ke kanadskému dolaru se ovšem neseťkalo s velkým nadšením, jelikož dle Boamah¹⁴⁶ se vývoj kanadské měny příliš odvíjí od cen ropy. Největší přízně, co se týče měnového kurzu, se zdá mít měnový výbor, ve kterém by se ISK vztahovalo k euru.¹⁴⁷ Oproti vstupu do eurozóny se měnový výbor dá snáze opustit, tudíž tato strategie není pro Island tak zavazující.

5.1 Maastrichtská kritéria

Jak již bylo řečeno, rozpory v eurozóně mohou být také tvořeny rozdílnými silami ekonomiky, které se v unii střetávají. Aby se minimalizovalo riziko pro společnou měnu, jsou nastavené podmínky pro její přijetí, které státy musí splnit. Nazývají se Maastrichtská kritéria. Tyto podmínky se každé dva roky vyhodnocují a podává se o nich zpráva. Ta je zaměřena převážně na země EU, které zatím euro nepřijaly.

Maastrichtská kritéria slouží jako ukazatel hospodářské konvergence jednotlivých států. Jejich vyhodnocení ovšem závisí na použitých zdrojích, ze kterých je čerpáno. Nejlépe je využít databázi Eurostatu, jelikož je řízena přímo institucemi Evropské unie, a tudíž by měla obsahovat nejpřesnější a nejrychleji dohledatelné informace. Jelikož ovšem Island není v EU, některé informace zde o jeho hospodářské situaci nelze zjistit. EU posuzuje při vstupu také historické hodnoty deset let zpět, aby se daly eliminovat určité náhlé šoky v jednotlivých letech, a mohla se plně vyhodnotit hospodářská pozice dané ekonomiky. Kromě minulosti se ovšem posuzují i predikce budoucího vývoje, což je v nynější situaci dost složitý úkol. Tuto problematiku uznává i ECB¹⁴⁸, která v korona krizi vidí riziko, se kterým souvisí i obtížnější vyhodnocení predikcí.

Maastrichtská kritéria jsou definovaná v článku 140 Smlouvy.¹⁴⁹ K tomuto článku se váže Protokol č. 130, který dále specifikuje daná kritéria.¹⁵⁰ Mezi čtyři hlavní kritéria patří:

¹⁴⁶ BOAMAH, Mustapha Ibn. Iceland's Currency Options. *Journal of Applied Finance and Banking* [online]. Scienpress, 2014, 4(4), 73-83 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.scienpress.com/Upload/JAFB/Vol%204_4_6.pdf.

¹⁴⁷ ANDERSSON, Fredrik N. G a Lars JONUNG. Lessons for Iceland from the monetary policy of Sweden. *Working Papers* [online]. Lund University, Department of Economics, 18.06.2018, 2018(16) [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.government.is/library/01-Ministries/Prime-Ministers-Office/Endurskodun-a-ramma-peningastefnu/Iceland_monetary_policy_Andersson%20Jonung%20June%20%202018%20final.pdf.

¹⁴⁸ Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. *Evropská centrální banka: Eurosystem* [online]. Evropská centrální banka, 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.cs.html#toc34>.

¹⁴⁹ Convergence criteria. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. European Central Bank, 2021 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.en.html>.

¹⁵⁰ Protokol (č. 13): O kritériích konvergence. In: *C326/281*. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>.

- kritérium cenové stability,
- kritérium stavu veřejných financí,
- kurzové kritérium,
- kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.

První kritérium cenové stability je v článku 140 v první odrážce definováno jako „*dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků*“¹⁵¹. Protokol č. 130 dále popisuje, jak je toto kritérium přesně dosaženo. Stát, aby toto kritérium splnil, musí mít „*dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků*“¹⁵².

Následující postup aplikujeme na rok 2020. ECB při vypočtení hranice pro dané kritérium počítá nevážený aritmetický průměr měr inflace tří států s nejlepšími výsledky (za rok 2020 to byly Portugalsko s 0,2 % mírou inflace, Kypr s 0,4 % mírou inflace a Itálie s 0,4 % mírou inflace)¹⁵³, ke kterému přičte 1,5 % bodu. Průměr daných měr inflace pro rok 2020 ECB počítá za období od dubna 2019 do března 2020. Hodnota konvergenčního kritéria je tedy pro rok 2020 stanovená na nižší než 1,8 % míry inflace. Jak můžeme vidět v následující tabulce, toto kritérium Island v roce 2020 nesplnil. Ukazatel míry inflace použitý pro tento ukazatel je HICP, který je v databázi Eurostatu uveden i pro Island. Je ovšem nutno zmínit, že v současné době je míra inflace v eurozóně nízká. Jak bylo řečeno v kapitole 1, standardní cíl míry inflace se pohybuje okolo 2 %, což Island splňuje.

Druhé kritérium je v článku 140 Smlouvy definováno přesně jako „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6*“¹⁵⁴. V Protokolu č. 130 v článku 2 je dále specifikováno, že po dobu šetření tohoto kritéria se na členský stát „*...nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 126 odst.6*

¹⁵¹ Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: . 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>.

¹⁵² Protokol (č. 13): O kritériích konvergence. In: C326/281. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>.

¹⁵³ Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. Evropská centrální banka: Eurosystem [online]. Evropská centrální banka, 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefe8d4c0.cs.html#toc34>.

¹⁵⁴ Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: . 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>.

uvedené smlouvy o existenci nadměrného schodku¹⁵⁵. Článek 126 dále udává dva ukazatele posouzení konvergence v rámci tohoto kritéria. První je poměrem plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP, který by měl buď podstatně nebo nepřetržitě klesat a dosáhnout úrovně, která se blíží referenční hodnotě. Tato hodnota je dle ECB 3 %. Překročení referenční hodnoty může být vyhodnoceno také jako výjimečné a dočasné, ale poměr by měl stále zůstat blízko referenční hodnotě. Druhým ukazatelem je poměr veřejného dluhu k HDP, který by neměl překračovat referenční hodnotu, „... ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě“¹⁵⁶. Referenční hodnota dle ECB pro veřejný dluh je 60 %.¹⁵⁷ V tomto ukazateli dala ECB také zmírnění v důsledku koronavirové krize. Ačkoli tento ukazatel jako jediný Island splňuje, je otázka, jestli v následujících letech bude schopen toto kritérium nadále plnit, jelikož již před koronavirovou krizí se očekávalo, že v roce 2020 bude veřejný dluh nad 50 %. Hodnota uvedená v tabulce je z předchozího roku, z roku 2019.

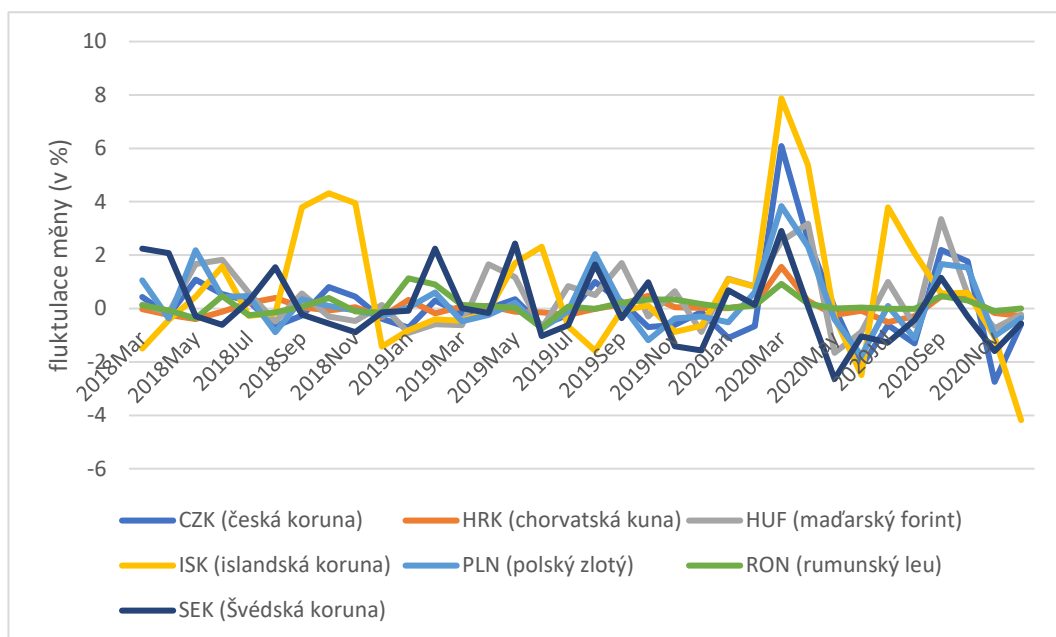
Třetí kritérium se týká směnných kurzů. Dle článku 140 Smlouvy je definováno jako „dodržování normálního fluktuačního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči euru“¹⁵⁸. Aby členský stát mohl přijmout EUR, musí být členem ERM II systému, což Island není. Jak již bylo řečeno, ISK je také velmi volatilní měna, což je vidět na následujícím obrázku. Vzhledem k vývoji ISK a k faktu, že Island není součástí ERM II systému, se toto kritérium považuje za nesplněné. Dle obrázku je ISK jedna z nejvolatilnějších měn v porovnání s členskými státy EU, které zatím EUR nepřijaly. Toto kritérium se většinou začne plnit až po referendu, které se vyhodnotí pozitivně k přijetí eura. Po tomto kroku se přijme závazek držet dva roky kurz v požadované míře a tím je toto kritérium splněno. Požadovaná míra pohybu kurzu je stanovena fluktuačním pásmem na +/- 15 %, které, jak můžeme vidět níže, Island také splňuje. Na následujícím grafu je též možné vidět, kdy od března 2018 islandská koruna oslabovala a kdy posilovala. Největší oslabení můžeme vidět v březnu v roce 2020, kdy do Evropy přišla koronakrize a největší posílení v prosinci roku 2020.

¹⁵⁵ Protokol (č. 13): O kritériích konvergence. In: C326/281. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>.

¹⁵⁶ Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: . 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>.

¹⁵⁷ Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. Evropská centrální banka: Eurosystem [online]. Evropská centrální banka, 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefe8d4c0.cs.html#toc34>.

¹⁵⁸ Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: . 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>.

Obrázek 17: Vývoj kurzů členských států EU, které zatím nepřijali EUR a Islandu

Zdroj: Statistical Data Warehouse. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. European Central Bank [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://sdw.ecb.europa.eu>.

Poslední kritérium je kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Dle článku 140 je „*stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb*“¹⁵⁹. Z tohoto popisu je tedy zřejmé, že toto kritérium souvisí s předešlým, vztahující se k směnnému kurzu. Protokol č. 130 znovu dále specifikuje toto kritérium, a to: „*Kritérium konvergence úrokových sazeb, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 čtvrté odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.*“¹⁶⁰ Jak již bylo zmíněno, státy, které v pro rok 2020 určují základnu úrokových sazeb jsou Portugalsko s 0,5 %, Kypr s 0,8 % a Itálie s 1,6 %.¹⁶¹ Z těchto tří sazeb je průměr ve výši 0,9 %. Po přičtení 2 % dostaneme hodnotu kritéria ve výši 2,9 %. Island nemá hodnotu úrokových sazeb v databázi

¹⁵⁹ Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: . 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>.

¹⁶⁰ Protokol (č. 13): O kritériích konvergence. In: C326/281. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>.

¹⁶¹ Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. *Evropská centrální banka: Eurosystem* [online]. Evropská centrální banka, 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefe8d4c0.cs.html#toc34>.

Eurostatu, ale lze ji najít v dalších online databázích, jako například v OECD¹⁶², kde je tato hodnota stanovena na 4 %. Jak je možné vidět z následující tabulky, Island toto kritérium také nesplňuje.

Z následující tabulky tedy vyplývá, že Island pro kritéria stanovené pro rok 2019 splňoval pouze jedno z nich, a to kritérium stavu veřejných financí. Toto kritérium je ovšem významně v ohrožení pro další roky, nejen v důsledku korona krize, ale také v důsledku predikce z roku 2019, kdy se, i za normálních podmínek, očekávalo zvýšení veřejného dluhu nad 50 % v následujících letech.

Tabulka 3: Vyhodnocení Maastrichtských kritérií Islandem pro rok 2019

	Kritérium cenové stability	Kritérium stavu veřejných financí		Kurzové kritérium	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb
	Procentní přírůstek Inflation	Schodek veřejných financí k HDP	Veřejný dluh k HDP	Součástí systému ERM	Vývoj dlouhodobých úrokových sazeb
Konvergenční hodnota	< 1,8%	➤ 3 %	< 60 %		< 2,9 %
Island	1,9	-1,53%	37%	Ne	4%

Zdroj: Vlastní zpracování

¹⁶² Long-term interest rates. In: *OECD: data* [online]. © Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: doi:10.1787/662d712c-en.

6 PŘÍNOSY, NÁKLADY A VLASTNÍ ZHODNOCENÍ PŘÍPADÉHO ČLENSTVÍ ISLANDU V EU

V této kapitole si shrneme přínosy a náklady členství v EU zjištěné v práci. Dále na jejich základě zhodnotíme případné členství Islandu v EU, a to jak z hlediska Islandu, tak z hlediska EU. Nakonec navrhneme, jakou strategii by Island měl ohledně tohoto tématu zvolit.

Většinou bývá hlavním důvodem vstupu do EU přístup k zóně volného obchodu. Tuto hlavní výhodu EU Island již několik let využívá skrz členství v EEA a EFTA. Díky těmto členstvím Island již přijímá určitou evropskou legislativu, ovšem ne všechnu. Bez plného členství nemá ovšem právo podílet se na rozhodování v evropských institucích. Je také nutno zmínit, že panuje obava o udržení těchto dohod v případě plného vstupu Norska do EU. V takovémto případě se mohlo stát, že ostatní státy nebudou schopny udržet dohodu o přístupu k zóně volného obchodu, a nezbude jim než také zvážít plné členství nebo zónu opustit.

Island si již v minulosti podal žádost o členství, ale následně svou přihlášku stáhl. Toto se stalo v důsledku finanční krize v roce 2008, která negativně ovlivnila smýšlení islandského obyvatelstva ohledně EU. Islandané vnímali, že je EU nechala na pospas devastujícím účinkům krize a že se o ně nezajímá. Tento negativní postoj je možné pozorovat i v nynějším politickém vývoji Islandu. Bohužel se stejný vývoj opakoval s Itálií při nynější koronavirové krizi. EU v době kdy jsou zasaženy všechny státy ztrácí solidaritu, na které je postavena, což má negativní následky na celkové vnímání této instituce ostatními státy.

Hlavní obavy Islandu ohledně vstupu se točí okolo přijetí společné rybářské politiky a ztráty národní suverenity. U společné rybářské politiky argumentují ztrátou svého rybářského území, které si získali díky tresčím válkám. Problém je ovšem i v celkovém systému pojetí monitorování úlovků, který se na Islandu liší od systému zavedeného v EU pomocí této politiky. Ačkoli by jejím přijetím Island musel přijmout mnohé změny, je možné, že by si svůj systém mohl z části zachovat. Dnes i Dánsko, které je součástí EU, využívá systém individuálních převoditelných podílových kvót, který je zavedený na Islandu k monitoringu rybářského sektoru. Dále je zde fakt, že někteří vědci vnímají individuální převoditelné podílové kvóty jako efektivnější než evropskou povinnost vylovení, což by mohlo poskytnout Islandu vyjednávací výhodu v případě otázky ohledně přijetí společné rybářské politiky. Dále se bojí dopadu zrušení restrikcí ohledně zahraničního vlastnictví rybářských povolení. Dle

reportu OECD by ovšem zrušení této restrikce nemuselo mít velký negativní dopad na příznivý vývoj islandského rybářského sektoru.

To, že je tato problematika velmi citlivá jak pro EU, tak pro Island, dokazuje i spor o makrely, který by naopak mohl Islandu v případných vyjednáváních významně uškodit. Přijetí společné rybářské politiky považujeme na negativní dopad členství v EU, převážně kvůli kritice evropské povinnosti vylodění a dobrého fungování islandského systému individuálních převoditelných podílových kvót a také z hlediska zachování islandské exkluzivní ekonomické zóny.

Určitou výhodou při vyjednávání o vstupu by Islandu mohl poskytnout energetický sektor. Island využívá své přírodní zdroje k produkci levné a obnovitelné energie. Tuto energii převážně využívá na produkci hliníku. Dále chce diverzifikovat svou ekonomiku také výrobou silikonu. Ve své snaze o diverzifikaci by ovšem mohl následovat strategii svého většího souseda, Norska. Norsko svou energii vyváží do dalších zemí EU. Pokud by se pro podobnou strategii rozhodl i Island, mohlo by mu to vynést důležité postavení v rámci Unie, pro kterou je udržitelný rozvoj a možnosti čisté energie dnes stále velmi aktuální téma. Díky tomu by si mohl vyjednat výhodu ohledně společné rybářské politiky a snížit tím negativní dopad, který by mohlo mít její přijetí. Islandské politické strany ovšem odmítají sdílení své čisté energie s ostatními státy a islandští obyvatelé se také bojí ztráty kontroly nad svými energetickými zdroji. Tento postoj by se v myslích Islandčanů musel změnit, aby tuto výhodu měli možnost získat. EU by tímto získala lepší přístup k čisté energii, kterou by mohla dále alokovat. Také by se zde omezily negativní faktory, které souvisí s dovážením ropy ze států mimo EU.

Celková obava ze ztráty suverenity je na Islandu velké téma v kontextu EU. Politické strany tento strach využívají pro prosazování politiky proti EU. Island získal svou nezávislost jako jeden z posledních států Evropy a stále si ji nadevše cení. Z jeho historie můžeme vidět, že vždy nebyl příliš otevřený změnám, ať už se jednalo o náboženství, nebo o vládu panovníka. Ačkoli dnes Island participuje na různých legislativních opatřeních EU, dá se říci, že si také dává na čas, než se pro jakoukoli legislativní adaptaci rozhodne. Příklad tohoto opatrného přístupu je viditelný například v případě přijetí energetického balíčku, které trvalo Islandu přibližně deset let. Obava o suverenitu podporuje také fakt, že by Island měl v Evropském parlamentu minimální počet členů, a to šest. Pro to, aby mohl něco významně prosadit by potřeboval tedy podporu ostatních států. Je možné předpokládat, že by utvořil koalici s dalšími Baltskými státy

v EU, které sdílí podobné ekonomické myšlení jako Island. V tomto případě by mohly tyto státy vytvořit tlak na určité změny ke svému prospěchu.

Tato politická negativita a opatrnost vůči EU může být ovšem vyvolaná dalšími faktory. Malá velikost islandské ekonomiky a její velká otevřenost mají významný dopad na politické dění. Prostředí islandské ekonomiky dalo vzniknout určitým monopolům a oligopolům v ekonomice. Tyto firmy mohou ohýbat politické dění ku svému prospěchu skrz financování politických stran, prosazování svých zájmů a korupci. Politické dění na Islandu ovlivňují do značné míry rybářské firmy, což může být také důvod pro tak velký negativní postoj vůči společné rybářské politice a neochotu vyjednávat ohledně tohoto problému. Toto by pravděpodobně vstup do EU změnil. Islandská politická scéna by se stala více otevřená a více monitorovaná. Zlepšení politické situace a transparentnosti tamější politiky je považováno za přínos případného vstupu do EU.

Hlavní důvod pro podání přihlášky do EU po pádu bankovníctví na Islandu byla touha přijmout společnou měnu euro. Ačkoli je přijetí eura proces na alespoň dva roky, Islandané věřili, že jim pomůže zabránit opakování podobné situace v budoucnu a pomůže jim se z krize dostat. Jejich měna, ISK, nakonec také tuto práci zvládla. Její znehodnocení znamenalo podporu vývozu, což Islandu velmi pomohlo. ISK je ovšem velmi volatilní měna, což v evropském prostředí způsobuje určité překážky a přináší určitá rizika pro Island. Přijetí eura by Islandu eliminovalo kurzové riziko a učinilo by ho stabilnější v mezinárodním prostředí. Na druhou stranu by se ovšem Island musel vzdát své monetární politiky, což by znovu znamenalo vzdání se části národní suverenity, což Island odmítá. V debatách ohledně eura se také stále politici a ekonomové obrací k situaci v roce 2008 a bojí se případné nemožnosti využít kurz k znovuoobnovení ekonomické prosperity po jakémkoli významném externím šoku. V minulých letech se proto také objevily politické debaty ohledně přijetí eura bez plného vstupu do EU. Tento postup byl ovšem zamítnut a je viděn jako nerealizovatelný.

Eurozóna prošla také určitým vývojem, během kterého bylo schopné analyzovat její silné a slabé stránky podrobněji. Díky velké rozsáhlosti a diferenciaci ekonomik, které přijaly euro, nastaly určité komplikace v měnové unii. I toto může být důvod, proč se v posledních letech Island více začal zajímat o jiné možnosti zakotvení své měny k euru, jako je Měnový výbor, než o přijetí eura jako takového. Co je zajímavé, tak i zde je cítit tlak pro toto rozhodnutí ze strany národní suverenity, jelikož ekonomové zdůrazňují výhodu případného rychlejšího a

méně nákladnějšího opuštění od tohoto režimu než od vystoupení z eurozóny v případě opakování nějaké krize s tak devastujícími účinky, jako byla ta v roce 2008.

Otázkou zde ale není pouze, zda by pro Island bylo prospěšné přijmout euro, ale také zda by to bylo prospěšné pro eurozónu. Z tohoto důvodu se počítají Maastrichtská kritéria, která Island ve větší míře nesplňuje. Kritérium cenové stability ovšem nesplňuje jen o 0,1 %, což není tak významný rozdíl. Navíc Island splňuje 2% cíl inflace. Kurzové kritérium by splnil v případě, že by se pro přijetí eura rozhodl. Vstupem do ERM II systému by se přiblížil také ke splnění kritéria úrokových sazeb.

Obecně se islandská ekonomika vyvíjí dobře. Krize z roku 2008 již pominula a restriktce, které byly implementovány se pomalu zvedají. Dnes ovšem stojíme před úplně jinou realitou, která nám neumožňuje dobře předpovídat budoucí ekonomický vývoj. Toto může být také důvod, proč by momentálně Island s přijetím eura neměl spěchat.

Shrnout, jestli je případné přijetí eura přínos nebo náklad, je složité. V dlouhodobém měřítku je přijetí eura přínos, v případě, že Island bude ekonomicky silný a připravený na vypořádání se s externími šoky jiným způsobem než pomocí měny. Stát každopádně musí být ekonomicky připravený na přijetí eura, což se v současné době o Islandu tvrdit nedá. Dnešní doba je navíc velmi nejistá a specifická díky onemocnění COVID-19 a s ním spojenou celosvětovou krizí. Doporučenou strategií pro přijetí eura je tedy počkat, až korona krize pomine a poté zkusit začít se zakotvením měny k euru, aby se v omezila rizika s volatilitou a aspoň částečně se přenesly výhody eura do islandské ekonomiky s tím, že v případě následného kladného vývoje by bylo možné úplné přijetí eura.

Celkové zhodnocení případného členství Islandu v EU je momentálně zachování současné strategie, jelikož situace v nynější době je velmi nejistá. V případě plného vstupu Norska do EU by Island měl podat přihlášku také, aby si zachoval přístup na volný trh. Musíme ovšem Islandu doporučit snažit se začít tvořit pozitivnější přístup vůči evropské integraci. Je možné, že přílišná obava o ztrátu národní suverenity může být státu spíše k neprospěchu. Island si stále připomíná účinky krize, své chyby a snaží se jim všemožně zabránit, což je odlišný přístup od EU, která si je také vědoma svých chyb, vytváří opatření pro zabránění opakování svých chyb, ale v případě krizového řízení se k nim má tendenci stále uchýlovat. Každopádně je možné vidět přínosy v podrobnější hospodářské integraci s EU. Island by měl k této integraci směřovat, jelikož to posílí jeho pozici v mezinárodním měřítku a získá velkého partnera. Při

integraci by měl ovšem využít své politické síly a svých výhod pro vyjednání přístupných podmínek.

Zhodnocení pohledu EU také odpovídá aktuální situaci. EU si v posledních letech prošla mnoha výzvami a musela překonat mnoho problémů. Stále ne všechny z těchto výzev jsou zcela uzavřeny. EU doporučujeme více než na další rozvoj Unie se zaměřit na dořešení všech klíčových témat, které jsou otevřené, a na posílení své pozice v zemích stávajících členů. Poté je možné se zaměřit na přijímání dalších členů, jako je Island.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo na základě hospodářsko-politické propojenosti Islandu a Evropské unie formulovat doporučení ohledně vstupu nebo odmítnutí vstupu této země do Evropské unie. K dosažení tohoto cíle jsme museli splnit parciální cíle vymezené v úvodu této práce. Nejprve jsme museli představit ekonomickou situaci Islandu a zhodnotit její aktuální vývoj. Poté jsme se zaměřili na tři hlavní sektory islandské ekonomiky a jejich propojenost s EU a dopad případného členství v EU na tyto sektory. Následně jsme se zaměřili na důsledky finanční krize v roce 2008 na vztah Islandu a EU. Dále jsme zkoumali vnímání EU z pohledu islandského obyvatelstva a provedli jsme analýzu islandských politických stran, následovanou analýzou případné pozice Islandu v této organizaci. Poslední prováděnou analýzou byla analýza výhodnosti islandské koruny v komparaci s případným přijetím společné měny eura. Nakonec jsme shrnuli zjištěné přínosy, náklady a provedli jsme vlastní zhodnocení vztahu Islandu a EU jak z pohledu Islandu, tak z pohledu EU.

Jak již bylo řečeno, práci jsme začali představením ekonomické situace Islandu. Pro toto představení bylo nutné si připomenout základní historické události, které ovlivnili formování myšlení islandského obyvatelstva. Dále jsme pokračovali vymezením aktuálních smluvních vztahů mezi Islandem a EU a mírou jejich aktuální integrace. Následně jsme provedli analýzu hlavních makroekonomických ukazatelů Islandu a jejich pozice v komparaci s EU. Na základě této analýzy jsme zjistili, že Island se již určitou částí integroval do společného dění v Evropě. Jeho ekonomická situace byla před COVID-19 krizí dobrá. Island postupně začínal odstraňovat kontroly kapitálu, které po finanční krizi v roce 2008 nastavil a jeho ekonomický vývoj se vyvíjel velmi příznivě.

Poté jsme se zaměřili na tři hlavní sektory islandské ekonomiky. Tyto sektory byly vybrány v rámci jejich podílu na celkovém exportu. Tento výběr byl proveden z toho důvodu, že EU je hlavním obchodním partnerem Islandu, tudíž lze předpokládat, že případná hlubší integrace by se jich dotkla nejvíce. Díky analýze propojenosti jsme odhalili, že největší důsledky na vztah Islandu a EU budou mít první dva sektory, a to rybářský sektor a energetický sektor. Rybářský sektor je spíše viděn jako překážka k bližší integraci kvůli nutnosti implementace společné rybářské politiky v případě plného členství. Tuto negativní složku by ovšem mohl negovat energetický sektor, který by Islandu v případných vyjednáváních o konkrétní podobě budoucího vztahu mohl přinést výhodu. Tuto výhodu by ovšem přinesl pouze tehdy, rozhodl by se Island energii exportovat do Evropy, což dle vyjádření politických představitelů v záměru nemají.

Následně jsme se zabývali porozuměním důsledků finanční krize na Islandu v roce 2008 na vztah s EU. Tato krize zasáhla Island velkou silou a důsledky je možné pocítit v myslích Islandčanů ještě dnes. Islandští obyvatelé se v době krize cítili podraženi EU. Bohužel, tento vývoj se opakoval u Itálie v minulém roce kvůli koronavirové krizi. Ačkoli si EU poté svou chybu uvědomila, nelze tento aspekt nedostatku solidarity v krizovém řízení EU ponechat bez povšimnutí.

Dále jsme se soustředili na analýzu politické situace na Islandu. Zjistili jsme, že islandské politické situaci by případné členství v EU mohlo prospět. Členství v EU je ovšem velmi politicky citlivé téma, jelikož politické strany se zdají být financovány také rybářskými společnostmi, pro které by vstup a implementace společné rybářské politiky nebyly příznivým vývojem. Analýza se dále posunula na jednotlivé programy a strategie politických stran, které mají členy v parlamentu. Z této analýzy nám vyšlo, že v parlamentu jsou většinou zastoupeny strany, které drží strategii proti plnému členství v EU. Je ovšem pravda, že se politická situace může tento rok změnit, což se ovšem neočekává. Islandské politické strany se ve své opozici proti členství v EU ve velké míře odvolávaly na národní suverenitu. Dá se říci, že tento postoj také ovlivnil islandské obyvatelstvo, které se také staví převážně záporně k plnému členství. Pozice Islandu v Evropském parlamentu by byla minoritní. Pokud by chtěl Island něco prosadit, musel by se spojit s dalšími státy a utvořit koalici. Toto je pravděpodobné v případě Baltických států, které si jsou velmi podobné.

Poslední prováděnou analýzou byla analýza výhodnosti islandské koruny v komparaci s případným přijetím společné měny eura. Na základě výsledků výhod a nevýhod přijetí společné měny jsme konstatovali, že eurozóna čelí v této době mnohým problémům a bylo by dobré, aby Island s přijetím eura ještě počkal. Z našich výsledků ale vychází, že po odeznění aktuální krize by Island měl svou měnu upevnit k euru, pomocí měnového výboru. Pro eurozónu je tato cesta také správná, jelikož Island v roce 2020 nesplňoval konvergenční kritéria, která jsou potřeba pro přijetí eura, a po této krizi je pravděpodobně ještě nějakých pár let splňovat nebude, než se všechny ekonomiky znovu vrátí do normálu.

Nakonec jsme shrnuli všechny přínosy a náklady posbírané ze všech provedených analýz. Na základě těchto výsledků jsme utvořili zhodnocení jak na budoucí strategii Islandu, tak na strategii EU. Islandu jsme doporučili počkat s přihláškou o členství a postupně si tvořit pozitivnější přístup ohledně bližší integrace a přenechání částí své suverenity institucím EU, na kterých budou též participovat. EU jsme doporučili nehnat se za přijímáním nových členských

států a místo toho se soustředit na posílení svého vnímání ve všech státech, které již členy jsou a ve kterých roste euroskepticismus. Je potřeba, aby se po této hektické době plné změn, výzev a výkyvů všechny státy ubezpečily, že členství je nejlepší možná volba a začaly být zase pyšnější na to, že můžeme být součástí takového integračního uskupení, jako je EU. Bez posílení přesvědčení totiž hrozí EU závažné problémy, jelikož po krizovém řízení EU v rámci koronakrize je morálka mnoha států ještě více nakloněna k odstoupení, což by mohlo znamenat také konec celé Evropské unie.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] About Iceland: Closer than you think. *Inspired by Iceland* [online]. Promote Iceland, 2019 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://visiticeland.com/about-iceland>
- [2] About Pírata. *Píratar* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://piratar.is/um-pirata/>
- [3] ABOUT US - ENGLISH. *MÍÐFLOKKURINN* [online]. Kópavogur [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.midflokkurinn.is/is/english>
- [4] ANDERSSON, Fredrik N. G a Lars JONUNG. Lessons for Iceland from the monetary policy of Sweden. *Working Papers* [online]. Lund University, Department of Economics, 18.06.2018, **2018**(16) [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.government.is/library/01-Ministries/Prime-Ministrers-Office/Endurskodun-a-ramma-peningastefnu/Iceland_monetary_policy_Anderssson%20Jonung%20June%20%204%202018%20final.pdf
- [5] BALDURSSON, Friðrik Már, Richard PORTES a Eiríkur Elis THORLAKSSON. Iceland's Capital Controls and the Resolution of its Problematic Bank Legacy. © 2008-2021 *ResearchGate GmbH: Working papers* [online]. 03.07.2017, 1-34 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: doi:10.13140/RG.2.2.36548.73604
- [6] BLAHUŠIAK, Igor. Evropská komise. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/109/sekce/evropska-komise/>
- [7] BLAHUŠIAK, Igor. Evropská rada. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/90/sekce/evropska-rada/>
- [8] BLAHUŠIAK, Igor. Rada EU. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/98/sekce/rada-eu/>
- [9] BOAMAH, Mustapha Ibn. Iceland's Currency Options. *Journal of Applied Finance and Banking* [online]. Scienpresss, 2014, **4**(4), 73-83 [cit. 2021-03-26]. ISSN 1792-6599. Dostupné z: https://www.scienpress.com/Upload/JAFB/Vol%204_4_6.pdf
- [10] BOOT, Arnout, Elena CARLETTI, Hanz-Helmut KOTZ, Jan Pieter KRAHNEN, Loriana PELIZZON a Marti SUBRAHMANYAM. Corona and financial stability 4.0: Implementing a european pandemic equity fund. *SAFE Policy Letter* [online]. Frankfurt a. M.: Leibniz Institute for Financial Research SAFE, 2020, **88** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/216212>
- [11] BOYES, Roger. Meltdown Iceland: How the Global Financial Crisis Bankrupted an Entire Country. 1. Bloomsbury Publishing. ISBN 9781408802335.
- [12] BREUM, Martin. 'No thanks!' to EU and Nato, Iceland PM says. In: *Euroobserver* [online]. 2018, 29.10.2018 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://euobserver.com/nordic/143224>
- [13] Catch by foreign vessels in Icelandic waters in the Va area 1973-2018. In: *Statistics Iceland* [online]. Statistics Iceland [cit. 2021-02-10]. ISSN 643927. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Atvinnuvegir/Atvinnuvegir__sjavarutvegur__aflatolur__heimsafli/SJA03002.px
- [14] CINI, Michelle a Nieves PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN. *European Union Politics*. 5. New York: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-870893-3.

- [15] Convergence criteria. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. European Central Bank, 2021 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.en.html>
- [16] Currency and exchange rate regime options. *Central bank of Iceland* [online]. Reykjavík: Central bank of Iceland, 2012 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/EMU-sk%C3%BDrsla/Currency%20and%20exchange%20rate%20regime%20options.pdf>
- [17] Current account balance. In: OECD: Data [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: doi:10.1787/b2f74f3a
- [18] D. GOODEVE, Emily. Iceland and the European Union: An In-Depth Analysis of One of Iceland's Most Controversial Debates. *Scandinavian Studies* © [online]. University of Illinois Press, 2005, 77(1), 85-104 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40920556?seq=1>
- [19] DALTON, Matthew. European Union Herring Sanctions Put Faroe Islands in a Pickle; EU Moves to Do the Same Against Iceland Over Mackerel Fishing. In: *The Wall s' Street Journal* [online]. New Yourk: Dow Jones & Company, 2013, 20.08.2013 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324747104579024653610356092>
- [20] Declaration on inflation target and a change in the exchange rate policy. Reykjavík: *The Central Bank of Iceland*, 2001, ročník 2005, číslo 35. Dostupné také z: [https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/Monetary-Policy Committee/Declaration%20inflation.pdf](https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/Monetary-Policy%20Committee/Declaration%20inflation.pdf)
- [21] Decision of the EEA joint committee: amending protocol 31 to the EEA Agreement, on cooperation in specific fields outside the four freemods. Brusel: Official Journal of the European Union, 2019, ročník 2019, číslo 269. Dostupné také z: <https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/news/20191025.pdf>
- [22] Discarding and the landing obligation. *European Commission* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/discards_en#:~:text=The%20landing%20obligation%20requires%20all,landed%20and%20counted%20against%20quota.&text=From%202015%20to%202019%2C%20the,in%20across%20fisheries%20and%20species.
- [23] Dokument 12016M049: C 202/43. *EUR-Lex: Přístup k právním Evropské unie* [online]. Luxemburg: Publications Office of the European Union, © European Union, 2016, 7.6.2016 [cit. 2020-12-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS-EN/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A12016M049>
- [24] Dokument 12012M002: C 326/1. *EUR-Lex: Přístup k právním Evropské unie* [online]. Lucemburk: Publications Office of the European Union, © European Union, 2012 [cit. 2020-12-02]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/art_2/oj
- [25] *Economy of Iceland 2006* [online]. Reykjavík, Iceland: The Central Bank of Iceland, 2006 [cit. 2020-11-01]. ISSN 1024-6680. Dostupné z: <https://www.cb.is/library/Skraarsafn/Efnahagsmal/Economy-of-Iceland/EOI%20September%202006.pdf>
- [26] EEA: Europe. *Visaguide.world* [online]. Kosovo: VisaGuide.world, 2020 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://visaguide.world/europe/eea/>

- [27] European Free Trade Area. *EFTA* [online]. EFTA [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association>
- [28] EU trade since 1988 by SITC. In: *Eurostat* [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- [29] *Flokkur folksins* [online]. © 2020 FLOKKUR FÓLKSINS [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://flokkurfolksins.is/>
- [30] FONTANA, Olimpia. Italian Euroscepticism and the COVID-19 Pandemic: Survey Insights. *Instituto Affari Internazionali* [online]. 2020, 13.12.2020, 20(99) [cit. 2021-02-28]. ISSN 2532-6570. Dostupné z: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/italian-euroscepticism-and-covid-19-pandemic-survey-insights>
- [31] Foreign Affairs. *Sjálfstæðisflokkurinn* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://xd.is/malefnin/utanrikismal/>
- [32] Foreign Affairs. *Vidreisn* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://vidreisn.is/malefni/utanrikismal/>
- [33] Foreign Direct Investment, net flow (% of GDP): Iceland, European Union. *World Bank* [online]. 1818 H Street, NW Washington, DC: World Bank Group, 2020 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?end=2019&locations=IS-EU&start=2000&view=chart>
- [34] Glosář shrnutí: ACQUIS. *EUR-Lex: Přístup k právním Evropské unie* [online]. Luxemburg: Publications Office of the European Union, © European Union [cit. 2020-12-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/acquis.html?locale=cs>
- [35] GRÄBNER, Claudius, Philipp HEIMBERGER a Jakob KAPPELLER. Pandemic pushes polarisation: The Corona crisis and macroeconomic divergence in the Eurozone. *Ifso working paper* [online]. University of Duisburg-Essen, Institute for Socio-Economics (ifso), Duisburg, 2020, 8 [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/218902>
- [36] Gross Domestic Product (GDP). *OECD* [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: doi:10.1787/dc2f7aec-en
- [37] Gross domestic product and Gross national income 1980-1995. Statistics Iceland [online]. Reykjavík: Statistics Iceland [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur_thjodhagsreikningar_landsfram1__1_landsframleidsla/THJ01102b.px
- [38] GUÐMUNDSSON, Hjörtur J. Iceland's pro-EU parties abandon their push for fresh EU accession talks. In: *Iceland monitor* [online]. Reykjavík: © 2021 Árvakur hf., 7.11.2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2017/11/07/pro_eu_parties_abandon_push_for_fresh_eu_accession/
- [39] GUÐMUNDSSON, Hjörtur J. Pro-EU influence in Iceland's parliament significantly reduced. In: *Iceland monitor* [online]. Reykjavík: © 2021 Árvakur hf., 01.11.2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2017/11/01/pro_eu_influence_in_iceland_s_parliament_significan/
- [40] H. GISSURARSON, Hannes. *Overfishing: the Icelandic Solution* [online]. 17. Londýn: The Institute of Economic Affairs, 2000 [cit. 2021-02-04]. ISBN 0-25536489-X. Dostupné z: <https://iea.org.uk/publications/research/overfishing-the-icelandic-solution>

- [41] HARALDSSON, Gunnar a David CAREY. Ensuring a Sustainable and Efficient Fishery in Iceland. *OECD Economics Department Working Papers*,. Paříž: OECD Publishing, 2011, (891). Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1787/5kg566jfrpzs-en>
- [42] HICP (2015 = 100): annual data (average index and rate of change). In: *Eurostat* [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020, 18.11.2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_aind/default/table?lang=en
- [43] HILMARSSON, Hilmar Þór. Iceland, economic integration and the European Union. *Review of International Comparative Management* [online]. Bucharest, Romania,: Faculty of Management, Academy of Economic Studies, 2016, Oct2016, **17**(4), 373-391 [cit. 2020-09-08]. ISSN 1582-3458. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/rom/rmcimn/v17y2016i4p373-391.html>
- [44] HILMARSSON, Hilmar Þór. Iceland and its participation in European economic integration: advantages and disadvantages of European Union and Euro Area membership. *Theoretical and Applied Economics* [online]. Asociatia Generala a Economistilor din Romania - AGER, 2018, , 15-30 [cit. 2021-03-26]
- [45] HILMARSSON, Hilmar Þór. Should Iceland seek European Union membership? *Regional Formation and Development Studies* [online]. 2017, **21**(1), 53-67 [cit. 2020-08-31]. ISSN 2351-6542. Dostupné z: doi:<http://dx.doi.org/10.15181/rfds.v21i1.1409>
- [46] Historical summary of the party. *The Coalition* [online]. Reykjavík: Samfylkingin - The Social Democrats of Iceland [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://xs.is/sogulegt-agrip-flokksins>
- [47] HJÁLMARSSON, Jón. *History of Iceland: From the Settlement to the Present day*. Revised and updated edition. Reykjavík: Almenna Bokafelagid, 2017. ISBN 978-9979220589.
- [48] How is Iceland governed? *Government of Iceland* [online]. Reykjavík: Prime Minister's Office [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.government.is/topics/governance-and-national-symbols/how-is-iceland-governed/>
- [49] HUGGINS, Christopher, John CONNOLLY, Craig MCANGUS a Arno van der ZWET. Brexit and the future of UK fisheries: learning lessons from Iceland, Norway and the Faroe Islands. *Contemporary Social Science* [online]. 2019, 03.10.2018, **14**(2), 327-340 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1080/21582041.2018.1516296>
- [50] CHAMBERS, Catherine, Guðrún HELGADÓTTIR a Courtney CAROTHERS. “Little kings”: community, change and conflict in Icelandic fisheries. *Maritime Studies* [online]. 2017, **16**(1) [cit. 2021-03-16]. ISSN 2212-9790. Dostupné z: doi:10.1186/s40152-017-0064-6
- [51] CHRISTENSEN, Lars. *Our Energy 2030: Efficiency, competitiveness and transparency in the Icelandic energy sector* [online]. Markets and Money Advisory, , 1-34 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.si.is/media/orku-og-umhverfismal/Iceland-Energy-2030.pdf>
- [52] Iceland: 2010 Article IV Consultation and Third Review under Stand-By Arrangement and Request for Modification of Performance Criteria. In: . Washington, D.C: International Monetary Fund (IMF), 2010, 10/305. Dostupné také z: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Iceland-2010-Article-IV-Consultation-and-Third-Review-under-Stand-By-Arrangement-and-Request-24256>
- [53] Iceland and the European Union: Summary. In: *Eurobarometr* [online]. Evropská komise, 2011 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_302_sum_en.pdf

- [54] Iceland approves EU's third energy package. *Reuters* [online]. London: © 2021 Reuters, 02.09.2019 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iceland-energy-eu-idUSKCN1VN1FE>
- [55] Iceland Geography. *Inspired by Iceland* [online]. Promote Iceland, 2019, 2019 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://visiticeland.com/article/iceland-geography>
- [56] Iceland implements schengen and EU travel restrictions. *Icelandic Tourist Board* [online]. Icelandic Tourist Board, 20.03.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ferdamalastofa.is/en/moya/news/iceland-implements-schengen-and-eu-travel-restrictions>
- [57] Iceland Receives Higher Number of Arrivals Than Expected. *SchengenvisaInfo news* [online]. © 2013 - 2021 SchengenVisaInfo.com, 17.06.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.schengenvisaInfo.com/news/iceland-receives-higher-number-of-arrivals-than-expected/>
- [58] Iceland's Tourism Sector Will Need Three to Four Years to Recover From COVID-19. *SchengenvisaInfo news* [online]. © 2013 - 2021 SchengenVisaInfo.com, 08.12.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.schengenvisaInfo.com/news/icelands-tourism-sector-will-need-three-to-four-years-to-recover-from-covid-19/>
- [59] Icelandic krona (ISK). *European Central Bank: Eurosystem* [online]. 2021, European Central Bank [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-isk.en.html
- [60] Increased likelihood of the Bank's inflation target being attained in 2003 – Interest rates cut. *Monetary Bulletin* [online]. Reykjavík: The Central Bank of Iceland, 2001, **2001**(4), 2 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: [https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/FromOldWeb/Acrobat-\(PDF\)/mb014_1.pdf](https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/FromOldWeb/Acrobat-(PDF)/mb014_1.pdf)
- [61] Inflation. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/inflace/>
- [62] Inflation, consumer prices (annual %): Iceland, European Union. In: World Bank [online]. Washington DC: World Bank Group, 2020, 15.10.2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2019&locations=IS-EU&start=2000>
- [63] International cooperation. *The coalition* [online]. Reykjavík: Samfylkingin - The Social Democrats of Iceland [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://xs.is/malefnin/althjodamal/evropusambandi%C3%B0>
- [64] JANSE, Kalin Anev a Siegfried RUHL. Why the Covid-19 credit line still makes sense. *ESM: European Stability Mechanism* [online]. 29.07.2020 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.esm.europa.eu/blog/why-covid-19-credit-line-still-makes-sense>
- [65] JONSSON, Ivar. Economic crisis and real critical junctures – on the decay of the political party system of Iceland. *The Polar Journal* [online]. 2016, **6**(1), 131-151 [cit. 2021-03-16]. ISSN 2154-896X. Dostupné z: doi:10.1080/2154896X.2016.1171003
- [66] KHALILIAN, Setareh, Rainer FROESE, Alexander PROELSS a Till REQUATE. Designed for failure: A critique of the Common Fisheries Policy of the European Union. *Marine Policy* [online]. 2010, 21.04.2010, **34**(6), 1178-1182 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2010.04.001>

- [67] Kolik křesel mají jednotlivé země v Evropském parlamentu (infografika). *Zpravodajství Evropský parlament* [online]. 30.01.2020 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20180126STO94114/kolik-kresel-maji-jednotlive-zeme-v-evropskem-parlamentu-infografika#:~:text=Od%201.,Evropsk%C3%A9%20unie%20o%20nov%C3%A9%20C4%8Dlenny>.
- [68] Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. *Evropská centrální banka: Eurosystem* [online]. Evropská centrální banka, 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.cs.html#toc34>
- [69] KUCHAROVÁ, Alžběta. Evropský parlament. *Euroskop* [online]. © 2005-2021 Vláda České republiky [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/92/sekce/evropsky-parlament/>
- [70] LIN, Boqiang a Xuehui LI. The effect of carbon tax on per capita CO2 emissions. *Energy Policy* [online]. 2011, **39**(9), 5137-5146 [cit. 2021-02-10]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2011.05.050
- [71] Long-term interest rates. In: *OECD: data* [online]. © Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: doi:10.1787/662d712c-en
- [72] MAJER, Robert a Petr KANIOK. Analysis of the Causes of Iceland's EU Membership Application: A Gradual Shift or Sudden Turnover. *Czech Journal of International Relations* [online]. Institute of International Relations, 2011, **46**(3), 77-92 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=149189>
- [73] MATTHES, Jürgen a Markus DEMARY. European instruments against the Corona crisis in comparison. *Institut der deutschen Wirtschaft (IW)* [online]. Köln, 2020e, 30.3.2020, **33** [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10419/215514>
- [74] Monetary Policy. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>
- [75] Monetary Policy. *Sedlabanki Íslands* [online]. Reykjavík: The Central Bank of Iceland [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.cb.is/monetary-policy/#:~:text=One%20of%20the%20objectives%20of%20Central%20Bank%20of,transmitted%20to%20the%20economy%20and%20affect%20price%20developments>.
- [76] Nouzový pandemický program nákupu aktiv (PEPP) proti pandemii COVID-19. In: *Portál veřejně přístupných dat EU: Veřejně přístupné údaje Evropské unie* [online]. Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank [cit. 2021-02-28]. ISSN 2315-3091. Dostupné z: <https://data.europa.eu/euodp/cs/data/dataset/pandemic-emergency-purchase-programme-pepp>
- [77] *OECD Economic Surveys: Iceland 2009* [online]. 2009, 2009-09-02, **2009**(16) [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: doi:10.1787/eco_surveys-isl-2009-en
- [78] Passengers through Keflavik airport by citizenship and year 2003-2018 [online]. Reykjavík: Statistics of Iceland [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Atvinnuvegir/Atvinnuvegir_ferdathjonusta_farthegar/SAM02006.px
- [79] PINEDO, Méndez a M ELVIRA. Iceland and the EU: Bitter lessons after the bank collapse and the Icesave dispute. In: *Contemporary Legal and Economic, Issues 3*. 23.5.2011. Croatia: Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia,

- 2011, 3(3), s. 9-43. ISBN 978-953-6072-43-9. Dostupné také z: http://clei.pravos.hr/media/CLEI_III.pdf#page=9
- [80] Political Parties. *Althingi* [online]. Reykjavík, 2022 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.althingi.is/english/members-of-parliament/political-parties/>
- [81] Protokol (č. 13): O kritériích konvergence. In: *C326/281*. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>
- [82] REGLING, Klaus a Max WATSON. *A Preliminary Report on The Sources of Ireland's Banking Crisis*. Dublin: Government publication, 2010.
- [83] Reject transfer of power over Iceland's energy sector to European institutions. *Iceland monitor* [online]. © 2021 Árvakur hf., 15.05.2018 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://icelandmonitor.mbl.is/news/politics_and_society/2018/05/15/reject_transfer_of_power_over_iceland_s_energy_sect/
- [84] Removal of capital controls on holders of offshore krónur and reduction of special reserve requirement on capital inflows. In: *The Central Bank of Iceland* [online]. Reykjavík, 2019, 04.03.2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.cb.is/publications/news/news/2019/03/04/Removal-of-capital-controls-on-holders-of-offshore-kronur-and-reduction-of-special-reserve-requirement-on-capital-inflows/>
- [85] RITZEN, Jo, Javi LOPEZ, André KNOTTNERUS, Salvador Perez MORENO, George PAPANDREOU a Klaus F. ZIMMERMANN. Taking the challenge: A joint European policy response to the corona crisis to strengthen the public sector and restart a more sustainable and social Europe. *UNU-MERIT Working Papers* [online]. Maastricht Economic and social Research Institute on Innovation and Technology UNU-MERIT, 2020, 20.4.2020, 015 [cit. 2020-06-19]. ISSN 1871-9872. Dostupné z: https://www.eadi.org/typo3/fileadmin/user_upload/Tagging_-_Files_from_members/Taking_the_challenge_Jo_Ritzen.pdf
- [86] RYBÁČEK, Václav. Otevřenost české ekonomiky aneb jak interpretovat ekonomická data. In: *Statistika a my: Magazín českého statistického úřadu* [online]. Praha: Statistika a my, 2019, 23.9.2019 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/03/29/otevrenost-ceske-ekonomiky-aneb-jak-interpretovat-ekonomicka-data/>
- [87] SAWE, Benjamin Elisha. What Were The Cod Wars? *World Atlas* [online]. World Atlas.com, 2018, 27 February 2018 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <https://www.worldatlas.com/articles/what-was-the-cod-wars.html>
- [88] Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). *European Commission* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/fisheries/partners/stecf_en
- [89] SHAFIEI, Ehsan, Brynhildur DAVIDSDOTTIR, Hlynur STEFANSSON, Eyjolfur Ingi ASGEIRSSON, Reza FAZELI, Marías Halldór GESTSSON a Jonathan LEAVER. Simulation-based appraisal of tax-induced electro-mobility promotion in Iceland and prospects for energy-economic development. *Energy Policy* [online]. © 2014 Elsevier, 2019, 27.07.2019, 2019(133) [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.110894>
- [90] SHAFIEI, Ehsan, Brynhildur DAVIDSDOTTIR, Jonathan LEAVER, Hlynur STEFANSSON a Eyjolfur Ingi ASGEIRSSON. Potential impact of transition to a low-carbon transport system in Iceland. *Energy Policy* [online]. © 2014 Elsevier, 2014, 02.04.2014, 2014(69), 127-142 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.03.013>

- [91] *Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění*. 2012, ročník 49, číslo 239. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=62>
- [92] Statistical Data Warehouse. *European Central Bank: Eurosystem* [online]. European Central Bank [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://sdw.ecb.europa.eu>
- [93] Statistika upřesňuje představy o otevřenosti české ekonomiky. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2009 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/zahranicni-obchod-brezen-2020>
- [94] Stjórnskipun og alþjóðamál. *Framsóknarflokkurinn* [online]. [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://framsokn.is/malefnin/stjornskipun-og-althjodamal/>
- [95] SVEINBJÖRNSSON, Davíð Örn. E. Iceland. *Yearbook of International Environmental Law* [online]. 2016, 27, 298-303 [cit. 2021-02-10]. ISSN 0965-1721. Dostupné z: doi:10.1093/yiel/yvx044
- [96] TAYLOR, Adam. Iceland wants to build the world's biggest underwater cable to export geothermal energy. In: *Green Sheet* [online]. © 2021 Insider, 2012, 23.04.2012 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/iceland-geothermal-energy-europe-underwater-cable-2012-4?r=US&IR=T&fbclid=IwAR3ZFjYMAExITI5oNnhRyBjpgWpbDWLb9Z4X5a0Vv8qEK9iJLWfq1trkIyc>
- [97] The euro zone got too ambitious for its own good. In: *Report on Business* [online]. Toronto, Ont.: The Globe and Mail, 2018, 02.06.2018 [cit. 2021-03-26]. ISSN 03190714.
- [98] The first casualty of the crisis: Iceland. FELTON, Andrew a Carmen REINHART. *The First Global Financial Crisis of the 21st Century Part II: June–December, 2008* [online]. 53–56 Great Sutton Street, London: Centre for Economic Policy Research, 2009, s. 9-13 [cit. 2020-06-15]. ISBN 978-0-9557009-9-6. Dostupné z: <https://econpapers.repec.org/bookchap/cprebooks/p199.htm>
- [99] *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2016, 2016(19) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.vi.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2016.pdf
- [100] *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2018, 2018(21) [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.chamber.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2018_report.pdf
- [101] *The Icelandic Economy: Current State, Recent Developments and Future Outlook* [online]. Reykjavík, Iceland: Iceland Chamber of Commerce, 2019, 2019(22) [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: https://www.vi.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2019_report.pdf
- [102] The Positive Effects of the Schengen Agreement on European Trade. *The World Economy* [online]. 2014, 37(11), 1541-1557 [cit. 2020-10-29]. ISSN 03785920. Dostupné z: doi:10.1111/twec.12158
- [103] Third energy package. *European Commission* [online]. Brusel, 16.03.2020 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/topics/markets-and-consumers/market-legislation/third-energy-package_en

- [104] THORHALLSSON, Baldur a Hjalti Thor VIGNISSON. The Special relationship between Iceland and the United States of America. THORHALLSSON, Baldur. *Iceland and European integration: On the edge*. Oxon: Routledge, 2004, s. 103-127. ISBN 0-415-28252-7.
- [105] THORHALLSSON, Baldur a Kirby PEADAR. Financial crises in Iceland and Ireland: does European Union and Euro membership matter? *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2012, 30 May 2012, **50**(5), 801-818 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-5965.2012.02258.x>
- [106] Trade in goods (indicator). In: *OECD* [online]. Paris: © Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: doi:10.1787/1ea6b5ed-en
- [107] UHLMANN, Sven Sebastian, Clara ULRICH a Steven J. KENNELLY. *The European Landing Obligation: Reducing Discards in Complex, Multi-Species and Multi-Jurisdictional Fisheries* [online]. Cham: Springer, 2019 [cit. 2021-02-04]. ISBN 978-3-030-03308-8. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-03308-8#editorsandaffiliations>
- [108] Unemployment rates by sex, age and citizenship (%). In: *Eurostat* [online]. Lucemburk: Eurostat, 2020, 11.11.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: LFSA_URGAN
- [109] Unemploment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate): Iceland, European Union. *World Bank* [online]. Washington DC: World Bank Group, 2020, 21.6.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2020&locations=IS-EU&start=1991&view=chart>
- [110] VOBRUBA, Georg. Debate on the enlargement of the European Union: The enlargement crisis of the European Union: limits of the dialectics of integration and expansion. *Journal of European Social Policy* [online]. 2003, 1.2.2003, **13**(1), 35-62 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: doi:10.1177/0958928703013001039
- [111] We fight for equality in our society. *Vinstri græn* [online]. Reykjavík [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://vg.is/vg-english/>
- [112] ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-717-9472-4.
- [113] Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS: Metodika. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020, 3.11.2020 [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozdělení poslanců v Evropském parlamentu s Islandem dle zemí

Země	Počet obyvatel (mil.)	Počet poslanců v Evropském parlamentu
Německo	83,02	96
Francie	67,00	79
Itálie	60,36	76
Španělsko	46,94	59
Polsko	37,97	52
Rumunsko	19,41	33
Nizozemsko	17,28	29
Belgie	11,46	21
Řecko	10,72	21
Česko	10,65	21
Portugalsko	10,28	21
Švédsko	10,23	21
Maďarsko	9,77	21
Rakousko	8,86	19
Bulharsko	7,00	17
Dánsko	5,81	14
Finsko	5,52	14
Slovensko	5,45	14
Irsko	4,90	13
Chorvatsko	4,08	12
Litva	2,80	11
Slovinsko	2,08	8
Lotyšsko	1,92	8
Estonsko	1,32	7
Kypr	0,88	6
Lucembursko	0,61	6
Malta	0,49	6
Island	0,36	6